

Anna Freün von Krane

A jó Isten hegedőse

Szent István Társulat

ANNA FREIIN VON KRANE
★
A JÓ ISTEN HEGEDŐSE

(DER SPIELMANN GOTTES)

ELBESZÉLÉS ASSISI-I SZENT FERENC IDEJÉBŐL

FORDITOTTA

VELŐSY ELEK

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdaigazgató : Kohl Ferenc.

A FORDÍTÓ ELŐSZAVA.

Kifosztott hazának koldus gyermekei, kik keserőséggel fűszerezzük a száraz, barna kenyeret s az öklünket rázzuk azok felé, akiknek nagyobb, fehérebb kalács jutott: álljunk meg egy szóra!

Hétszáz éve annak, hogy az égi hazába távozott Assisi önkéntes koldusa, a jó Isten szegénykéje, Ferenc testvér, aki nem üres szavakkal, nem demagógiával, hanem élete példájával mutatta meg, hogyan lehet a barna kenyeret is nap-sugaras lélekkel elfogyasztani s lehet dalolni esőben, sárban, hajléktalanul, bántalmazás közepette is.

Hogyan? Úgy, hogy Istent mindenekfölött szeretjük, magunkat pedig semmibe sem vesszük.

S hogy ehhez az életmódhoz nem kell sem szőrcsuha, sem kínzóostor, sem cilicum, csak sok-sok szeretet, azt mondja el meleg szívvel, ékes szóval Krane Anna bárónő a „Spielmann Gottes“ című elbeszélésében, melyet édes hazai nyelvre átültetve szeretettel ajánlunk az olvasók figyelmébe.

Budapest, 1926 október havában, Szent Ferenc ünnepén.

A fordító.

A tizenharmadik század elején történt. Élt akkor a középitáliei Umbriának Assisi nevű városában bizonyos ifjú nemes, névszerint Orlando, a Scifi-nemzetségből. Megnyerő külseje, udvarias modora s a lovagi tudományokban alapos jártassága volt. Nem egy leányzó epedő tekintetét vonta magára, ha bíborszínszerszámos hófehér paripáját végigtáncoltatta az utcákon. Vitézi tornákon gyakorta sokatigérő mosoly kíséretében kapta meg a pályadíjat az ünnep királynőjének szép kezéből. Vidám lakomákon — különösen az asszony nép — zajos tetzésnyilvánítással jutalmazta saját szerzeményű dalait, melyeket zenészei előadtak.

Az ifjú azonban nem sokat törődött ezekkel a kitüntetésekkel és pillantása a legszebb leány láttára sem melegedett fel, mert szívét egyetlen hölgy szerelme utáni vágy töltötte be.

Az a kisleány módfelett megnyerte a tetszését s éjjel-nappal csak őreá gondolt. Csakhogy — Messer Orlando ugyan szerette Monna Isottát, hanem Monna Isotta nem szerette Messer Orlando! Legalább is ez volt a dolog látszatja.

Ha az ifjú szüleinek háza előtt ellovagolt s feltekintett hozzá, a legcsekélyebb jellel sem bátorította. Épen csakhogy alig észrevehető főhajrással viszonzta tiszteletteljes köszöntését. Sohasem tudhatta, hogy megnyerték-e tetszését az egyszer-másszor felküldött virágok, mert soha-

sem üzente, hogy köszöni azokat. Ha pedig szentmisére ment s Orlando a bejáratnál szentelt vízzel kínálta, olyan egykedvűen fogadta, mintha akármelyik udvarias idegen állt volna előtte. Az ifjú mindazonáltal nem veszítette el a bátorságát.

Egyrészt erősen meg volt róla győződve, hogy nincs az a leányszív, amely neki tartósan ellenállhatna, másrészt Isotta viselkedését csupán szemérmes tartózkodásra magyarázta.

De amint az idő múltott s a leányzó magaviselete nem változott, Orlando gondolkozóba esett s alaposabban figyelni kezdte őt. Nem csupán szerelmes pillantásokkal, hanem immár vizsga tekintettel szemlélte s ekkor az érzelmeknek sajátságos váltakozását vélte nála felfedezni. Sokszor, ha véletlenül találkoztak, csendes örömmel valami különös ragyogást vett észre a szemében, amellyel őt köszönteni látszott. Emellett olykor halvány pír borította el az arcát s ha néha-néha megszólította, úgy vette észre, mintha lassankint lágyabb hang vegyülne a kurt válaszokba.

Mihelyt azonban a vélt hódítás csapásán kissé előrenyomult volna, egyszerre minden megváltozott: Isotta hideg, merev és elutasító lett. Szinte úgy látszott, mintha utálná. S mégis néha olyan megmagyarázhatatlan arckifejezéssel nézett utána, hogy az ifjú semmiképen sem tudott kiokosodni belőle. Úgy látszott, mintha a leány őt akarata ellenére szeretné.

Ez az állapot nagyon bántotta a fiatal patriciust. Sokat töprengett, hogy mihez is fogjon, hogy Isotta szívét teljesen megnyerje. Isotta szülei semmi akadályt nem gördítettek az útjába, sőt igen szívesen vették volna, ha leányukat

megkéri. De mert a leányzó egyébként gyermektelen házasságuknak egyetlen gyümölcse volt, világért sem akarták kedve ellen való frigybe kényszeríteni. És hát Orlando is sokkalta büszkébb volt, semhogy jegyesét annak legkisebb ellenérzésével vezesse házába.

Hónapokon keresztül állt így a dolog.

Assisi kis világában már halk és hangos megjegyzéseket tettek reájuk. Erre az ifjú elhatározta, hogy őszintén feltárja aggodalmait, csak-hogy ennek az elviselhetetlen bizonytalanságnak véget vessen. Úgy fog könyörögni és szerelme teljes hevével beszélni, hogy Isottát bizonyosan engedékenységre hangolja. Ha pedig a kisleány mégis vonakodik, elmegy, felveszi a keresztet és a Szentföldre vonul s azok közé szegődik, akik az Üdvözítő sírját a hitetlenek kezéből ki akarják ragadni. Ott aztán minél hamarább vet véget életének valami mohamedán szabljája, annál jobb.

Még csak Isotta születésnapját várta meg. Akkor felöltötte a legszebb köntösét és néhány zenész és énekes kíséretében a szép leányzó lakása felé tartott, ki most, tavasszal, a városon kívül fekvő falusi lakban tartózkodott szüleivel.

Illedelmesen kopogtatott Orlando a hatalmas, vasveretű kapun s megkérdezte, szabad-e az ünnepeltet zeneszóval köszöntenie? Készséggel megengedték neki. Sőt Donna Filoména, a leány édesanyja, maga vezette a kertbe, ahol gyermeke tartózkodott.

Orlando hatalmas ciprus árnyékában állította fel muzsikusait s megadta nekik a szükséges utasításokat. Azután hevesen dobogó szívvel követte a nemes hölgyet oda, ahol virágzó fák aljában világos köntöst pillantott meg.

Isotta ezen a napon ünnepi díszet öltött: halvány rózsaszín alsóruhára tengerzöld köntöst. Ruhájából kilátszott karcsú nyakának finom hajlása. Kalászszőke haja mint csupa aranyszál omlott le öltönyére. Fején ibolyakoszorút viselt s az ifjú hölgy szeme ebben a violaszín árnyékban olyan sötét és sejtelmes volt, mint az illatterhes tavaszi éjszaka...

Ott pihent Isotta a puha gyepen, teljes virágompában álló fák alatt, melyek ezernyi szállongó szirmukkal rózsásfehér havat hullattak rá és köréje, mint a tavasz hódolatát. Ebben a virágözönben maga is olyan volt, mint valami májusi virágszál. Nem figyelt a halkan közeledőkre, mert lépteik zaját a pázsit felfogta. Magafeledten játszadozott a virágszirmokkal s elmerengve hallgatta a fák ágai közt csicsergő madarak énekét.

Talán még sohasem tárult szebb látvány Orlando elé. Nem merte megtörni a pillanat varázsát, hanem megállott s intett Donna Filoménának, hogy hasonlóképen cselekedjék. Mikor aztán szemei már eléggé megittasodtak a szeretett leány szépségétől, megadta a jelt a zenészeknek.

Bájos-halkan zendültek meg a lantok és hegedűk. Azt hihette az ember, hogy Umbriának minden fülemiléje és pacsirtája együtt muzsikál. Édesen olvadozva, könnyörögve, kérve, epedő, halk zokogással esedezett a dal meghallgatásért. S mikor a hangszerek egy pillanatra elhallgattak, mintha erőt vett volna rajtuk a szerelem, melynek tolmácsolói voltak: rákezdtek az énekesek s dallamos szavakkal mondták el azt, amit a húrok csak sejteni engedtek. Végezetül pedig dal és kíséret izzó, szerelmes könnyörgésben olvadt egybe.

Monna Isotta összerezzen, mikor a zene oly váratlanul rázendített. Halvány pirosság öntötte el orcáit, mikor észrevette Orlandót, aki édesanyja mellett a fák árnyékában állott. Orlando kimondhatatlan boldogságára az az örömsugár villant meg a leány sötét szemében, amely után annyit epedett. De Isotta aztán újra lesütötte szempilláit, nem nézett föl többé, hanem mozdulatlanul ült ott, míg a zene el nem hallgatott.

Csak a fűszálakat tépdeste jobbájával s arcának a pirossága lett erősebb. Ezt a két figyelő kedvező jelnek vette s egyetértően mosolyogva néztek össze. Mikor a zenészek végeztek, vidáman léptek elő s Donna Filoména így szólt leányához:

— Gyermequem, ime itt van a nemes Scifi Orlando. Ő szerezte a születésnapodra ezt a kedves meglepetést s most illendőképen szerencsét akar neked kívánni. Fogadd, kérlek, szívesen és hallgasd meg, amit mondani fog. Atyád és anyád igen derék férfiúnak tartják és örömmel mondanák fiuknak.

Isotta nem válaszolt anyja szavaira, hanem lesütött szemmel ülve maradt és bólintott a fejével. Orlando azonban, mikor közelebb lépett és mélyen meghajolt, észrevette, hogy ruhája a szíve fölött viharosan hullámozott, mintha igen gyorsan lélekzenék.

— Nemes kisasszony — kezdte —, engedje üdvözlőnöm ezt az örömnapot. A nap még sohasem sütött szebben és kedvesebben, mint ma tizennyolc éve, midőn sugarai Monna Isottára estek, aki e napon örvendeztette meg jelenlétével földünket. Ha imádságaim ki tudják esdeni az ég legnagyobb áldását, még ma áraszták el teljes boldogsággal.

Igy szólt telve szerelemmel, igen lassan, túláradó érzelmeinek a súlya alatt szinte akadózva.

Isotta alig hallhatóan suttogta:

— Köszönöm kegyelmednek, Messer Orlando, valóban igen jó hozzám. — De eközben nem emelte rá tekintetét, csupán kezei tépdesték hevesebben a fűszálakat.

Ez a körülmény csak megerősítette a kérőt abban a véleményében, hogy a leányka viselkedése pusztán szüzsies elfogódottság s elhatározta, hogy tovább merészkedik.

— Megengedi, Madonna, hogy letelepedjem kegyelmed mellé?

Ismét csak bólintás volt a válasz, Orlando pedig letelepedett a puha fűbe, míg Donna Filoména halkan eltávozott.

Jobbnak látta, ha kettesben hagyja őket, hogy kibeszélhessék magukat. Úgy vélte, hogy leányának tartózkodó természete majd csak fölenged a vőlegény kedveskedéseire. Azért jókedvűen és vidám szívvel leült nem messze egy padra s türelmesen várta a beszélgetés végét, miközben reménykedve különböző álmokatszövögetett a jövőre.

Orlando és Isotta úgy ültek szemben egymással, mint két szép kőszobor. A fiatalember, aki máskor olyan biztos volt a dolgában, az első pillanatban nem igen tudta, mihez kezdjen, mert a leány egyáltalán nem bátorította és makacsul maga elé nézett. Egyre rejtélyesebbnek tűnt fel neki, mert észrevette, hogy hallgatása nem gyámoltalanságból ered. Úgy látszott, mintha valami nehéz feladatot kellene megoldania s ezen eltűnődve nem tudja még, hogyan fog a dolog sikerülni.

Egy ideig mind a ketten némán és mozdulatlanul ültek ott. A fa tetején madárka csicsereggett s ez úgy hangzott, mintha finom kacagás volna. Szellő suhant a kerten át, megcirógatta a leány szőke haját, meglobogtatta az ifjú sötét fürtjeit s ezüstfehér és rózsaszínű virágszirmok permetegével szórta tele őket.

Végre Orlando újból ura lett nyelvének. Beszélni kezdett, csak hogy megtörje a csendet. Maga sem igen tudta, mit mond.

— Most látom csak, hogy kegyelmed nem visel sem ékszert, sem egyéb ékességet, Monna Isotta! Talán nem kedveli az efféle csecsebecsét, ami után pedig más leányok annyira vágyódnak?

— Ó, igen — mondá s ezúttal hangosabban beszélt. — Szeretem én az ékszert, csak ne legyen keményvonalú, tarka és csillogó, mint a legtöbb. Mert az nem tetszik nekem.

— Tehát finomművűnek kell lennie és halványszínűnek? — kérdezte az ifjú olyan megnyerő hangon, hogy a leány nekibátorodott és titokzatos mélységű szemeit ráemelte.

— Úgy van, ahogy mondja, Messer Orlando. A finomat s a halványszínűt kedvelem.

— Akkor pedig én vagyok a legboldogabb a halandók között, Madonna, mert épen ilyesvalamit ajánlhatok fel kegyelmednek.

S egy csinos, gyöngyházzal kirakott szekrénykét nyújtott oda, melyet eddig a kezében tartott.

Kérő tekintetére a leányka belenyúlt és hosszú gyöngyfűzért vett ki belőle, mely csodálatosan finom munka volt és oly lágyan csillogott, mint a holdfény, úgy hogy Isotta önkéntelenül is felkiáltott csodálkozásában.

— Megnyerte kegyelmed tetszését ez a csekélység? Nem örvendeztetne meg azzal, hogy a kedvemért felpróbálná ezt a gyöngygyűrűket? — kérdezte a szerelmes ifjú gyenge remegéssel, mert úgy érezte, hogy a döntő pillanat már nincs messze.

Isotta azonban a gyöngyöket játékosan végigpergette ujjain, aztán hirtelen ölébe ejtette és gyors mozdulattal visszatette a ládikába.

— Szolga viseli ura láncát! — vetette oda röviden.

— És miért ne lehetnék ma kegyelmednek a világ szavajárása szerint ura . . . de valóságban szolgája és szerelmes, hű lovagja? — könyörgött az ifjú az érzelemtől elragadtatva. — Megengedné, szerelmesem? Miért nem ajándékoz meg bizalmával? Nem látja, mily hevesen vágyódom kegyelmed után? Nem kél szívében visszhang hűséges szerelmemre? Hát nem szeret? Egyáltalán nem szeret? . . . Engem, aki az életemet örömet odaadnám, ha egyetlen jószágos tekintettel jutalmazna meg?

Erre hirtelen remegés futott át az ifjú hölgy tagjain. Mintha segítséget kérne, úgy tekintett szenvedélyes kérőjére. Aztán így szólt feltörő zokogással:

— Azt kérdi kegyelmed, hogy szeretem-e? . . . Ne haragudjék, Messer Orlando, ha azt mondom, hogy magam sem tudom!

— Hogyan? Nem tudja, Madonna?

— Nem, igazán nem tudom!

— Gyűlöl engem?

— Nem, ó nem, határozottan nem!

— Akkor hát közömbös vagyok?

— Nem, azt sem . . .

— Akkor pedig szeret!

— Nem tudom! Igazán nem tudom!

Orlando indulatosan felugrott:

— Isotta, ez csak a kegyelmed szeszélyének méltatlan játéka. Minden leány tudja, hányadán van a kérőjével, csak épen kegyelmed volna kivétel? Ezt igazán nem hihetem! Valóban nem illő dolog, hogy az ilyen komoly és becsületes kérdésre gúnyolódással vagy tréfával válaszol. Tisztán és érthetően akarom hallani, hogy szeret-e vagy sem!

Isotta remegve hallgatta ezt a viharos szóáradatot s csak a kezeit tördelte, miközben a szeme könnybe lábadt.

— Ó, Messer Orlando, ne haragudjék úgy — zokogta. — Hallgasson meg nyugodtan, ha nem is tudom magamat ügyesen kifejezni... Nem csufolódom s nem is üzök tréfát kegyelmeddel. Sokkalta nehezebb ahhoz a szívem...

A leányka szemmelátható aggodalma kiengeztelte a haragvó ifjút. Ismét letelepedett a gyepe a különös leányszó mellé s a lehető legnagyobb szelídséggel szólt:

— Akkor hát nyilatkozzék! Figyelmesen hallgatom!

A leány beszélni kezdett, de úgy látszott, mintha erővel kellene a szavakat kitépnie magából. Aggodalmas arckifejezéssel nézett el az ifjú felett a távolba, mintha valahol segítséget és támaszt keresne.

— Úgy áll velem a dolog, hogy kegyelmed irányában ellentétes érzelmek között hányódom ide s tova. Sokszor már azt hiszem, belé kell hálnom. Ha kegyelmedre nézek és hallom a hangját, úgy vélem, hogy szeretnem kell, úgy, amint a vőlegényt szokás szeretni s hogy szívesörömet követném házába. De akkor... aztán... Megakadt és elhallgatott.

Orlando biztatta:

— Del Minek az a „de“, szívem szerelme? Mondja, mit jelent az a „de“? Visszatetsző valami kegyelmednek rajtam?

— Úgy van — hangzott a válasz kurtán és mereven.

Orlandóban meghűlt a vér. Még nem történt meg vele, hogy egy nő kivetni valót találjon rajta. De győzött rajta mélységes szerelme, úgy hogy fájdalmas hangon csak azt kérdezte:

— És mi az, ami nem tetszik kegyelmednek rajtam, Madonna? Mondja meg s rajta leszek, hogy megjavítsam magamat.

— Ha én azt tudnám — kiáltotta panaszosan a leányka s összekulcsolt kezeit könyörögve nyújtotta feléje. — Istenemre, ha tisztán felismerném, hogy mi az, hát megmondanám! De csak valami benső érzés és idegenkedés az, ami mindannyiszor feltámad bennem, ha némi hajlandóságom kél kegyelmed iránt. Úgy érzem olyankor, mintha valami hiányoznék kegyelmedből, amire pedig mind a kettőnknek égetően szüksége lenne, ... aminek a hiánya boldogtalanságot hozna reánk, ha egybekelnénk. Hanem, hogy mi az az értékes — mert annak kell lennie — azt nem tudom! S hogy miért érzem a hiányát, azt sem tudom. Hiába, nem tudom magamat helyesebben kifejezni. Érje be, kérem, ügyetlen szavaimmal... Csak sejtetni tudom, megmagyarázni nem... így áll a dolog.

Orlando végigsimította a homlokát. Nem tudta, mit gondoljon s úgy tetszett neki, mintha valami különös álmokép ingerkednék vele.

Tanácsstalanságában megdöbbenve hallgatott.

Az ifjú hölgy halkán zokogott magában, míg a feltűk himbálódzó madárka részvételt csicseregelt.

A fiatalember agyán hirtelen gondolat villant keresztül. Talán nem épelméjű a szépséges leányzó? Elmeháborodottal állana szemben? Értelmes lény nem szólhat úgy, ahogy ő beszélt! — De midőn a szemébe nézett s azokból kétségtelenül a józan értelem sugárzott feléje, elvette ezt a gondolatot. Megemberelte magát s nyugodtan, barátságosan — mint valami gyermekhez — így szólt:

— Monna Isotta, így nem érünk célt. Azzal sem jutunk messzire, ha tovább beszélgetünk a dologról. Azért azt ajánlom: Eressze szélnek kétségeit s tegyen velem kísérletet, hiszen megmondta, hogy vonzódik hozzám egy keveset. Majd ha mint házastársak többet leszünk együtt, bőséges alkalom kínálkozik arra, hogy megfigyeljen s önmagát is vizsgálja. Akkor kegyelmed is rájön, hogy mitől idegenkedik bennem. És ha rájött, mondja meg őszintén s én szent esküvéssel fogadom, hogy minden erőmet megfeszítem, csak hogy megváltozzam és kivessem magamból mindazt, ami kegyelmedet zavarja.

Scifi Orlando elhallgatott és kérdőn tekintett a szembenülő szép, de különös leányra s szívében erősen meggyőződött arról, hogy most már végérvényesen áthangolta.

— Egyetért hát azzal, amit javasoltam?

De mekkora volt a meglepetése, midőn a leányzó röviden és élesen csak azt vetette oda:

— Nem!

Az ifjú arcából eltűnt a vér.

— Akkor hát nem óhajt engem jegyeséül? — kérdezte remegő ajakkal, miközben arcára a kitörőben levő vihar árnyéka borult.

— Istenem, Istenem... Madonna... — zo-

kogta Isotta. — Nem tudom ... nem tudom! ... Szeretném ... de nem tehetem!

Erre már kifogyott Orlando a béketűrése. Felháborodva talpraugrott, aztán gúnyos, mély meghajlással így szólt:

— Úgy látszik, hogy kegyelmed a bolondját járatná velem. De már erre nem vagyok kapható. Keressen magának valami oktondit, akin kitöltheti szeszélyeit, mert én nem vállalom ezt a szerepet! ... Isten megáldja!

S elrohant, vissza sem nézett, bár még hallotta a kiáltást:

— Orlando ... Orlando, hát maradjon még!...

A szavak elenyésztek a szellőben, mert az ifjú kíséretével együtt hamarabb eltűnt a kertből, mintsem Donna Filoména odasiethetett, hogy megkérdezze, mi történt.

Leányát könnyözönben találta, a gyöngyös szekrényke a földön hevert, úgy ahogy az elutasított kérő odébb rúgta. A ládika széthasadt és drága tartalma ott csillogott a fűben.

Az édesanya szelidsége sem vehetett ki többet Isottából, mint amit már elmondott. Tudniillik azt, hogy valahányszor szíve Orlando felé vonzotta, valami megmagyarázhatatlan és ellenállhatatlan erő visszatartotta tőle. Panaszkodva említette, hogy ő szenved legjobban a szerencsétlen kedélyhullámmzás miatt s hogy már sokszor kérte a jó Istent, szabadítaná meg ettől, de eddig még nem nyert meghallgatást. Most hát nem tehet egyebet, beletörődik a helyzetbe s nem gondol többet az Orlandóval való egybekelésre. Úgy látszik, a jó Isten nem akarja, hogy egy pár legyen belőlük.

A szülők nem tehettek egyebet, mint hogy ezt a végső eredményt az ifjú Scifinek a le-

hető legtapintatosabban tudtára adják. Orlando ebben segítségükre volt, mert semmi áron sem akarta bevallani, mennyire fáj neki az elutasítás. Azért könnyedén megjegyezte, hogy a leghelyesebb lesz, ha az egész ügyet békében hagyják. Maga is arra a meggyőződésre jutott, hogy a kettőjük házassága nem vezetett volna jóra. Mikor pedig Donna Filoména a gyöngyfüzért vissza akarta adni, nagydölyfösen arra kérte: soh'se törődjék az ilyen csekélységgel. Nem szokta ő az ajándékait visszavenni. Monna Isotta tegye a gyöngyökkel azt, ami jólesik, felőle akár a tűzbe is dobhatja — ha éppen úgy tetszik neki.

S mert Isotta szülei nem akarták a dolgot Orlandoval végképen elrontani, meg sajnálták is a fiút, megtartották a gyöngysort — mélységes bánattal látva, hogy kedvenc tervük így füstbe ment. De leányukra sem haragudhattak, mert igen jól látták, mennyire szenved a különös végzet súlya alatt.

Isotta napról-napra sápadtabb lett s szemmel láthatólag fogyott. Szemei a szerencsétlen születésnap óta megtartották fájdalmas tekintetüket. De miután egyízben már — úgy ahogy — nyilatkozott, ajka lezárult. Sohasem beszélt többet arról, mi megy végbe a lelkében. S amikor az édesanyja bizalmas gyóntatója útján akart vigasztalást csepegtetni szívébe, a tiszteendő úr csak keveset segíthetett. Isotta maga sem tudta, hogyan támadt a lelkében ez a szakadás. A derék gyónató mást nem tehetett, mint hogy figyelmeztette a jó Isten mindenható segítségére és minden szentek közbenjárására ajánlotta. Rábeszélésére Isotta azon volt, hogy legalább napközben, szülei előtt nyugodt, lehe-

tőleg vidám arcot mutasson s így szegényeket ne szomorítsa túlságosan.

Éjtszaka azonban kétszeresen erőt vett rajta a fájdalom. Sokszor órák hosszat sírt. Most érezte csak, mennyire szerette Orlandót, mikor már végleg elszakadt tőle. Elepedt az utána való vágyakozástól s egyre azzal a gondolattal kínoztta magát, mi is lehet az a megmagyarázhatatlan, titokzatos valami, ami a fiúból hiányzott s ami elválasztotta tőle.

S ha aztán nagyon szomorú volt és igen szenvedett, elővette Orlando gyöngyfüzérét, amelyet titokban a ruhája alatt viselt. Sorra csókolgatta a sima, hűvös golyócskákat s könnyeivel öntözte azokat, míg a gyöngyök és könnyecseppek — mint holdfény és harmat — csillogtak a takaróján.

Végtére is ezek a gyöngyök hoztak világosságot a lelkébe. Egyre azt kérdezte ugyanis magától, hol is hallott már valami különösen drága gyöngyről beszélni.

Egy alkalommal, teljesen csendes, mélységesen fekete nyári éjtszakán, amidőn távoli vilámfény suhant át a sötétségen, hirtelen eszébe jutott, hogy miként is áll a dolog azzal az értékes gyönggyel. Mikor még ifjabb volt, nagybátyja, Quintavale Bernardo, eladta minden birtokát s mint a „kisebb testvérek“ egyike, Bernardone Francescóhoz csatlakozott, aki a szent szegénységről prédikált a népnek. S nagybátyja búcsúzásközben — most már egész pontosan emlékezett rá — a mennyország drága gyöngyéről beszélt, amelyet földi javaiért cserébe elnyerni szándékozott.

Mint a villám, mely az éjtszakát az imént megvilágította, úgy villantak meg ezek a gon-

dolatok a virrasztó leány agyában. Amint mondták, Bernardo bátyából igen boldog ember lett. Gyakran hónapokon keresztül tartózkodott a magányban s minden földiektől távol Istennel társalgott. Hiszen elnyerte a legjobbat, a legfönségesebbet, aminek bírása egyedül szükséges: a mennyország drágagyöngyét.

Most már tudta Isotta, minek van híjával Orlando s mire volna szüksége, hogy valóban boldog legyen.

Felugrott fekvőhelyéről, kitárta karjait s úgy állt ott a derengő félhomályban, mint valami hófehér kereszt. S ekkor nagy fogadást tett...

Erről azonban nem szólt senkinek. Nem tudott arról senki, csak a jó isten.

2.

Nagyon csalódtak azok, akik Orlando szerencsétlenül végződött leánykérésében résztvettek, ha azt hitték, hogy a dolgot sikerül titokban tartaniok. Híre ment annak az emberek közé, nem is tudni, hogyan. Senki sem volt ott jelen, csak azok, akik bizonyára mélyen hallgattak az esetről. Hiszen Orlando muzsikusi oly távol állottak, hogy legfeljebb a taglejtéseket láthatták. Úgy jártak vele mégis, mint a bogáncssal, amelynek pelyhes magja ősszel mindenhova elszáll — senki sem tudja, honnan jön —, hogy azután mindenfelé kis bogáncstövisek keljenek. Hasonlóképen egyszerre csak mindenki tudta Assisiben és a környéken, mi történt a Quintavallék nyári lakában. A legapróbb részletekig — sőt jóval azon túl is — tisztában voltak vele, hogy Isotta és Orlando mit

beszéltek egymással s szavaikat az elgondolható hozzátoldásokkal adták tovább. Jót mulattak azon, hogy Isotta azt sem tudta, mit akar; de meg Orlando vereségén is, amiben nem csekély része volt a kárörömnek és irígységnek.

Magát Isottát legkevésbé sem zavarta ez a fecsegés. Attól a naptól kezdve teljesen visszavonultan élt s csak szüleivel érintkezett.

Ezek viszont többet hallottak, mint szerették volna. Azonban türelmes sóhajjal viselték el mindezt, mert a meglett korral járó tapasztalás azt súgta nekik, hogy ez a pletykahullám csak hamar elül, ha valami újabb esemény más irányba fogja terelni.

Akit azonban legközelebről érintett a dolog és kis híján az örületbe nem hajtott, az Scifi Orlando volt. Igen sok keserűség érte egyszerre. A csalódás égő heve is gyötörte s emellett Isotta iránt való szerelme nemcsak nem lohadt, hanem fokozott erővel lobbant lánggra, amióta azt hitte, hogy örökre elvált tőle. Folyton a szeme előtt lebegett a képe, amint ott ült a virágzó fák alatt: csodálatos, rejtélyes bája annyira vonzotta és csalogatta, hogy sokszor azt hitte már: eleped a vágyakozástól. Végül feltette magának azt a kérdést is: vajjon nem volt-e igaza Isottának, s nem tapad-e hozzá valami bűn vagy hiba, amely a leányt elriaszthatta. De minél többet gondolkozott rajta, annál kevésbé talált magán olyasvalamit, ami visszataszító lett volna. Így azután kétség és nyugtalanság között hánykolódott, mint a sajka a viharos tengeren. Lelki szenvedését csak növelte az a tudat, hogy az emberek előtt nevetségessé vált, ámbár ennek kimutatásától mindenki óvakodott, mert a gúnyolódók igen rosszul járhattak volna. Hanem véletlenül

felfogott pillantásokból és arcvonásokból, hirtelen félbeszakított sugdolózásokból, a háta mögött felhangzó halk vihogásból s ügyetlen vigasztalók jóindulatú célzásaiból megtudhatta, miként vélekednek róla az emberek. A forróvérű ifjút ez szinte az őrjöngésig felbőszítette. Uralkodott ugyan magán s mint azelőtt, most is eljárt az ünnepségekre és lakomákra s ilyenkor egykedvű arckifejezést erőszakolt magára. Azonban nem egyszer erőt vett rajta az indulat és ugyancsak ügyelnie kellett, nehogy odaüssön, ha véletlenül titkolt gúnymosolyt vett észre.

Ezenfelül szerencsétlenségére volt egy ellensége, kinek hegyes nyelve már régtől fogva cél-táblájául szemelte ki őt. Ezt az ellenlábását Cattani Niccolónak hívtak. Gyűlölete abbeli irigységéből eredt, hogy Orlandót mindenütt elébe helyezték. Már gyermekkorukban kezdetét vette közöttük a féltékenykedés s mikor ifjakká serdültek, elkeseredett vetélkedés fejlődött ki belőle. A győztes Scifi természetesen kevesebb gyűlöletet érzett, mint az alulmaradt Cattani; de ki nem állhatta s ellenszenvét épen nem iparkodott palástolni. Niccolo különböző csínyjeit még nem felejtette el, úgy hogy semmi jót sem remélt tőle s mindannyiszor önkéntelenül a kardjához kapott, valahányszor az szúrós, fekete szemeit rámeresztette.

Az utóbbi időben ugyan megszabadult ellenségétől, mert Niccolo a bolognai egyetemre ment tanulni. De mintha csak valami gonosz szellem keze lett volna benne: az ifjú joghallgató épen abban az időben tért haza, midőn egész Assisi Orlando szerelmi kalandjával volt tele.

Ez természetesen a gúnyolódó Niccolo malára hajtotta a vizet. Eleinte békén maradt,

hogy később annál biztosabban sebezhesse meg ellenfelét.

A titokban kifőzött gonoszszágot az ifjú Catani egy lakomán tálalta fel, amelyen Orlando nem vett részt. Ebéd után ugyanis a fiatalok mindenféle mókás nótákat énekeltek. Erre Niccolo is lantot kért és előadta saját szerzeményű dalocskáját, amely általános derűtséget okozott. Ha nem is szólt nyíltan Orlandóról, mindenki kitalálhatta burkolt értelmét.

A vers így hangzott:

„Nézd a portékám, leányka“ —
Im' a boltos így kiált,
„Pompás gyümölcs a kosárba'
Szép menyasszony, téged várt!
Van itt szőlőm, van itt fügem,
Válassz, bájos gyermekem!
Ingyen adom — vedd hát fürgén —
Mert oly drága vagy nekem!“

„Mihez nyuljak, jaj, mit vegyek?“
Szól a szép lány télován:
„Szőlőt, füget — mit szeretek?
Nem is tudom, igazán!
Jó barátom, vedd kosarad'
S hordd el magad izibel
Csemegédre — kéllem nagyon —
Vevő vajjon akad-e?“

Túlságosan szellemes épen nem volt ez a kis dal, de mert az alkalomhoz illett s a dallama fülbemászott: gyújtó hatása lett. Nemsokára azt dudolták a leányok a kútnál s ezt fütyülték a fiúk utcahosszat. Orlando persze szintén meghallotta, megsejtette eredetét s a rosszmájú költőt azonnal párviadalra hívta. Niccolo azonban nem állott ki. Másik gúnydallal felelt, amelyben ellenfelét pulykakakashoz hasonlította, mely nem nézheti a vörös posztót hurukkolás nélkül.

Ez alkalommal is került minden egyenes célzást, Orlando mégis tombolt dühében. Megfogadta, hogy mielőtt megkaparinthatja Cattanit, szigorú leszámolást fog tartani. De ez ügyesen elkerülte a veszedelmet.

Ebben a helyzetben békére a lehető legkevesebb kilátás sem volt, a háborúskodásra pedig választani sem lehetett alkalmasabb időpontot s ekkor a két ifjú nemes egy szép napon egész váratlanul szinte egymás karjába futott. Magányosan találkoztak egy néptelen, elhagyatott utcában, melynek a házain alig volt ablak. Orlando szeme szikrákat szórt, mikor a gúnyolódót megpillantotta. De azért látszólag higgadtan szólt hozzá:

— Jó, hogy végre találkozom kegyelmeddel, Messer Cattani, mert hálával tartozom a csinos dalocskákért, melyeket rólam írt. A Scifiek nem szokták az efféléket megjutalmazatlanul hagyni. Ime, vegye hát köszönetemet! — S ezzel a kardjához kapott.

De Niccolo, aki ellenfelének kitűnő pengéjét ismerte, kitért előle.

— Honnan tudja kegyelmed, hogy a dalaim kire céloznak? — kérdezte s a köpenye alatt óvatosan valami elrejtett dolog után tapogatott.

— Olyan ostobának tart kegyelmed, hogy ne tudjam kitalálni? — vetette ellen Orlando.

Ellenfele azonban nem vesztette el nyugalmát. Hirtelen pillantással megbizonyosodott róla, hogy az utca valóban egészen néptelen s hogy a néhány ablakból senki sem tekint alá, aztán lassan, hangsúlyozva így szólt:

— Hiszen azt mondja a közmondás: Nem varázdózik, akinek nem viszket. Úgy látszik, Messer Scifi, kegyelmed alapos okokból vonatkoz-

tatja magára ártatlan versikéimet. Egyébként nem várok kegyelmedtől semmiféle köszönetet, azt mondhatom.

— Már pedig el kell fogadnia, bármilyen gyáván bujkál is előle! — kiáltotta Orlando, reszketve az elfojtott dühtől. — A kifogásainak most nem veszi hasznát. Kegyelmed rám írta azokat a dalokat, hogy kigúnyoljon s ilyen gyalázatot nem hagyok magamon száradni! Elő azzal a karddal és álljon ki, mint ahogy lovaghoz illik!

— Ohó! Kegyelmed megszegné a város békéjét?

— Béke ide, béke oda! Mit törődöm vele! Kegyelmed itt áll előttem, adjon hát számot a gúnyverseiről! — lihegte Orlando, ki lassankint elvesztette önuralmát.

Cattani azonban fagyos maradt.

— Nem tetszenek kegyelmednek a dalaim. Messer Scifi? — mondta elnyújtottan. — Hát talán jobban tetszik az a versszak, amelyet... ime hozzátoldok! — S törét villámgyors mozdulattal dőfte az előtte álló mellébe, még mielőtt az a csapást kivédhette vagy félre ugorhatott volna.

A sebesült hirtelen a levegőbe markolt, kardja csörömpölve hullott a kövezetre. Tompa nyögéssel rogyott össze s oldalából vérfolyam buggyant elő. Aztán elterült halottmerekén s nem mozdult többé.

— A szép Orlando sem fog hát egyhamar az utamba állani! — sziszegte Niccolo és gyorsan elsietett, mert közeledő léptek zaját vélte halálni.

S valóban, a sebesült szerencséjére két csuklyás irgalmas barát jött épen a kórház felől, ott találták az ifjút és gondozásba vették. Nem

volt feltűnő dolog, hogy megsebesített embereket találjanak az utcán fekvő s így a barátok nem sokat tanakodtak fölötte. Hát két nemes család sarja megint egymásba kötött! Megesik az nem egyszer!

Épen azért azon sem csodálkoztak, hogy a szomszédos házakból senki sem sietett segítségül. Kispolgárok laktak ott s ezek félve vonultak a nagyok háborúskodásai elől a háttérbe, nehogy ezek viszályaiba belekeveredjenek. Midőn a két úr találkozott, néhány szempár ugyan előkandikált az ablaktáblák mögül, de mihelyt a megfigyelők látták, mi lesz a találkozás vége, hirtelen eltűntek s úgy tetszett, mintha a szürke falak mögött kihalt volna minden élet.

Ha ez a váratlan segítség meg nem érkezik, Orlando menthetetlenül elvérzett volna. A barátok — sérthetetlenségük védelme alatt — megvizsgálták az ismerős patriciust s mikor látták, hogy még van benne élet, gyorsan ellátták ideiglenes kötéssel, aztán óvatosan hazavitték.

A Palazzo Scifiben mindent megtettek, amit a sebesült érdekében megtehettek. Mindenekelőtt ügyes sebészt hozattak, hogy szakszerűen kezelje. A seb ugyan mély volt, de kiderült, hogy meglehetősen veszélytelen, mert a tördőfést Orlando ruhájában valami felfogta és eltérítette a szívtől, pedig kétségtelenül annak szánták. Most csak néhány heti kíméletre és nyugodt fekvésre lesz szüksége s akkor minden jóra fordul, mondá az orvos.

Hanem a néhány hétből elég sok hét lett. A lappangó láz, mely erőt vett a betegen, akkor sem hagyta el, amikor a seb már hegedni kezdett. A fiatalember egészségét a súlyos kedély-

háborgások megviselték, így hát nem volt kellő ellenállóereje a betegséggel szemben. Ez újabb türelmi próba lett számára. Újságszámba ment nála, hogy nem mozoghatott szabadon, mert minden hirtelen mozdulatnál az oldalába nyilalló égő fájdalom figyelmeztette, milyen szép csendesen kell feküdnie! Neki, aki eddigelé még sohasem volt beteg s a testi fájdalmat nem ismerte! Abba sem akart belenyugodni, hogy folyton csak könnyű, betegnek való leveseken tartsák és patikaízű herbateákkal itassák. Mégis, hogyha valamelyik kedvenc ételét sikerült kimerőszakolnia az akaratos orvostól, undorral ott hagyta, mihelyt elébe tették és a szagát érezte. Micsoda kín volt ez! Még ennél is nagyobb kín volt az, hogy az álom elkerülte. Csak el-elszunnyókált, de akkor mindenféle vad álmok gyötörték és fáradtabban ébredt, mintha nem is aludt volna. A tudós doktor persze egyre vigasztalta, hogy lesz még jobban is. De a javulás bizony váratott magára.

Lassan teltek napjai, mintha csak ólomlábon vonszolták volna magukat. Milyen lomhán kúsztak a nap sugarai szobája falán. Orlando egész pontosan ismerte járásukat, hiszen annyi-szor követte már azt lázban égő szemével. Először — reggel — jobbról, az ablakon özőnlöttek be a sugarak s megvilágították a nagy ruhásládát. Később, délfelé, midőn az ablaktáblákat becsukták, belopakodtak a hasadékokon s ott ragyogtak páncélján és fegyverein, melyek az ágya mellett függöttek, végigsíklottak a kárpitokon, míg végül este, ha az ablakokat újból kitárták, vöröses fényük a sarokba esett, ahol az imázsámoly fölött szent Mihály arkangyal képe díszlett. Ez volt a fény mindennapos pályá-

futása s a beteg különös jelentőséget tulajdonított neki, valahányszor a képhez ért.

Valamelyik jobb mester festménye volt s aranyos alapon teljes páncélban, fegyveresen ábrázolta a mennyei seregek fejedelmét, amint kezében az Isten lobogóját tartva, a legyőzött sárkányra taposott.

Orlando megboldogult édesanyjától kapta ajándékba, aki különös tisztelettel viseltetett szent Mihály iránt. Iránta való tiszteletből egy ízben elzarándokolt a Gargano hegyén épült szentélyébe s a hatalmas szent pártfogásának tulajdonította, hogy Orlandót megkímélte a gyilkos kór, mely két idősebb leányát elragadta.

Azért az aggódné édesanya egyetlen fiának különös védőszentjéül választotta az arkangyalt s a fiú hűségesen megtartotta, amire édesanyja kérte: a kép előtt naponta elmondott egy Miatyánkot.

Most azonban, ebben a lázas állapotban, a megszokott látvány ijesztő rémképpé változott. Valahányszor a lenyugvó nap fénye megvilágította a képet, úgy tűnt fel neki, mintha az meg-elevenednék s nagy, mozgó szemével rábámulna. Ez folyton gyötörte, lassan muló napjainak kínja minden estére megsokszorozódott. Sokszor már azt hitte, hogy nem bírja tovább. A dologról mégsem mert szólni senkinek, — a képet sem vitette el. Borult idő sem hozott számára enyhülést, mert nyár volt, mikor az ég felhőtlen kékje változatlan derűvel mosolygott Umbria földjére.

A betegnek mindezen szenvedésében nélkülöznie kellett a résztvevő társaságot. Nővérei elhaltak, szülei hamarosan követték őket s korai függetlenségét nem használta fel arra, hogy

igazi, jóra való barátokat szerezzen. Vidám fiatalemberek voltak a legkedvesebb társasága, kikkel pompásan elszórakozott, ameddig jól ment a dolga. Hanem a rossz napokban az ilyen cimborák nem jó vigasztalók. Igaz, eljöttek hozzá látogatóba, mihelyt az orvos megengedte, de nem igen tudták, mit is mondjanak neki. Hangos beszédük, durva tréfáik fárasztották Orlandót s undorodott tőlük. Emellett minden ártatlan szó mögött valami célzást szimatolt viselt dolgaira. Nemsokára barátságtalan válaszat adott s ezzel elriasztotta minden látogatóját. Udvariasságból ugyan azt hozták fel okul, hogy nem akarják a beteget kimeríteni, valóssággal azonban menekültek kellemetlen magaviselete elől.

Igy aztán magára maradt a falakon játszó napsugárral. Nem került eléje más arc, csak a nagytudományú doktoré és szolgáláié.

Orlando sohasem volt szigorú vagy épen kegyetlen gazda. Ha a páncélját ragyogóra fényesítették, a lovát jól megcsutakolták s az étel pontosan került az asztalára, a többivel nem törődött s inasai tehettek, amit akartak. Így valóságos naplopó társaságot nevelt, amely csak a kényelmes élet kedvéért szolgált nála. Egyébként nem sokat törődtek vele s így természetes volt, hogy mindegyikük iparkodott a türelmetlen beteg ápolása alól magát kivonni. Megtették, amit épen kellett, de mindenkor találtak ürügyet, amellyel minél hamarább eltűnjenek a betegszobából.

Csak egyetlenegy tartott ki hűsége sen Orlando mellett s éjjel-nappal szeretettel gondozta. Giuseppének hívták, idősebb ember volt s már az öreg Scifik életében is a családnál

szolgált. Gyermekkorában Orlando gyakran lovagolt a vén ember térdein s hallgatta meséit vagy célbalőtt a kis íjjal és nyilakkal, melyeknek a használatára szintén ő tanította meg.

Hanem ez már rég elmúlt s a fiatalúr nem sokat törődött a hűséges öreggel. A fiatal, ügyes szolgák foglalták el most az első helyeket, akik sétaközben gazdájuknak becsületére váltak, ha parancsolójuk színeiben pompázva előtte lépkedtek — míg a jelentéktelen, szerény Giuseppére ráhagyták az összes kellemetlen és alantas munkákat. S ez mégis barátságos mosollyal végzett el mindent, amit kívántak tőle. Sohasem fogyott el türelme és szolgálatkészsége sem lankadt. Felfuvalkodott szolgatársai nyelvelésére sohasem vágott vissza, pedig nem sajnálták tőle a csipős megjegyzéseket.

Ilyen körülmények között magától értetődött, hogy szíves-örömet átengedték Giuseppének uruk ápolását, mert ez a szolgálat egyebet is kívánt, mint síma szavakat és udvarias hajbókolást. Orlando eleinte észre sem vette, ki gondolzza oly hűségesen. Mihelyt azonban tiszta öntudata egyre jobban visszatért, ráeszmélt, hogy valamennyi lázas éjtszakán és fájdalom-malteljes nappalon az öreg szelíd szürke szemét látta, amint szeretettel rátekintett s ügyes kézzel megigazította a párnáit, avagy friss borogatást tett a sebére. Ez feltűnt neki és más dolog hiányában elkezdte Giuseppét figyelni. Honnan van, hogy mindig oly barátságos és nem fogy ki a türelme? Orlando kénytelen volt némi szégyenkezéssel beismerni, hogy ezt a türelmet nem egyszer kemény próbára tette s az mégsem fogyatkozott meg. Micsoda forrásból merítette szolgálja azt a lelki derűt, melynek a fénye min-

den fáradtság és terhes munka ellenére is folyton ott ragyogott jóságos, barna arcán, melyet hófehér haja olyan kedvesen vett körül?

Szívesen megkérdezte volna ezt Orlando az öregtől, de valami idegenkedés mindig visszatartotta. Nem tartotta illendőnek, hogy hivatalosan behatoljon ennek a derék embernek a lelki életébe. Barátságos volt hozzá s remélte, hogy majd csak nyílik rá valami alkalom, mikor titkos kérdéseire választ kaphat.

S az alkalom hamarosan kínálkozott is, mégpedig egészen váratlanul...

Ismét nyugovóra hajlott egyszer a hosszú, sivár nappal és a nap sugarai egyre közelebb másztak szent Mihály képéhez. A lázbeteg mintha megbűvölve feküdt volna ott, mereven bámult arra a pontra s azt kívánta, bár sietnének azok a sugarak, hogy már túl lehetne a mindennapos gyötrődésen. Egyszersmind átkozta lassúságukat, mellyel lelkét valósággal kínpadra vonták. Végezetül azt sem tudva, mit cselekszik, megragadta az ezüst serleget, mely mellette állott az asztalon s teljes erejével odavágta a gonosz esti napfényhez, mely semmiképen sem akart előrehaladni.

A dobás a hosszas betegség ellenére is még elég erős volt ahhoz, hogy ha nem is türelmetlenségének ártatlan okozóját, hanem az öreg Giuseppét alaposan homlokon találja. Ez, karján egy csomó tiszta vászonneművel, éppen akkor lépett be az ajtón.

Az öreg önkéntelenül is felkiáltott és halántékához kapott, melyen vércseppek peregtek alá. Hanem a hirtelenharagú ifjú ott a betegágyon alaposan megszeppent. Úgy járt, mint a dacos gyermek, aki csak azért viselkedik neve-

letlenül, mert egy kis dédelgetés után vágyik. Csak azért tombol és kapálódzik, mert senki sem szól hozzá szépen, pedig szíve mélyén kész volna az első jó szóra megbékülni s bánatkönnyekeket ontani. Mikor Orlando meglátta az okozott bajt, aggodalommal telve felkiáltott:

— Szegény, jó Giuseppém, ezt nem neked szántam! Nagyon fáj, hogy ilyen szerencsétlenséget okoztam! Azt az átkozott napsugarat akartam megdobni, mely álnok csillogásával folyton bosszant és csúfot űz belőlem! Bocsáss meg, hogy fájdalmat okoztam neked!

De az öreg már ismét mosolygott:

— Ó, Messer, ne aggódjék miattam — szólt barátságosan, miközben a vért letörölte. — Szóra sem érdemes ez a kis karcolás. Csak szerencsétlen véletlen volt, hogy éppen abban a pillanatban kellett az ajtón bejönnöm. S mégis örvendek a véletlennek, mert legalább felfogtam a dobást s így nem érhetette az ártatlan napsugarat; hiszen az nem tehet róla, hogy kegyelmed szenved. A nap a jó Isten teremtménye, mely az Ő akaratát teljesíti és mindenfelé áldást hoz. Arra nem szabad haragudnunk!

— Azt hiszed? — kérde Orlando csodálkozva.

— Bizony, jó uram! Hiszen a nap a mi aszszonynénénk, a mi jóságos nővérünk!

— Nővérünk... a nap?!... Hogy jutsz erre a gondolatra, Giuseppe?

— Ferenc testvér hívja így s ő csak tudja!

— Ferenc testvér? Csak nem tartasz azzal a különös emberrel? Vigyázz, nehogy a hálójába kerítsen, hiszen az bolond...

— Ó nem, Messer, Francesco nem bolond! Az Isten szentje ő!... Csak hallaná kegyelmed, mikor beszél!

— Óvakodni fogok tőle! A bolondság ragadós. Nem tette bolonddá a legjobb embereinket is, úgy mint saját magát? Hát nem futkosnak most nemesek és előkelő polgárok mint koldusok szerteszét, mert elcsábította őket, hogy minden vagyonukat elkótyavetyéljék?

— Uram, nem kótyavetyélték el azt, hanem a szegényeknek adták. S ez épen annyi, mintha Krisztus Urunknak adták volna. Ő majd viszszafizeti nekik az égben.

— No jó, hiszen nem akarok semmit sem szólni a jótékonyság ellen, de mindent okkalmóddal! Illő dolog, hogy javainkból az inségeseknek is juttassunk. Te tudod, Giuseppe, hogy mindig bőkezű voltam a szegények iránt.

— Tudom, Uram, s a jó Isten ezerszeresen megfizeti majd kegyelmednek!

— De mindent odaadni s koldusszegénnyé lenni, az már kész bolondság! S a szegények sem érnek vele semmit.

— Talán mégis, Messer. Jót tesz az nekik, hogyha látják, hogy valami gazdag ember, akire eddig irigykedve tekintettek, most önszántából hozzájuk hasonlóvá lesz, mert semmivel se akar különb lenni, mint ők. Így aztán könnyebben beletörődnek a sorsukba s megtanulják nagyrabecsülni a szent szegénységet.

— Hm... hm...

Orlando nem igen tudta, mit válaszoljon. Zavartan babrálta ujjaival a takaróját.

Az öreg azonban lendületbe jött s így folytatta:

— Bizony, Uram, magam sem voltam mindig ilyen vidám és elégedett. Ez sem tetszett, megamaz sem, sokat aggódtam a jövőmért, bosszankodtam azokra a fiatal csirkefogókra, akik

parancsokat osztogathattak nekem, haragudtam rájuk, hogy annyi munkát varrnak a nyakamba... röviden, elégedetlen voltam s szívből hálátlan az Úristen iránt. Ekkor megláttam, hogy a gazdag Bernardone uraság fia mindenről lemondott és csupán csak a jó Isten szegénykéje akart lenni, mint az alázatos Francesco testvér. Ez mélyen meghatott. Mikor aztán a beszédét is hallottam, Messer, úgy elolvadt a szívemről az elégedetlenség, akár a hó a napon. Megértettem a gondolatait s hálát adtam a jó Istennek alacsony sorsomért, amely megtart az alázatosságban és a türelemben... Hiszen ez az, amit Krisztus Urunk tőlünk kívánt s amit az élete példájával mutatott. Ha mindezt meggondolom, azt kell magamtól kérdezniem, hát ki vagyok én, hogy a világban mindenben dusskáljak, mikor a Megváltóm szegényen és megvetetten élt és érettem keserves kínhalált szenvedett? Mik az én csekély kellemetlenségeim az Ő szenvedéseihez képest? És hát nem ígérte meg, hogy mindenkor támogatni és segíteni fogja azokat, akik hisznek benne és iparkodnak őt követni?... Látja, kedves, jó uram, amióta ezt így beláttam, minden megváltozott. Teljesen az Úr gondjaira bíztam magamat, aki szeretettel gondoskodik rólunk, emberekről. Azóta jókat tudok nevetni s vidám vagyok naphosszat. Bízom Istenben s Ferenc testvér szavait követem.

Orlando meg sem mozdult a beszéd alatt és gondolatokba mélyedt. Az öreg sem szólt többet, mert félt, hogy a beteget kifárasztotta. Sietett mindent előkészíteni éjtszakára, mert időközben eltűntek a sarokból a napsugarak s a szobát elhomályosította a szürkület.

Giuseppe szavai egyre ott motoszkáltak a beteg fejében s volt mit foglalkoznia velük. Hát innen az öreg szolga vidámsága! Úgy tetszett neki, mintha már hallotta volna, hogy Ferenc testvér követői és tanítványai mind vidámak. Állítólag a benső boldogságtól nem egyszer hangosan énekelnek, mert a világon semmi terhük sincsen. Nem ügyelnek a testi szenvedéseikre, nem kínozza a lelküket emésztő vágy valami rátarti fehérnép után, nem táplálnak izzó gyűlöletet gyáva orgyilkosok iránt s nem ismerik a bosszankodást és szégyenkezést az emberek gúnyolódása miatt. S ez utóbbit legkevésbé teszik, hiszen épenséggel keresik a megaláztatásokat, hogy a lelkük megedződjen s hogy állhatatosságukat próbára tegyék. Még kacagnak és vidáman köszönetet is mondanak érte, ha alaposan legyalázzák őket.

Hm... ha Ferenc testvér valóban bolond s a bolondsága ragadós, ennek a bolondságnak megvan az a jó oldala, hogy a megfertőzötteket boldoggá teszi és megkönnyíti életük terhet. S azután... Orlando nem volt épen valami járatos a bibliában, de azt mégis tudta, mit olvastak fel vasárnaponként a templomban s eszébe jutott, hogy Krisztus Urunk ugyanazt mondotta, amit Ferenc testvér most az Ő nevében tanít...

Mikor Orlando idáig eljutott, abbahagyta a gondolkodást, mert félt, hogy gondolataiból kedve ellen való következtetéseket kellene levonnia.

Inkább aludni próbált. Hátha sikerülne ezt az éjtszakát nyugodtan átszenderegnie? De nem sikerült. Minél inkább le akarta zárni szemét, annál tágabbra nyílt az önmagától. Úgy érezte, mintha az ágya kövekkel és tövisekkel volna kirakva.

A türelmes Giuseppe újra meg újra felrázta és kisimította az összegyűrt párnákat s ismételtén hűs gyümölcsnedvet készített égő ajkai felüdítésére. Az öreg már kétszer fordította meg a homokórát anélkül, hogy betege csak tíz percre is elnyugodott volna.

Végre Orlando az egészséges oldalára fordulva felkőnyökölt s rászólt az öregre:

— Nyisd ki csak jól az ablaktáblákat, hiszen megfulladok ebben a fülledt levegőben!

Giuseppe engedelmesen hajlotta vissza a nehéz ablakszárnyakat s a csendes éjtszaka betekintett sokezer ragyogó csillagszemével.

A beteg mély lélekzetet vett s egészen felült, miután az öreg gondosan még egy párnát igazított a háta mögé.

— Jobban érzi magát így kegyelmed? — kérdezte részvétellel.

Orlando a szoba balsarkába bámult. Giuseppe úgy állította az éjjeli mécsest, hogy a fénye szent Mihály képére esett.

— Már ismét rám néz! — nyögte a beteg.

— Kicsoda néz kegyelmedre? Hiszen nincs itt senki sem! — nyugtatta meg az öreg.

A nagybeteg a képre mutatott:

— Hát nem látod, hogy él és milyen szigorúan néz rám? — S aggódva ügyelt, nehogy az arkangyal nevét kiejtse.

— Minden este így néz rám, Giuseppe! Mit akarhat tőlem? Mindig tiszteltem és nem bántottam soha... hát mit akar?

A hűséges szolga megrázta szürkülő fejét:

— A jóságos mennyei fejedelem csak jót akar kegyelmednek, sokkal inkább, mint gondolná! Kegyelmedből a láz beszél. De ha a kép bántja, elvehetem, amíg fel nem gyógyul.

— Nem, nem! Nem akarom az édesanyám emlékét megsérteni. Ő akasztotta oda a képet s ott kell maradnia! Csak ne nézne rám olyan bárátságatlanul!

Giuseppe belátta, hogy a betegség megzavarta az ifjút, elhatározta tehát, hogy kísérletet tesz, hátha eloszlathatja rémképeit.

— Hallgasson ide, Figlio mio — mondá szeretettel, mint valami öreg nagyapó, gyengéden cirógatva a vállára támaszkodó sötét, göndörfürtös fejet. — Hallgasson ide, valami mondani-valóm van, amiről eddig hallgattam, nehogy ok nélkül felizgassam. De úgy látom, már meg kell tudnia. Előbb nézze meg, hogy megvan-e még az a megáldott szent Mihály-érme, amelyet mindig a keblén viselt.

Orlando szenvedései közben nem ügyelt reá, hogy az emlék a helyén van-e. Most a nyakához kapott, megtapogatta...

— Már nincs meg! — mondta megdöbbenve.

Giuseppe sokatmondó mosollyal elővett valamit az asztalfiókból, ami elszakadt láncocskán csüngött s odanyújtotta urának.

— Az én érmem!... De milyen különösen elgörbült s mélyen bekarcolódott. Azt hinné az ember...

— Hogy valami hegyes szerszám érte! — egészítette ki Giuseppe Orlando félbehagyott szavait. Az ifjú szemeiben hirtelen sejtelem villant meg. — Igen, igen, Messer, úgy van! Kegyelmed gyilkosának a törét, mely egyenesen a szívére célzott, védőszentje képe felfogta és eltérítette. A gyöngé láncocska eközben elszakadt, az érem pedig lecsúszott a kegyelmed ruhái közé. Úgy találtam meg ott, amikor az ágyba fektettük s eltettem, hogy majd megmutassam...

— S te ezt csak most mutatod? Ilyen soká hagyta szenvedni? — nyögte Orlando lélekszakadva a meglepetéstől.

— A doktor úr megtiltotta; az izgalomtól féltette kegyelmedet. Azután meg ... Messer, miért nem szólt, hogy a kép aggasztja?

— Nem mertem szólani. Mert valahányszor el akartam neked mondani a dolgot, a kép tekintete szigorúbb és fenyegető lett. Nem látod, most is úgy néz? ... Az arkangyal megelevenedett! ... Mit akarhat? ...

— Figliolo mio, még mindig nem érti, mit akar szent Mihály? Csupán a hála rövidke kifejezését azért, hogy ilyen szerencsésen megsegítette! Semmi egyebet! Imádkozzunk hát három Miatyánkot. Azután egész biztosan mosolyogni fog!

A bízó, jámbor szavak valóságos muzsika gyanánt zengtek Orlando fülébe.

— Igazad van, Giuseppe — dadogta a szerencsés felfedezésen megindultan. — Félreismerem a jó arkangyalt. De most már könnyebb a szívem. Magam is azt hiszem, hogy már mosolyog rám! Ha felgyógyulok, olyan vastag gyertyát gyújtatok az oltárán a templomban, mint a karom. De még egyebet is teszek majd a tiszteletére! Most pedig nem három, hanem hat Miatyánkot ajánlunk fel neki!

— Ez már beszéd — bölintott az öreg, azután mind a ketten imába kezdtek.

A betegség — úgy látszik — csak erre a szerencsés pillanatra várt, hogy fordulatot vegyen. Mert ettől az órától kezdve Orlando állapota javult s azután rohamos léptekkel haladt a gyógyulás felé.

Végre beteljesült Orlando forró óhajta: meggyógyult. Az élet kapuszárnyai újra feltárltak előtte s úgy látszott, hogy ezúttal életének jobbik szakasza vette kezdetét, mert a közvélemény időközben nagyot változott.

A gyilkos támadás és szomorú következménye fölkellette Assisi asszonyainak a részvétét egykori kedvencük iránt. A kisembereknek eszébe jutott, hogy a bőkezű Scifi Orlandónál több jót remélhetnek, mint a kevésbbé vagyos, zsugori Cattani Niccolónál. Az előkelők megemlékeztek róla, hogy Orlando mennyi vendégszeretettel fogadta őket házában, ahol oly sok szép ünnepség zajlott le.

Mindezen megfontolások után megváltoztak a vélemények. Végül csupán a szegény orvul megtámadott iránti sajnálkozás maradt meg. Az, hogy az ellenfelét tulajdonképen Orlando fenyegette meg előbb, teljesen mellékes dolog volt. Istenem, hiszen egész nyiltan, becsületes, lovagi párviadalra hívta ki! Hanem Niccolo ravasz alattomosága — azt nem lehetett eléggé elítélni. Micsoda szerencsétlenség lett volna, ha Cattani töre halálos sebet ejt! Ilyen nemes, finom úr, ilyen szép lovag — s ilyen fiatalon haljon meg? Egész Assisinek kész szégyene lett volna, ha ez a derék ifjú ilyen módon vesztette volna el fiatal életét! De legyen hála Istennek, hála a Madonnának s a hatalmas szent Mihálynak, hogy nem így történt.

Így beszéltek ugyanazok az emberek, akik azelőtt Niccolo gúnydalát nem győzték elég hangosan énekelni. Most már mindenki tárt ka-

rokkal akarta fogadni az újra felgyógyult fiatalembert. A gonosz nóta már idejét multa, aki dalolta, mind elfelejtette, csak az nem, akinek dalolták. Mert Orlando lelke mélyén ott izzott valami, mint a parázs a hamu alatt s egyre forrásban tartotta a bosszúvágyat, melyet a dal szerzője iránt táplált. S valóban, a becsületes ifjú előtt az a tördöfés nem nyomott annyit a latban, mint a hidegen számító gúny, mely az ellenfelét pellengérre állította és kárörvendő vigyorgással fedett fel mindent, amit amaz elrejteni igyekezett.

S nem is volt az csekélység, amit Orlando végső leszámolásul ellenségének szánt. De ennek előbb a karmai közé kellett jutnia; már pedig Niccolo kivonta magát e lehetőség alól. Hogy hova tűnhetett, az a legszorgosabb kutatás mellett is titok maradt. Maga a városi igazságszolgáltatás, mely végre felocsúdott tartózkodásából, miután Orlando személyében a Scifik tekintélyes családjának a tagjáról volt szó, ez a legfelsőbb hatalom sem tudta a szökevényt kinyomozni. Megelégedett hát azzal, hogy távollétében vérvádban marasztalta el.

Orlandónak ezzel, fogcsikorgatva bár, de be kellett érnie. Tudta jól, hogy ellenségének a bíróság részéről nem sok bántódása lenne, ha néhány év multán ismét mutatkoznék a városban. Addigra már gyom nő a dolog fölé és senki sem törődik vele.

S ha aztán Niccolo a rokonsága közt megveti a lábát, a Cattani-ház bizonyára megvédené a fajtáját, amíg... no igen, ameddig a Scifi-család páncélos öklével közbük nem sujtana.

Ezzel tehát lerakták az alapját ama családi viszálykodások egyikének, amelyek akkortájt

oly gyakran szétzilálták az olasz városok életét s annyi bajnak lettek kútforrásai.

Egyelőre azonban vészjósló béke uralkodott. Orlandónak nem maradt más hátra, mint megvárni az elkövetkezendőket. De addig a lehető legkellemesebben rendezhette be életét, hogy elfelejtse az utolsó hónapok kellemetlenségeit.

Azonban különös, bármennyire is iparkodott önmagát elkábítani s bensőjének kínzó hangját elhallgattatni, ez nem sikerült neki. Fájdalmas csodálkozással tapasztalta, hogy semmiben sem talál örömet. Mielőtt megsebesült volna, szerelmi bánata ellenére is csak akadt egy s más, ami szórakoztatta, ami elűzte unalmát és komor gondolatait. Most már ennek is vége volt.

Hát mi okozta ezt a változást? Önmagának sem tudott pontosan számot adni róla. Néha azt hitte, hogy az emberi állhatatlanság és aljasság körül oly keservesen szerzett tapasztalatai. Ez azonban nem vehette el a kedvét a vadásztól, a fegyverektől és a lovagi tornáktól! Mert most ez is mind untatta. Hü paripáját, szép agarait, nemes vadászsólymait alig méltatta egy tekintetre.

Még azzal sem törődött, hogy a páncélja rendben van-e. Minek a vivás, lovaglás, vadászat? Hiszen mindez csak egyre megy, mindez csak játék, amellyel agyonüthetjük az időt!

Lantja érintetlenül függött a falon, a hangjegyíráshoz való, finoman vonalozott pergament ott sárgult a fiókban. Minek szerezzen dalokat? Hiszen senkije sem volt, akinek felajánlhatta volna! Minden társaságtól undorodott. Mi szükség az emberek közé keverednie s ennek a képmutató, élősd, gaz népségnek lakomákat adnia? Hiszen egyikük huncutabb, mint a másik

s alattomosak, mint a mérges kígyók, melyek orvul marják meg az embert!

Az ifjú úgy érezte, mintha az őt körülvevő dolgokra a közönyösség felhője nehezednék s megölné ott minden örömet. De egyszersmind úgy érezte, mintha keresztülláthatna ezen a felhőn s mintha megélesedne a tekintete, a dolgok mélyére pillanthatna s felismerhetné azok hitványságát.

Ebben a hangulatban úgy vélte, hogy a legjobb lesz, ha megvalósítja korábbi elhatározását és beáll a keresztes lovagok közé. A Szentföldön valószínűleg elég kalandban lesz része, azok aztán majd elűzik tompa egykedvűségét.

De ekkor ismét különös dolog történt. Mihelyt meg akarta állapítani az elutazás idejét, valami titokzatos hatalom kényszerítő erővel visszatartotta. S mivel nem is sejtette, miféle hatalom az és hogy milyen isteni vadász leskelődik a lelkére, mint nemes vadra, mind az Isotta iránti kiírthatatlan szerelmének tulajdonította, mely egyéb érzelmei hajótörését szerencsésen túlélte. Szemrehányásokat tett magának vélt gyöngesége miatt, de nem tudott uralkodni rajta. Titokban hordozta magában ezt a keresztet s ez szorosabban odakötözte hazájához, mintha kenderkötelek vagy vashilincsek tartották volna vissza.

Így nyüggösködött, kifelé vidámnak tetette magát s bensőjének a keserűségét mindenkivel szemben eltitkolta. A hűséges Giuseppével sem tett kivételt. Vidámsággal igyekezett őt megtévesztetni, mert nem akarta megszorítani. Az öreg azonban átlátott a szitán és magában sokat aggódott fiatal uráért, akit úgy szeretett, mintha fia lenne. Sokat imádkozott érte.

Giuseppével egyébként különös dolgot kellett megérnie Orlandónak. Elhatározta, hogy mielőtt fölgyógyul, az első dolga lesz, hűséges gondozóját megfelelő jutalomban részesíteni. A neki szánt ajándékokon kívül háznaggyá akarta tenni, az egész szolgaszemélyzet felügyeletével megbízni és saját asztalához ültetni. De menyire elcsodálkozott, midőn Giuseppe tiszteletteljesen és barátságosan visszautasított minden ajándékot, megköszönte a megtiszteltetést s csak azt kérte, hogy miként eddig is, mint szegény háziszolga, megmaradhasson alárendelt helyzetében!

Heveskedő ifjú urának minden unszolására, sőt kérésére egyre csak azt válaszolta az öreg solga, hogy annak, aki Ferenc testvér tanítását akarja követni, nem illendő földi előnyöket hajhászni és világi tisztségeket elfogadnia. Krisztus követése és a Megváltó szegényes életének utánzása a valódi boldogság és a valódi tisztesség! Ezért nem vágyódik ki abból az alacsony állapotból, amelybe Isten helyezte s amelyben eredménnyel munkálkodhatik lelke üdvösségén.

Ettől a felfogásától semmiféle csalogatással sem lehetett az öreget eltántorítani. Orlando nem tehetett egyebet, mint hogy mindinkább a saját személye kiszolgálására alkalmazta s ezzel akarta a durvább munkáktól megkímélni. De Giuseppe titokban elvégezte ezeket is s még mindig eleget dolgozott lusta szolgatársai helyett, kik a lócákon henyéltek, tereferéltek, elfogyasztották Orlando jó ételeit és megitták a borát, anélkül, hogy a szolgálatában megerőltették volna magukat.

Mivel Giuseppe nem fogadott el semmit, Or-

lando a hozzátartozóival szemben rőtta le háláját. Ez ellen az öregnek sem volt kifogása. Nővére, aki szegény zselléremberhez ment férjhez, Orlandótól jól jövedelmező birtokot kapott. Ezeknek legidősebb gyermekeit pedig, két szép, ügyes fiút a házába vette. A kutyáit és a sólymokat kellett gondozniok, egyéb dolguk nem volt. Giuseppe bátya azonban ügyelt, hogy az új apródok a kényelmes életmód mellett el ne puhuljanak. Igénybevette a segítségüket az alalmazás szétosztásánál, mert Orlando az összes szegények ügyét a hű öregre bízta. Megengedte neki, hogy bőségesen adhasson.

A két fiú tehát a nagybátyjával — amint az öreg mondani szokta — anyagi szolgáltatokat teljesíthetett. Vagyis elmehettek vele magányos betegekhez, elhagyatott aggokhoz, szegény özvegyekhez, hogy nekik segítséget és támogatást vigyenek. A tiszta, romlatlan lelkű fiúk örömmel látták el ezt a hivatalt. Nagybátyjuk titokban gyakran felsóhajtott eközben: „Bárcsak mindezt följegyeznék az égben szegény, jó uram javára, hogy megtalálja az igazi boldogsághoz vezető utat!”

Hát igen, Orlando mindent megtett, hogy Giuseppe iránt érzett háláját kimutassa — és mégis!... Azt az egyetlenegy, amit a hűség öreg olyan sokszor kért tőle, azt nem tette meg a kedvéért. Nem állt oda a piactérre, ha Ferenc testvér ott prédikált, sőt inkább kerülőt tett, mikor a néptömegről észrevette, mi történik. A nagytemplomban sem mutatkozott, ha a Poverello, a jó Isten szegénykéje beszélt a szószékről. Nem akart odamenni! Valami titkos dac visszatartotta.

Pedig Orlando mindenkor résztvett a vallás

gyakorlatain. Minden vásár- és ünnepnapon rendszeren eljárta a szentmisére; levette a süvegét, ha templom vagy útszéli kereszt előtt vitt el az útja; megtartotta a böjti napokat, mindennap háromszor elimádkozta az Úrangyalát, ha megcsendült a harangszó s nem felejtkezett meg a szent Mihály tiszteletére elmondandó Miatyánkról sem. Az életmentő érem aranyba és drágagyöngyök közé foglalva ott függött védőszentjének a képe előtt a templomban s oltárán ott díszelgett a fogadalmi gyertya teljes súlyában és tekintélyességében.

Hanem ezzel aztán Orlando értelmes ember részére kimerítettnek tekintette a jámborság mértékét. Ami ezen túl van, azt szükségtelen és túlzott szenteskedésnek tartotta. Sőt a legtöbb embernél egyenesen képmutatásnak és számításnak vélte, amellyel bizonyos előnyöket akartak elérni. Akiknek az önzetlenségében és őszinteségében nem kételkedhetett — amilyenek Ferenc testvér és Giuseppe voltak —, azokról tudni sem akart s megfigyelésük elől kitért. Ezekről az emberektől kissé félt.

De a legkülönösebben hatott rá, mikor betegsége alatt Scifi Chiara — rokona, a szép, szőke Klára — családjától súlyos küzdelmek után végleg kiharcolta az engedélyt, hogy Ferenc testvért követhesse. San Damiano kolostorában Ágnes hugával s néhány más asszonnyal együtt az Üdvözítő szavai szerint való szegény, imádságos és dolgos életet szándékozott folytatni. Kemény küzdelmet vívott, amíg megtehetette. Mikor Ágnes Klára nővére után sietett, a Scifi-ház urai attól sem riadtak vissza, hogy a leányt bántalmazzák. Most azonban minden jóra fordult s a szűzek szabadon követhették szívük vágyát.

Ez sehogyan sem ment Orlando fejébe. Hara-
gudott Chiarára s szinte a jó Giuseppére is
görbe szemmel tekintett, mert ezeknek az Is-
tenbe merült lelkeknek a magatartása valami
néma szemrehányás volt, mely büszke lelkét
érzékenyen érintette.

*

Scifi sajátságosan vegyes érzelmeket tápláll
az egész mozgalmat kezdeményező Ferenc
testvér irányában. Ez a csodálatos férfiú, kinek
dicsősége egész Itáliát betöltötte s kinek nevét
az egész földkerekségén emlegették s aki még-
sem akart egyéb lenni, mint a jó Isten szegény-
kéje: Orlandónak nem volt idegen. Kisfiú ko-
rában mint nyalka lovagot ismerte Ferencet.
Akkor a gazdag Bernardone kalmár fia a kis
Scifit néha felemelte magához a lóra és tova-
nyargalt vele, hogy csak úgy lobogott a gyer-
mek haja. Hogy újongott ilyenkor a bátor
fiúcska s hogy kacagott Ferenc hófehér fogai-
val! „Belőled még valamikor bátor lovag lesz!“
— mondta neki, mikor leszállottak. S akkor ez
a főúri szórakozásokat kedvelő kereskedőifjú
ott maradt a lova mellett, a karjára öltötte a
kantárszárat és figyelmes kis hallgatójának oly
gyönyörű meséket mondott Artus királyról és
asztaltársaságának lovagjairól, hogy mindkettő-
jük orcája kipirult...

S ez a csinos lovas, ez a pompás kelmékbe
öltözött vidám dalnok most mezítláb járkált,
durva csuhában s az összekoldult kenyerét meg-
osztotta a legszegényebbekkel, mert nem akart
több, nem akart gazdagabb lenni, mint testvérei
legkisebbike.

Orlando nem tudta, hogy kinevesse-e vagy
féljen-e tőle, gyűlölje-e vagy pedig szeresse?

Mert mindezekből az érzelmekből volt benne valami. Azért hát inkább kitért az útjából, hogy ne kelljen döntenie. Összeszorította a fogait és hallgatott — még önmaga előtt is.

*

Igy érkezett el a szerencsétlen leánykérő évfordulója. Tavasz volt megint. Virágba borultak a fák és a madarak daloltak. Közelgett Isotta születésnapja. Orlando azóta sem látta a szép hajadont, még távolról sem. A kisleány teljesen visszavonultan élt s szülein kívül csak a legbizalmasabb szolgaszemélyzet előtt mutatkozott. Ha templomba ment, mindig valami távoleső kápolnát keresett fel s olyan órában, amikor bizonyosra vette, hogy ismerőseivel nem találkozik. Azt híresztelték, hogy az egészsége megrendült s nyáron majd fel kell mennie a hegyek közé, kecsketejre és jó erős levegőre.

Assisiben természetesen épen úgy foglalkoztak Quintavalle Isottával, mint Orlandóval. Sokak szerint a szép hölgy magaviselete egyedül az akkori szeszélyeskedése miatt érzett bánatára vezethető vissza. Most csak egyetlen szavába kerülne Messer Orlandónak s egészen másképp beszélne, mint egy évvel ezelőtt. Az efféle pletykákra az ifjú csak büszkén hátravetette a fejét s nem elegyedett a beszédbe.

S ha a szíve meg is reped belé, másodszor nem indul leánykérőbe.

Amint azonban elközelgett az emlékezetes reggel, Orlandót akkora nyugtalanság fogta el, hogy azt hitte, nem bírja ki Assisiben. A szűk falak ránehezedtek, szabad levegőre vágyott, a messzeségbe, menekülésre minden kínzó gondolattól! Úgy érezte, mintha az a gonosz gúny-

dal újra megelevenedett volna. Föléledt valamennyi keserves emléke s úgy égették, mint a tövis és csalán.

Az évforduló előestéjén odaszólt Giuseppének, aki a vetkőzésnél segédkezett neki:

— Holnap napkeltekor nyergeltesd fel a lovamat. Hosszabb kirándulást teszek.

— Igenis, Messer! S a szolgák közül melyik kísérje kegyelmedet?

— Egyik sem! Egyedül megyek.

— Egyedül? Magányosan akar kilovagolni, Messer? Nem lesz az igen nagy vakmerőség? Állítólag rablók barangolnak a hegyekben.

Orlando kényszeredetten nevetett:

— Sohse aggódjál értem, jó Giuseppe. Majd magamra öltöm az erős bőrvértet, felteszem könnyű sisakomat, felkötöm jó kardomat s akkor biztonságban vagyok! Jaj annak, aki az utamba kerül! És ha épen egy kis rablókalandba elegyedem, legalább lesz valami élményem, amely megéri a fáradságot!

A hű öreg a fejét rázta, de belátta, hogy nincs mit tennie. Orlando magában akart kilovagolni. Orlando nyilvánvalólag távol akar lenni attól a helytől, ahol minden kudarcára emlékeztette. S ha Orlando valamit a fejébe vett, bajosan lehetett arról lebeszélni.

Miután a következő reggelre szükséges dolgokat előkészítette s a lovásznak megadta az utasításokat, az öreg Giuseppe gondterhelten tért nyugalomra. Mikor az imént elnézte fiatal urát, feltűnt neki, hogy a mult év óta mennyire megváltozott az arckifejezése. Hova lett az a korábbi lágyság, mely az ifjú arcát bizonyos fiús hamvassággal borította? Most már férfiú tekintett reá és pedig olyan férfiú, kinek a vonásaiba

a gond, a szenvedés és az emberek iránt érzett keserű megvetés mélyen bevésődött.

— Ó, Uram, könyörülj rajta és vezesd őt Magadhoz! Engedd, hogy megtalálja és megismerje azt, ami ezen a világon egyedül szükséges! — Így imádkozott Giuseppe mélységes áhítattal, míg szelid álomba nem szenderült. S szendergésében csodálatos álmot látott. Úgy érezte, mintha Ferenc testvér ott állana előtte. Reámosolygott és olyan kézmozdulatot tett, amellyel azt akarta mondani, hogy még minden jóra fordul.

Ez nagy megkönnyebbülés volt Giuseppe számára. Ő erősen hitt az álmok beteljesülésében. Most már jó kezekben tudta urát s nem aggódott érte. Azért egészen megnyugodva tekintett utána, mikor az hajnalpirkadáskor tovalovagolt:

— Ki tudja... ki tudja... hátha ma épen nekilovagol a szerencsének!

*

Scifi Orlando nem gondolt szerencsére, amikor lova kinyargalt vele Assisi kapuján. Mindenáron szabadulni akart gondolataitól, de nem tudott! Úgy megsarkantyúzta a lovát, hogy az felágaskodott és gyors vágatásban repült vele tova. De a bánat és a szomorúság, a keserűség és a belső meghasonlás ott ültek mögötte a nyeregben és együtt száguldottak vele árkon-bokron keresztül. Csak vágatott, de maga sem tudta, hová! Nem volt semmi határozott terve, amidőn a megszokott környezetéből menekült. Csupán azoktól a helyektől akart távol lenni, amelyek a szomorú eseményre emlékeztették. Azért hát egyre tovább nyargalt s nem ügyelt rá, milyen irányt követ és melyik útra tér.

Felkelt a nap. Lassan emelkedett fel a ragyogó kék égen. Egyre magasabbra hágott s az ifjú észre sem vette, mint hatotta át fényével az ébredő tavaszi természetet. Mit neki kikelet és verőfény és virágzó pompa? A magányos lovas csak futott, futott, mintha ellenséges sereg volna a sarkában. Nem látta, hogy paripájának hullámozó szügyét belepi a tajték s hogy egyre lassul a járása. Nem ügyelt az idő múlására, csak azt a benső hangot hallotta, amely egyre azt duruzsolta: „Elvesztettél mindent, ami kedves és drága volt neked! Magányos vagy és magányos maradsz, úgy terül eléd az élet, mint a sivár, vigasztalan sivatag!”

Az ábrándozó lovas hirtelen felriadt. Lova egyszerre csak megállott, mert nem tartotta már keményen a kantárt. Az ösvény, amelyen eddig haladt, a vadonban megszűnt. Midőn Orlando körütekintett, rájött, hogy a nap időközben már jó magasban járt, tehát több órának kellett eltelnie, amióta búcsút mondott Assisinek. S amikor a környéket jobban szemügyre vette, teljesen idegen tájon találta magát, szemmel láthatóan jó mértföldnyire minden emberi hajléktól.

Sohasem látta még ezt a vadregényes, elhagyatott völgyet, melynek öble hatalmas ívben, erdőktől szegélyezetten, békésen terült el körülötte. Fent a magasból kopár sziklacsúcsok tekintettek alá. Idelent csak apró fű nőtt, elszórtan szikladarabok heverték szerteszét s közöttük kis csermely szökdécselt tova. Az egész látvány igen bájos volt.

A táj tavaszi varázsa még Orlando komor hangulatán is erőt vett. Mintha nehéz tehertől szabadult volna meg, mélyen fellélegzett. Enge-

dett a kísértésnek, hogy leszálljon a lováról s ebben a békés völgyben kipihenje magát. Lova amúgyis holtra fáradt s pihenésre szorult. Esetleges rablótámadások ellen eléggé megvédte fegyverzete. Amúgy sem várt reá sehol senki, így hát ott maradhatott, ahol épen tetszett. S miért ne élvezze ennek az elhagyatott helynek a csodálatos békéjét?

Orlando lepattant a nyeregből s először is a vízhez vezette lovát, hadd igyék kedvére. Azután kantáron fogta és följebb vezette egészen odáig, ahol az erdő leért a völgybe. Itt megkötötte a paripát, maga pedig még néhány lépést tett beljebb a karcsú sudarak között egy mohalepte szikladarabig. Ezt választotta pihenőhelyül. Egészen olyan volt, mint valami földből kinőtt karosszék. Miközben a lovaglásban megmerevedett tagjait kinyújtotta, önkéntelenül megszólalt: „De jó itt!”

S valóban úgy is volt. Az erdő még nem vett árnyékot. Az első levélkék még alig bújtak elő barnavörös rügyeikből s halványzöld gyöngyszemekből finom fátylat szőttek az egymásba fonódott gallyak barna rácsozatára. Nem gátolták a napot abban, hogy keresztülhatoljon rajtuk. Átható s egyszersmind enyhe volt a napfény, melegített, de nem perzselt s a téli fagy utolsó maradékát is elűzte a földről.

A sugarak ott játszadoztak a bükkfatörzsek sima kérgén, ezüstös szürke ragyogást kölcsönözve nekik; megcsókolgatták a mohából és száraz avarból előkandikáló ibolyák illatos fejcskéit s valósággal fellelkesítették a fák koronáiban tanyázó madarakat. Az ember azt hitte volna, hogy énekes torkuk minden melódiáját egyetlen dalban akarják kiönteni.

Orlando levette a sisakot felhevült fejéről s a tiszta, hűs levegő körüllegyezte homlokát. Mintha rég kihaltak vélt fiatalos életkedve mozdult volna meg benne újra. „De jó itt!“ — ismételte s jóleső, puha szendergésbe merült, miközben félig csukott szemmel álmodozott...

Avagy valósággal elaludt volna? Mert hirtelen úgy érezte, mintha lanttal a kezében egyik saját szerzésű dalát énekelné s mellette egy szőke hölgy ülne, aki mosolyogva hallgatja és bólint feléje... S dalolt a szerelemről s hogy mily szép ebben a bájos vadonban, kettesként együtt üldögelni... csak én és te... csak te meg én... ebben a nagy szent magányban egyedül a szerelmünkkel... s mi ketten egyek mindörökké...

Egyszerre felriadt. Fent a levegőégben vad sólyom rikoltott bele a nagy csendességbe s elűzte az édes álmoképet. Orlando ott látta magát egyedül s hirtelen újra biztos volt benne, hogy mindig egyedül is marad.

Fájdalma ismét kiújult s oly erővel rohanta meg, hogy szinte elvette a lélekzetét. De ennek az Istennel való egyedüllétnek a hatására szenvedése enyhülni kezdett. Kínja nem égetett, mint a tűz, hogy a lelkét kiszikkassza, hanem valami fájó érzésben oldódott fel: Scifi Orlando sírva fakadt.

Ezt pedig az egész elmúlt esztendőben nem cselekedte. Büszkesége elzárta szemének forrását, hogy ne lássa senki bánatát. Hanem itt, a hallgató pusztaságban előtörték ezek a források. És sírt keservesen, hiszen itt nem volt senki, aki észrevette volna, hogy utólag esetleg gonosz vigyorgással tovább adja: „Messer Scifi siratja a makrancos kedvesét“.

Itt nem kellett ügyelni, itt egyedül volt fájdalomával. És itt legyőzhette hatalmas benső megindultsága. Úgy patakzottak a könnyei, mintha a lelkét akarná kizokogni abban a heves fájdalomban, amely különösképen félig kinozta, félig jólesett neki...

4.

Míg Orlando így átadta magát a fájdalomnak, megzörrent mögötte a cserjés. Hátulról egy kéz nehezedett a vállára s csodálatosan szelíd hang hatolt a füléhez. A hang azt kérdezte:

— Miért sírsz?... Mi bánt annyira, barátom?

Orlando összerezzen, de nem félelemből, hanem az örömtől, melyet valamely kedves lény váratlan közelléte szokott okozni. Leejtette kezét, melyekkel az arcát eltakarta s hátratekintett, hogy megtudja, ki az, aki oly halkan, titokban jött oda, hogy megkönyörüljön a nyomorúságán. Jelentéktelen kis embert látott, kötéllel övezett, szürke csuhában. Ott állt mellette mezítláb a mohos talajon.

Ennek a férfiúnak a szeméből azonban a legnagyobb alázat sugárzott — s egyszersmind a legnagyobb fönség. S Orlando már tudta, ki ez az ember.

Tegnap biztosan elmenekült volna tőle, vagy vállatvonva otthagyja. Ma reggel búskomorságában rá sem hederítve tán, közönyösen ellovagol mellette. Most azonban másként állt vele a dolog, amióta könnyeinek szentelt harmata meglágyította és megszelídítette dacos szívét.

— Úgy-e, Bernardone Péter fia vagy, akit Isten szegénykéjének mondanak? — kérdezte halkan és zavarodottan.

A csodálatos szempár megvillant:

— Az vagyok s most én is rád ismertem, Scifi Orlando! Hiszen amikor még kicsiny voltál, hányszor emeltelek fel a paripámra, hogy lovagolhass. S mennyi mesét mondtam neked vitéz lovagokról...

— Valóban... — bólintott Orlando, egyre jobban nekibátorodva. — Akkor daliás úr voltál s mestere a dalnak... — Itt elakadt, mert nem tudta, hogy Bernardone Francesco hogyan fogadja ezt a visszaemlékezést.

Ferenc csak ennyit jegyzett meg:

— Akkor hiú fickó voltam, szolgája a világnak és minden balgaságnak, amely a mélységbe vezet. De most annak az Úrnak szolgálók, akinek egyedül érdemes szolgálni.

Ezeknél a szavaknál valami terhet vetett át egyik válláról a másikra. Orlando látta, hogy koldustarisznya az, amit a jó Isten szegénykéje a vállán vitt.

— Úgy látom, most a szegénységet választottad jegyesednek!

S ez a választás már nem tetszett olyan idegenszerűnek és különösnek, amióta ennek a csuhás koldusnak a szemébe tekintett. Mégis, nem igen tudta, mit is szóljon s csupán megismételte szavait:

— Hát a szegénységet választottad jegyesednek?

Az assisii szent szemében valami még csodálatosabb ragyogás gyúlt ki, midőn így felelt:

— Igen, házasságra léptem a Szegénység úrnővel és mondhatom, szívemnek hölgye valóban nagy kegyekkel jutalmazza hűséges lovagját.

— Akkor hát jobban jártál, mint én! — sóhajtott a fiatalember szívének túláradó keserűségében.

Ferenc testvér kissé hamiskásan mosolygott erre a vallomásra, melyet Orlando oly akaratlanul kiszalajtott.

— Úgy, úgy, hát olyan kegyetlen a szíved hölgye, lovagom? — kérde s jóságos hangon hozzátette: — S ez valóban annyira szomorít téged?

— Mérhetetlenül! Úgy hogy már semmi öröm sincs a földön s a legszívesebben meghalnék! — hangzott a válasz.

A másik a fejét rázta:

— Ne kívánd addig a halált, amíg a jó Isten az élet kegyelmét adja neked, hogy Neki szolgálhass és méltóképen előkészülhess az örökkévalóságra. Ifjú vagy még, fiam s minden jel arra vall, hogy derék férfiú válik még belőled. Isten jósága elhalmozott minden adománnyal, ami csak értékessé teszi az ember életét. Miért akarod hát azt egy szeszélyes hölgyecske miatt magadtól eldobni?

Orlando zavarodottan hallgatott. De azután újra eszébe jutott minden fájdalma s ez a kiáltás szakadt fel kebléből:

— Mit ér nekem mindez, ha Isotta semmire sem becsüli? Nélküle semmi nekem ez az élet!

Ferenc nem volt amolyan közönséges bűnbánati prédikátor. Az Isten szegénykéje igen jól ismerte a szíveket. Szelíden és részvétellel csak annyit mondott:

— Úgy látszik, nagy a te fájdalmad. De ítéletet nem mondhatok róla, ha részletesebben nem beszélsz. Nem tudom azonban, van-e rá hajlandóságod.

Ez utóbbit igen udvariasan mondotta, amint-hogy Ferenc mindig sokat adott az udvariaságra.

Orlandót ez a modor jóleső érzéssel töltötte el.

— Szívesen elmondok mindent, ami a lelke-
met nyomja. Valóságos megváltás lesz szá-
momra, ha csordultig megtelt szívemet végre
kiönthetem, hiszen oly sokáig kellett zárva tar-
tanom. De kinek is panaszoltam volna el fájdal-
mamat?

— Jól tetted, hogy óvatos voltál. Nem bízha-
tunk mindenkiiben!

— Nincs nekem igazi barátom, egy öreg szol-
gámat kivéve. A többi mind csak a gazdagsá-
gomra áhítozik. Lakmározni, inni meg tréfál-
kozni akarnak nálam, de velem együttérezni, ve-
lem szomorkodni, azt már nem. Még csúfolnak
és gúnyolnak is fájdalmamban s hátam mögött
a nyelvüket öltögetik reám.

— Szegény fiam, az emberek azt már így
szokták. Keress magadnak igaz barátot. Siess
Ahhoz, Akit keresztre feszítettek érted. Az majd
megért...

— Hát igen... tudom!... De kell, hogy a
barátunk testileg is a közelünkben legyen. Krisz-
tus Urunkat a magamfajta ember nem láthatja,
sem arra nem méltó, hogy a hangját hallja, mint
te... — Abbahagyta.

Ferenc egy kézmozdulattal csendre intette.
Alázatossága nem tűrte, hogy az emberek em-
legessék azokat a kegyelmeket, amelyekben ré-
szesült. Azért hirtelen másra terelte a szót:

— Ha valóban így érzesz, akkor örvendek,
hogy találkoztam veled, mert nálam megköny-
nyítheted a szívedet. De mielőtt ezekről tovább
beszelnénk, kérlek, légy vendégem. Elérkezett a
délebed órája s nálad bizonyára nincs semmi
élelem.

Különös meghívás volt ez! De Orlandót anyyira lenyűgözte az átélt kaland varázsa, hogy nem is gondolt rá, honnan teremti elő Ferenc az ebédet, hanem illedelmes főhajtással válaszolta:

— Ha méltónak tartasz, hogy asztalodhoz ülhessek, szívesen megosztom veled az ebédet.

Szeretettel tekintett rá a ragyogó szempár:

— Üdvözlég, vendégem! Kérlek, kövess néhány lépésnyire. Az ebédlőnk nincsen messze. Hozd magaddal a lovacskádat is. Itt nem nő olyan fű, amilyent szeret s bizonyára éhes.

S mintha csak ezekre a szavakra várt volna az állat, vidáman felnyerített.

— Látod, igazam volt! — szólt Ferenc testvér — igen, igen, jó állatkám, gondoskodunk rólad... és rólatok is, szárnyas testvérkéink és hugoskáink odafönn!

A magasba tekintett. Orlando követte tekintetét s észrevelte, hogy az erdő madarai köröskörül a fák ágain mindenfelől egybesereglettek. Csendben és illedelmesen ültek ott, mint valami figyelmes templomi gyülekezet s fejcskéiket félrehajtva kandikáltak le szent barátjukra, intését várva. Midőn pedig kezével búcsút intett nekik, csicseregni kezdtek, majd további jelre körülropdostékakét férfiút, amint tovalépkedtek.

Orlando mindezt észrevette. Igazolva látta azt a hírt, amelyet Ferenc testvérről hallott s amely szerint titokzatos hatalma van az állatokon. A lova is bizonyította ezt, mert amidőn eloldozta, minden erejével a szerény koldus felé iparkodott, bár egyébként ijedős állat volt s idegenekkel nem barátkozott.

Orlando nem állhatta meg, hogy oda ne szöljön ennek a csodaembernek:

— Valóban, az oktalan állatok is úgy engedelmeskednek neked, mintha értenék, amit mondasz!

Társa azonban csak sokatmondó mosollyal válaszolt. Scifi hallgatagon lépkedett mellette, lovát kantáron vezetve.

Fölfelé haladtak a völgyben. Ott, ahol kiszélesedett, a csermely is helyet talált, hogy kis tavacsját alkotson, melynek partján dús pázsit és illatos füvek pompáztak. Orlando paripája a levegőbe szimatolt és újra nyerített.

— Észrevette a terített asztalt! — szólta Ferenc testvér, egyszersmind azonban megragadta kíséroe karját: — Megállj! Ne lépj rá!

Orlando engedelmesen megállott. Azt gondolta, hogy valami tehetetlen állatról van szó, valami bogárról vagy féregről. Tudta, hogy Ferenc nem szenvedhette, ha az effélét eltiporták. De semmi elevenet nem látott a lába alatt, csak egy szokatlan alakú száraz ágat.

Társa óvatosan fölemelte:

— Hát nem látod! — kérdezte s eléje tartotta a fadarabot, melyen két oldalágacska akként nőtt ki, hogy az egész keresztalakot mutatott. — Megváltásunk jele — suttogta Ferenc tisztelettel és megcsókolta a gallyat. Azután egy fehérén virágzó bokorba tűzte, meghajolt a vadon nőtt kereszt előtt s elmondta azt az imádságot, amelyre övéit tanítgatta:

— Imádunk Téged, Uram Jézus Krisztus, itt és a világ minden templomaiban és áldunk Téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.

Így szólt teli bensőséggel s néma áhítatba mélyedt, melyet Orlando nem mert megzavarni.

Csendben állt ott az ifjú lovag s ismét valami

újat tapasztalt. Életében először támadt némi sejtelve arról, milyen az ember valódi párbeszéde Istennel s milyen az igazi imádság. Önkéntelenül is megkísérelte, hogy utánozza az imádkozót. Félénken elrebegett szavakkal, mintegy tapogatózva nyúlt lelke a mennyei Atya palástjának szegélye után. Ünnepies hangulat vett rajta erőt s úgy érezte, mintha valami láthatatlan kéz nyugodnék áldóan a fején.

Szinte megijedt, midőn a koldusnak mélyen a szívéből fakadó „amen“-je visszaszólította a valóságba. Nem is ügyelt rá, milyen sok vagy milyen kevés idő telt el, mialatt az az Istennel társalgott. Mikor pedig az „amen“ elhangzott, a bozótból egy fülemile válaszolt s vontatottan dalolta: „ciú... ciú... cikütt...“

A szent megdicsérte a kis madarat: „Helyesen, fülemile hugocskám! Csak dicsérd a Teremtőt minden erődből. Mert nagy szeretettel gondoskodik rólad és a hozzád hasonlókról. Asztalt terít és tollruhát ad nektek. Gondja van rá, hogy semmiben se szenvedjete hiányt. Ezért méltóképen hálát kell adnod!“

Aztán Orlandóhoz fordult, kinek csendes imádságát észrevette:

— Köszönöm a figyelmedet, kedves fiam. Valóban sok vigasztalásban és örömben leszen részed, ha a jó Isten kezének is úgy engedelmeskedel, mint ahogy most rám, az Ő legkisebb szolgájára figyeltél.

Tovább mentek s a kis vízmedence végén lapos sziklatömbhöz értek, mely kimagaslott a fűből.

— Itt van az asztalunk, majd itt tálalok!

Ferenc testvér levette válláról koldustarisznyáját s a kőre helyezte.

Orlando körültekintett, hogy hol köthetné meg a paripáját. Vendéglátó gazdája azonban tiltakozott:

— Vedd ki a zablát a szájából, hadd legeljen szabadon. Nem fog elmenni!

Az ifjú most már annyira bízott a szentben, hogy azonnal engedelmeskedett. Ferenc meg-simogatta a ló sima homlokát, megveregette karcsú nyakát.

— Te pedig, lovacskám, háláld meg bizalmunkat s viselkedjél szép illedelmesen, amint parancsolom!

S íme, a ló nem nyargalt el, sem nem ijedezett, hanem ott maradt kettőjük közelében s oly szeliden és engedelmesen ropogtatta a fűvet, mint a bárány. Csak néha-néha emelte fel fejét és Ferencre tekintett, mintha meg akarna bizonyosodni róla, vajjon ott van-e még.

Ez pedig időközben szorgalmasan kicsomagolt és megrakta az asztalt. Mindenféle furcsa falatok kerültek elő, már amint az koldusoknál szokás. Különböző nagyságú és minőségű kenyérdarabok, néhány hagyma, kemény sajtvég, két keményre főtt tojás, maroknyi szárított füge s egypár retek. Ezt a tarka egyveleget a vendéglátó gondosan két részre osztotta, a nagyobbbat és jobbat mindenből Orlando elé tolta. Aztán így szólt napsugaras mosolyával:

— Jöjj, kedves testvérem s egyél ebből, amit a jó emberek Isten nevében ajándékoztak nekünk. Asztalunkat Teremtőnk készítette számunkra, végtelen jóságának ebben a virágpompás dísztermében s hájos madárzenéről is gondoskodott. Kristálytisztá italunk is van, hogy felüdítsen bennünket. Mit kívánhatnánk még egyebet? S melyik fejedelemnek különb a dolga?

Ezzel fapoharába — melyet a tarisznyából vett elő — friss vizet merített a forrásmedencéből s odanyújtotta vendégének az italt.

Orlando átvette, megköszönte, elmondta az asztali áldást s leült Ferencsel a kolduslakomához. Engedelmes volt, mint a gyermek és vidám, mint a gyermek. A multra vonatkozó minden gondolata eltűnt. Az egész balga, tarkabarka külvilág elsüllyedt most az Isten szegénykéjének valósága előtt, ki szíve hölgyének, a Szegénység úrnőnek oly hűségesen szolgált s az úgy elhalmozta kegyeivel.

Még lakoma nem esett oly jól az elkényeztetett ifjúnak, mint ez. Mindent megevett, amit csak elébe tettek. Mégsem mulasztotta el, hogy vendéglátó gazdájának példáját követve morzsát ne szórjon a madárkáknak, melyek a bokrokban mindenfelől várakoztak már a részükre. Lovának is adott egy darab kenyeret a tenyeréből, midőn az óvatos léptekkel odajött s puha száját a vállára tette.

Fráter Ferenc jóváhagyóan bólintott hozzá:

— Már látom, hogy igazam volt, amidőn derék ifjúnak mondtalak. Nagy kár volna érted, ha makacsul megmaradnál fájdalmadban, ahelyett, hogy örömmel és békességben szolgálj a jó Istenek, amint méltó és illő is.

Orlando bensejében ezekre a szavakra megint megzendült egy húr, mely nem adott tiszta hangot. Lehajtottá fejét és nagyot sóhajtott. Ismét eszébe jutott minden fájdalma.

De Ferenc elmondta az asztali áldást s a maradékokat visszarakta zsákjába. Ő maga csak egy darab kenyeret evett.

Azzal közelebb ült a szomorkodóhoz s kezét szeliden a karjára tette.

— Könnyítsd meg hát szívedet, fiam s mondd el, mi bánt.

S Orlando elmondott mindent, hogyan járt. Hogyan kérte meg Isotta kezét, mint tartotta az bolonddá s hogy mi lett ebből. Aztán, hogy fájalmának okozóját mégsem bírja elfeledni, nem is tud reá haragudni, sőt egyre jobban szereti. Végül így szólt:

— Mindaz, ami történt, a szívemen rágódik és se éjjel, se nappal nem enged enyhülést sokféle bajomban. Hanem ami leginkább kínoz, ez az a kérdés: mi lehet, ami Isottának bennem visszatetsző, holott önmaga is bevallotta, hogy szeret!

Várákozással tekintett a hallgatóra.

A szent először nem válaszolt, hanem gondolatokba merülve nézett maga elé. Épen a napokban elmélkedett azon, hogyan élhetnének világi emberek is szerzetesregulák szerint, anélkül, hogy foglalkozásukat és hivatásukat elhagynák. Most — úgy látszik — előtte van valaki, aki az ilyen életre volna hivatva. Másrészt azonban nem szokott világi dolgokba vagy épeiséggel szerelmi ügyekbe avatkozni. Hát gondolkoznia kellett s önmagával tanácsot tartani, mielőtt feleletet adna.

Az elbeszélést csak egyszer-kétszer szakította meg kérdéseivel, melyek azonban inkább Orlando életmódjára és viselt dolgaira vonatkoztak. Nem foglalkoztak a leánykával. S erre nem is volt szükség, mert az ifjú oly pontos és részletesen írta le szerelme tárgyát, hogy hallgatója okvetlenül pontos fogalmat alkothatott róla.

Azért Orlando nagyon elcsodálkozott, midőn Ferenc testvér hosszas hallgatás után olyan kér-

dést intézett hozzá, amely látszólag nem volt semmi összefüggésben az elmondottakkal.

— Hát eddigelé valóban csak a kedvteléseidnek és szeszélyeidnek éltél és semmit se csinálál?

— Csináltam... csináltam... hogy érted ezt, testvér?

— Azt tudod magadtól is, hogy nem üres időtöltésre és játszi semmítetésre vagyunk a földön, hanem hogy betöltsük Isten akaratát. Ő pedig munkára teremtette az embert.

— Nem vagyok én sem napszámos, sem zselér! — fortyant fel az ifjú nemes. Bosszantotta ez a beszéd.

Új barátja azonban így szólt engesztelve:

— Nem is úgy gondoltam, te nemes vadhajtás! Csak azt akartam kérdezni, hol vannak a gyümölcsök, amelyeket életed kertjének teremnie kellene. S épen mert a legjobb töről származol, annyival ízletesebbnek kellene lenniök.

Erre a szelid rendreutasításra szégyenpír borította el az ifjú homlokát.

— Bocsáss meg indulatosságomért! — dadogta.

A szent a nála szokásos finom és előkelő kézmozdulattal válaszolta:

— Nincs semmi megbocsátani valóm. Isten legkisebb szolgája vagyok, akinek semmiféle számadással nem tartozol. Hanem Attól, Aki hallotta szavadat és számonkéri azokat, Attól kérj bocsánatot, ha lelked kertjében nem termett gyümölcs. Hozzá fohászkodjál, hogy termékenyítse meg benne a talajt.

Orlandón majdnem újra erőt vett a megindulás, midőn tanácsadója oly szívrehatóan beszélt vele.

— Miért szólsz velem ilyen szigorúan, mikor vigasztalást reméltem? — kérdezte fájdalmas hangon.

— Mert azt hiszm, hogy balsikered a leányzónál összefüggésben áll a jócselekedetekben való hanyagsággoddal — volt a váratlan válasz.

Erre a fiatalember csak meghökkenve, kekrekre nyílt szemmel, némán bámult a szólóra.

Ez pedig nagy lelkinyugalommal folytatta:

— Most már világos előtted, ami azelőtt olyan homályosnak látszott. Már tudom, hányadán vagyunk Quintavalle Isottával, kinek viselkedését oly pontosan vázoltad. Azt hiszem, helyes szellem vezette az iránta való vonzódásodat s jól választottad meg menyasszonyodat. Méltó arra, hogy derék férfiú élettársává legyen!... Hanem, Orlando, jegyezd meg, hogy az ilyen leányzó szívének egyszerűségében magasan áll a világ tudósai felett. Épen azért, mert Isotta hajlandóságot érez irántad, lelke ösztönszerűleg keresi benned a nemes vonásokat. S őt magát öntudatlanul is Isten lelke vezérli, mely a legfölségesebb felé vonz téged. Maga sem tudja ezt s azért volt igaza, midőn elpanaszolta tudatlanságát. Az Úr maga tartja meg ebben az állapotban, nehogy megzavarja az alázatosságát. Sejtí azonban, hogy sok jóra vagy hivatva s azért szeret. De ha látni szeretné ezt a jót, ha gyümölcsöt kíván életed fájáról, akkor nem talál semmit. Ez elidegeníti. Innen származik viselkedése, mely sajátságosan meg hasonlítottak és csodálatosnak tűnhetett fel, ámbar egészen természetes.

Az ifjú még mindig nem tért magához bámulatából.

— Hát nem nyertem meg az összes tornákon

az első díjat, miközben Isotta színeit viseltem? — kérdezte végül, mert a világias felfogás még mindig fogva tartotta.

Ferenc ide-oda ingatta a fejét:

— Szép játék, fiam, lovagias játék... de mégis csak játék!

— Hát tehetek én róla, hogy most nincsen háború, ahol az ember komolyan kitüntethetné magát fegyvereivel? — mentegetődzött Orlando.

— Nincs egyéb férfimunka, csak harc és vérontás?

Az ifjú lassankint megértette, hogy szent barátja mire célzott.

— Mindig iparkodtam, hogy erkölcsös életet éljek — szólt elgondolkozva, mintha lelkiismeretvizsgálatot tartana. — Ha könnyelmű, szeles és bolondos voltam is és sok olyant tettem, amit nem kellett volna, durva hibát sohasem követtem el, mint mások sokan. Vasárnaponként elmentem a templomba, húsvétkor a szentiségekhez járultam. A szegények iránt sem voltam keményszívű s cselédségemmel szemben sem durva. Assisiben kérdezősködhetsz utánam. Vagy még jobb lesz, ha öreg szolgálmat, Giusepét kérdezed meg, az úgyis hű embered!

A szent szelíd szemei úgy tekintettek a szólóra, mint ahogyan az Üdvözítő nézhetett annak idején a gazdag ifjúra, aki követni akarta s akit megszeretett. Ferenc azonban még nem látta elérkezettnek az időt, hogy kimondja az utolsó szót s azért újra elhagyta a beszélgetés fonálát:

— És még mivel iparkodtál Isotta tetszését megnyerni? — kérdezte.

— Saját szerzésű dallamokra dalokat szereztem s zenészeimmel előadattam azokat —

mondta Orlando bizonytalanul, mert nem tudta, hogy Ferencnek mi a szándéka.

— Előadattad a dalokat? S miért nem énekelted el magad?... Avagy nem tudsz énekelni?

— Ó, igen... hogyne! De hát nem illendő, hogy ilyesmit magunk cselekedjünk!

— Nem illik, hogy magunk tegyünk olyasmit, amit a főúri származású trubadurok tisztelességzámba vesznek? S amit Dávid, Izrael hárfás királya megtett? Ej, ej, Orlando! Mondd inkább, hogy büszke voltál ezt a kis fáradságot Isotta kedvéért elviselni!... vagy talán lusta voltál hozzá — jegyezte meg hidegvérrel Ferenc.

Az ifjú találva érezte magát. Nem mondhatt nemet, bármennyire is szerette volna s így szégyenletében elnémult.

Ferenc is hallgatott. Azt akarta, hogy az orvosság, amelyet lelkibetegének beadott, éreztesse a hatását. Összekulcsolta a kezét s lelke fölemelkedett Isten trónusa elé s ott könyörgött Orlandóért.

Ez pedig hirtelen visszapillantott eltöltött éveire s most érezte először, hogy eddig dologtalan hereéletet folytatott. Lelke előtt feltűnt sokezer apróság, amire eddig ügyet sem vetett s mindez egyetlen, hangos váddá sűrűsödött össze. Mire is használta eddigelé a gazdagságát? Mit művelt testi erejével és szellemi tehetségeivel? És mindenekelőtt: mire pocskolta az időt, ezt a drága, pótolhatatlan kincset, mely feltartóztathatatlanul tova tűnik és lepereg s minden órája magában hordozza a jóra való alkalmat — míg egyszerre csak itt a vég és a remegő léleknek számot kell adnia. Vajjon mi lett volna Scifi Orlandóval, ha a multkor sebébe

belehal? Elmondhatta volna az Úr: „Jöjj, derék és hűséges szolga?...” Bizony nem!

Borzadás futott át az ifjún, midőn gondolatban idáig jutott. Az Isten szegénykéjének szavai mély hatást tettek reá, de még inkább hatott reá szemének és kopott csuhájának néma beszéde. Minden eszébe jutott, amit eddig Ferencről hallott. S emellett arra gondolt, hogy ez az alázatos barát néhány esztendő előtt még jómódú ifjú volt, de otthagytott minden ragyogást és gazdagságot... Mindez úgy hullott a szívére, melynek kérgét az átélt események feltörték, mint nemes mag a jó földbe.

— Atyám, mit tegyek, hogy méltó lehessen Isottához? — kérdezte hirtelen. Már nem testvérnek szólította csodálatos vendéglátó gazdáját, hanem atyának, amint a köteles tisztelet sugallta.

Ferenc észrevette ezt s szeliden mosolygott, de nem felelt, hanem ott ült nyugodtan, állát a tenyerében nyugtatva, míg könyöke a térdén pihent. Látszott, hogy valamin gondolkozik.

Orlando nem merte másodszor megszólítani. Némán várt, míg majd Ferencnek kedve lesz a csendet megszakítani.

Időközben a nap már meglehetősen aláhanyatlott az égen. A békés völgyre árnyék borult, csupán a sziklacsúcsok ragyogtak aranyos fényben odafenn.

Tulajdonképen ideje lett volna, hogy elinduljanak az emberlakta vidék felé, ahol éjjeli szállást találhattak. Ámde ők ketten nem is gondoltak rá. Mozdulatlanul ültek egymás mellett, gondolataikba merülten.

A csöndet semmi sem szakította meg, csupán a kis patak mormolása és csobogása, amint a

gyűjtőmedencéből sziklákon és köveken keresztül vidáman szökölt a völgybe. Imitt-amott fészükre szálló madarak dallamos füttye hallatszott az esti csendben. Előbb azonban hangtalan repüléssel suhantak el az assisii szent mellett, mintha az áldást kérnék, melyet jószágos keze szinte önkénytelenül adott tollas testvérekéire és hugocskáira.

Orlando paripája már régen jóllakott. Nem kívánt azonban semmi változást, hanem ott állt mozdulatlanul a közelben, kényelmesen pihent s csak néha mozdította meg a fülét vagy a farkát.

A levegő hűvösre fordult. A hegyek felől csipős szellő suhant alá. Orlando nem sokat törődött vele, mivel alapjában véve makkegészséges és edzett volt. Ferenc pedig épenséggel semmibe sem vette, ámbár feltekintett, midőn a hús fuvalom érte. Újra beszélni kezdett:

— Napnővérünk pihenni készül, a madarak utolsó dalukkal köszöntik. Cselekedjünk mi is hasonlóan s adjunk neki szerenádot... Magadszerezte dalaidat talán tudod kívülről? Énekelj el egyet, Orlando!

Az ifjú meghökkent erre a váratlan felhívásra. Tudta, hogy Ferenc költő hírében állott s emlékezett rá, hogy Bernardone Péter fia annakidején szép hangon dalolt neki. Így aztán úgy vélte, hogy a saját versei igen gyöngék. De legyőzte idegenkedését és így szólt:

— Atyám, szívesen teljesítem kívánságodat, de nincsen sem mandolinom, sem lantom vagy hegedűm a kísérethez. S így az ének igen gyöngén és szegényesen fog szólni, ha ugyan nem rosszul és hamisan.

— Baj is az — vélte Ferenc. Felállt s egy vas-

tag ágdarabot emelt fel a földről. Mint valami hegedűt, az álla alá fogta, miközben egy vékonyka vesszővel végig futott rajta. — Enekelj csak — parancsolta — én majd így kísérek. A zenét pedig lelki füleinkkel fogjuk hallani.

Orlando már hallotta, hogy a jó Isten hegedőse, ahogy Ferenc magát és testvéreit nevezte, sokszor rendezett ilyen szellemi zenét a saját benső gyönyörűségére. Azért hát nem csodálkozott, hanem mintha minden rendjén volna, így felelt:

— Ha elnéző leszel gyenge tehetségem iránt, eléneklem az ibolya-dalomat. Isottának szerzettem s állítólag legjobb művem. Hogy tudjad... így szól!

S halkan dudolni kezdte a dallamot, hogy Ferenc megismerkedjék a hangnemmél és a mértékkel. Épen úgy tett, mintha a szerzetes valódi hangszeret tartott volna kezében. A szent észrevette és örvendett ezen.

Valóban bájos dallama volt. A barát helyeslőleg bólintott, miközben vonójával végighúzott hevenyészett hegedűjén s a második hangot halkan mellé zümmögte. Orlando azonban úgy vélte, hogy még senki sem kísérte ilyen szépen. Lelkében oly gyönyörűen hangzott fel a kíséret, hogy teljesen belezökkent vele a kerékvágásba s minden félelem nélkül, teljes komolysággal, kellemesen csengő hangon dalolta:

„Szívemnek hív szerelme, mintha most is látnám
Arany hajadban az ibolya kék füzérit,
S virágzó mandulák alatt, szépséges mátkám,
A szírmok rózsaszín havuk' öledbe hintik.

Te elmerengsz, szemérmes szép szemed lesütve,
Az illatterhes, enyhe, bűvös alkonyatban,
Keblem fájó öröm nyilával által ütve!

Epedve égő vágyaim legszebb virága,
Ó légy aranyló napja árva életemnek.

Ürnöm, halld forró esdeklésem és kegyelmezz, drága!”

A dalnak vége volt, az énekes elhallgatott. A nap — mintha csak erre várt volna — lehanyatlott a sziklacsúcsok mögött s aranyos fénye eltűnt túl a hegyháton. Kékes pára töltötte be a völgyöt. A halványzöldre vált alkonyodó égen initt-amott egész homályosan és szégyenlősen egy-egy kis csillag villant meg, mint apró aranyos pontocska.

Az éj és nappal közötti varázslatos óra volt ez, melyben egymást üdvözli a fény és a sötétség, mielőtt átvennék külön birodalmukat.

A csalogányok a bokrokban úgy látszik neki-bátorodtak az ifjú énekére és megszólaltak. Majd itt, majd ott, majd közel, majd távol csatogó melegséggel kezdtek dalba, úgy hogy az egész völgy megtelt az édes-bájos hangokkal.

És ime! Ferenc, aki bocsánatkérően pillantott Orlando felé, egyszerű hangszerén tovább játszott és épen úgy kísérté a madarak énekét, mint ahogy az ifjú dalát kísérté. Arcáról benső öröm sugárzott.

Szokása szerint Isten minden teremtménye iránt udvarias és illedelmes volt.

Mikor a fülemilék egy pillanatra elhallgattak, Ferenc Orlandóhoz fordult, miközben a gallyvonót leeresztette:

— Bocsáss meg, édes fiam, hogy nem nyilatkoztam azonnal a dalodról. De hugocskáink ott a csalitosban a maguk módján a jó Istent dicsérték s úgy illett, hogy hozzájuk csatlakozzam. Mert olyan ártatlanok, Teremtőjük törvé-

nyeit híven megtartják s azért bizonyára kedvesek Neki.

— Igazad van. Amióta veled vagyok, sok mindent megértettem s így ezt is... Most azonban kérek, figyelj reám. Taníts tovább s beszélj többet is arról, amit tudnom kell. Mindenekelőttoktass arra, mit kell tennem, hogy Isten tetszését elnyerjem s méltó lehessen kegyelmére.

A gyorsan fokozódó félhomályban az ifjú nem sokat láthatott. Szent barátjának arcvonásait csak halvány körvonalakban vehette ki a sötétben. Hanem ezen az arcon a szemeket semmiféle alkonyat sem olthatta ki. Valósággal földöntúli örömgragyogás fénylett bennük, midőn az Üdvözítő szavaival így válaszolt:

— Scifi Orlando, ezt nem a hús és vér jelentette ki neked, hanem a mennybeli Atya! Boldog vagy, hogy így tudsz beszélni s boldog vagy, hogy követted a kegyelem hívását. Félórával ezelőtt azt kérdezted, mivel nyerhetnéd meg egy nő tetszését. Most pedig azt kérdezed, mit kell tenned, ha kedvében akarsz járni az Istennek! Minő fordulat! Dícsérjük és áldjuk érte az Urat!

A szent megfogta az ifjú kezét és odavonta magához a pázsitra, mert mindketten állottak s így folytatta:

— Most szabadon szólhatok hozzád, halljad tehát, amit mondani akarok! Az imént kedves dalocskát énekeltél nekem. Igen csinos volt, de semmi egyéb. Ezt akárki megteheti, ha jó hangja van és némi zenét tanult. Neked azonban többet kell tudnod s fönségesebb hangon kell énekelned. Látod, fiam, a nemesek váraiban, a gazdagok és előkelők csarnokaiban, mindenfelé, ahol te és a hozzád hasonlók megfordulnak, akad dalnok elég. De miről dalolnak? A hiábavalóságo-

kat dicsérik, a földi dolgokat s még jó, ha a gonoszságokról hallgatnak. Azonban egyikük sem dicséri dalával az Istent, nem szól arról, amit a mennyei Atya akar, ami szent Fiának dicsőségére szolgál s amit a Szentlélek sugall. S látod, a jó módúak között is találni lelkeket, akik többre hivatottak, mint üres, hiú életre. Vannak, akik szeretnék a mi drága, jó Urunkat és Üdvözítőnket s iparkodnának Őt követni, ha végtelen szeretetét úgy szívből a szemük elé állítaná valaki!

— Azért hát azt mondom: Menj és dalolj nekik Isten dicsőségére! Dalolj jóságáról és irgalmáról, hogy hallgatód szívében tiszta és jó gondolatok támadjanak. Dalaiddal nyiss utat a mi prédikációnk számára. Nem szükséges, hogy koldusruhában hozzánk csatlakozzál. Légy csak a mi úttörőnk s élj tisztán és egyszerűen Isten és az emberek szeretetében. Légy vitéz és bátor, ne törődj se gúnnyal, se csúfolódással, győzd le hiúságodat, melyet egy gúnydalocska annyira megsértett. Gondold meg, hogy Üdvözítőd mennyi gúnyt viselt el éretted! Ne engedj semmiféle elutasításnak. Sőt Krisztus nevében légy készen a jó ügyért jó szívvel elviselni minden gyalázatot. Légy Isten gyermeke! Lásd, én és az enyéim a jó Isten hegedőseinek mondjuk magunkat, mert beszédeinket sokszor énekkel vezetjük be s az embereket dalokkal csalogatjuk oda. Légy hát te is ilyen jó Isten hegedőse, telve az Ő kegyelmével!

— Továbbá azt mondom neked: Ha kitarasz s dalaidat felajánlod a Mindenhatónak, minden emberfélelem nélkül s nem törődvé azzal, hogy mit szól hozzá ez vagy amaz: Isotta szíve is feléd fog hajolni osztatlan szerelemben.

Mutasd meg neki tetteidet. S az lesz a te győzedelmed, hogy ti ketten Istennek tetsző házasságban valósággal Isten házáat fogjátok felépíteni. Előbb azonban tetteket kell véghezvinned, le kell ráznod a világ rabláncait, különben nem lesz részed a dicsőségben. Mert írva vagyon: „Aki az életét kedveli, elveszti azt!”

Súlyos szavak voltak ezek s csodálatos erővel hatottak az ünnepélyes esti órában. Valóságos tűzfolyam áradt szét Orlando ereiben. Megremegett, mintha az új élet vajudó fájdalomai vettek volna erőt rajta. Boldogság és fájdalom váltakozott szívében, mert érezte, hogy ütött a döntés órája. Itt Isten és az Ő országa — amott a világ minden gyönyörűségével. Előtte állott mind a kettő s választania és határoznia kellett. Ettől a választástól függött az élete idelelni és — odaát!

Szólani akart, de nem tudott. A torkát fojtogatta valami s szíve úgy dobogott, mintha meg akart volna hasadni.

Ferenc — úgy látszik — nem is várt választ. Amennyire Orlando a sötétben kivehette, felfemelte a fejét s a csillagokat nézte, melyek teljes pompával ragvogtak odafönn. A fekete bársonyos mennyeboltozatról villogó fénnel tekintetek alá a szentre.

Ferenc időt akart engedni társának, hogy nagy felindulásán úrrá legyen. De a heveskedő sürgetés nem is volt szokása. Azért a következőket mesélte el:

— Évekkel ezelőtt, midőn még a világban élttem s épen olyan életvidám ifjú voltam, mint te, barátaimmal valami ünnepségről mentünk hazafelé. Nótázó, kacagó, fecsegő pajtásaim után bandukoltam s elgondolkoztam. A jó Isten

már akkor megköörnyékezte a lelkemet s szeretetének megnyilvánulásaival közelített hozzám, mert céljaira az egész földkerekségén nem talált hitványabbat nálamnál. Hiszen Isten mindenkor a legalacsonyabbat, legkisebbet választja eszközéül, nehogy elbizakodják a kegyelem árában s a világ hadd lássa, hogy a gyöngékben mekkora az Ő ereje!

— Hát amint így ballagtam és a csillagokra tekintettem, egvszerre oly tisztán beláttam, milyen üres és hitvány az életem s hogy az öröm, amely után annyira epedtem, egészen más utakon jár, mint amelyet eddig követtem. Attól kezdve kevésre tartottam magamat, oly kevésre, mint a legeslegutolsót s Istent mindenekfelett becsültem, mint a lélek legdrágább kincsét. S mikor gondolataimban idáig jutottam, egyszeriben olyan boldogság fogott el, hogy a gyönyörűségtől szinte elaléltam. Mintha elvesztettem volna az eszméletemet, sőt még ha darabokra vagdálnak is, azt se vettem volna észre, annyira az égbe ragadtattam...

— Csupán akkor tértem magamhoz, amidőn a barátaim rám kiáltottak: Mit állsz ott s bámulod a csillagokat? Szerelmes vagy talán s házasodni szándékozol? Én pedig azt feleltem — s akkor még nem tudtam, hogy Istennek a jövődbe látó szent Lelke adta ajkaimra a választ: Igen, megházasodom. Kiválasztott jegyesem azonban szebb és nemesebb minden nőnél, akit ismertek. — Mindnáján kinevettek és tréfára vették a dolgot. Magamban én is csodálkoztam. Hanem ettől a perctől kezdve mintha kicseréltek volna, igen kevésbe vettem magamat, Istent pedig mindenekfelett szerettem s a mulandó dolgoktól az örökkévalók felé törekedtem,

Itt abbahagyta elbeszélését a szent. Az ifjú pedig most már tudta, mire való volt ez a megnyilatkozás.

— Ferenc atyám — kezdte Orlando remegő ajakkal —, köszönök neked mindent, amit a lelkemért cselekedtél. A jó Isten fizessen meg érte, mert én nem tehetem!

Egy könnyű kéz simult a vállára:

— Mégis, fiam, te is megfizethetsz. Csak tedd azt, amit mondok. Akkor bőségesen megjutalmazol engem, te pedig elnyered az örök életet. Ismerlek téged és ismertem elhunyt szüleidet is. Hallod-e, Orlando, némelyes jogtalanul szerzett vagyon van a birtokodban. Tudsz-e róla?

— Utána nézetek s visszaadom a jogos tulajdonosoknak.

— Sok a szegény, a nyomorék, a beteg, az özvegy és árva Assisiben.

— Megajándékozom, felruházom, gondozom és táplálom majd őket, amennyire tőlem telik.

— Helyes, fiam! Van azonban egy ellenséged, aki sok rosszat tett veled...

Orlando összerezte. Tegyen le a bosszújáról? Kibéküljön Niccolóval? Kezét nyújtsa annak az embernek, aki az életére tört? Lehetetlen kívánság ez! Habozott. Jobbja önkéntelenül ökölbe szorult.

Ferenc csendesen rátette a kezét: mintha enyhe fuvalom érte volna.

— Fiam, mit tett Üdvöztőnk a keresztfán, midőn a kegyetlen szegeket a testébe verték? Talán átkozta gyilkosait? Inkább imádkozott értük. Pedig ártatlan volt! Hát te? Te nem vagy hibás Niccolo gyűlöletében? Hányszor éreztetted vele felsőbbbségedet? Könnyelmű beszédeiddel nem tüzelted irigységre és gonosz-

ságra? S végezetül: nem te rántottál előbb kardot s nem te hívtad ki viadalra? Ha alattomos eszközökhöz nyúlt, vajjon ártatlan vagy-e benne?!...

A hűvös, könnyű ujjak szelíd nyomására lassan engedett az összeszorított ököl. Nehéz sóhaj-tás szakadt fel az ifjú kebléből.

— Iparkodni fogok Niccolónak megbocsátani — ígérte meg hősie elhatározással. — Nyilvánosan is kiengesztelődöm vele s esküvel fogadom meg, hogy közöttünk nem lesz semmi bosszúállás. Hanem, atyám, te légy szószólóm és készíts elő mindent. Mert a jó Isten bizonyára kinyilvánítja neked, hogy Niccolo jelenleg hol tartózkodik.

Rejtelmes mosoly játszott a barát ajkain, miközben így felelt:

— Szívesen megteszem, amit óhajtasz! Azt hiszem azonban, hogy Niccolót magad is megtalálod... és pedig hamarább, mintsem gondolnád! Öröangvalod majd utadba vezérli. S ha meglátod, emlékezzél meg róla, mit ígértél az imént!

— Megteszem... az Úr támogassa gyöngeségemet!

— Meglátod, hogy segíteni fog, hiszen sohasem hagyja el a benne bízókat!... S legvégül: megmondottam, hogy hirdesd dalaiddal úton-útfélen Isten dicsőségét. Mondd tehát: akarsz-e a fölséges Úristen hegedőse lenni?

— Akarok! Isten engem úgy segítjen!

A szent keze Orlando fején nyugodott. Ferenc felállott, az ifjú pedig valami ellenállhatatlan erőtől kényszerítve térdre ereszkedett előtte.

— Akkor hát a jó Isten hegedősévé avatlak!

És nagy csendesség lőn...

Orlando már-már azt hitte, hogy úgy jár, mint Ferenc annak idején. Nem is tudta: testében él-e még, avagy már üdvözült lélek, olyan gyönyörűség járta át. A lélekzete is elállott, amint megsejtette annak az új életnek a csodálatos szépségeit, melynek kapuszárnyai ime feltárultak előtte, miután az elmúlt idők ajtaját betette maga mögött...

A völgy egyik oldalán, a hegyek felett ragyogó, tiszta világosság árasztá el az eget, előre jelezve a felkelő holdat. A közelgő fény előtt elhalványodtak a csillagok. Halkan és félénken újra rákezdte egy csalogány: „ciú... ciú... ciküüü!”

Ferenc eltávozott Orlandótól, kevésbé odébb ment s kitárt karokkal imádságba merült. A Holdtestvért várta, hogy üdvözölhesse s Istent dicsérhesse teremtményeiért.

A ragyogó korong lassan elöttűnt a hegyhát mögött. Szelid, tiszta világosság áradt a rügyező gallvak rácsozatán keresztül, ezüstös cseppek módjára ott ragvogott a sziklafalakon és a pázsit fűszálain, villogó szalagként remegve hidalta át a patak vizét s úgy előmlött a tavacska felületén, mintha valami csillogó paizs feküdt volna ott.

Ebben a csodálatos ragvogásban megzendült a szent hangja, ez az áldott hang, amely itt a földön talán legjobban hasonlított ahhoz az isteni hanghoz, mely a Hattin hegvén boldognak mondotta mindazokat, akik lelkileg szegények. Ferenc pedig, miután köszöntötte a holdat s felhívta, hogy vegyen részt a jó Isten dicséretében, úgy beszélt a fölséges Úristennel,

mint barát a barátjával. Dicséret és örvendezés volt az.

— Te vagy a szeretet, te vagy a bölcsesség, te vagy a türelem, te vagy az alázatosság! Te vagy a szépség, te vagy a biztonság, te vagy a nyugalom, te vagy az öröm. Te vagy az igazságosság és a mértékletesség. Te vagy a mi gazdagságunk! Te vagy a pártfogónk, a fegyverünk, az oltalmunk, menedékünk és erősségünk! Te vagy a hitünk, a reményünk, a szeretetünk! Te vagy a mi lelkünk édessége. A végtelen jóság Te vagy s a csodálatos, erős Úr és Isten. Mindenható, jóságos és könyörületes vagy s a mi Üdvözítőnk!

Így magasztalta Ferenc az Urat. Úgy látzott, hogy az egész természet visszafojtott lélekzettel figyel, még a vizek zúgását is alig lehetett hallani.

Egyre messzebbre, egyre magasabbra szárnyalt a szent lelke... Ha később megkérdezték volna Orlandót, mondja el, mily szavakat hallott akkor, semmit sem felelhetett volna. Azok az igék túlságos magasak és fönségesek voltak számára, hiszen értelme csak most ébredt fel az álomból, melybe a világias elfogultság ringatta. Újszülött volt ő még Isten országában. S miként az ilyen csöppség nem érti a nagyok beszédjét, akként az ifjú sem tudta felfogni, amit a szent ajkairól hallott.

De miként a kisgyermek gyámoltalanságában megnyugszik, ha édesanyjának hangját hallja, úgy járt Orlando is, amikor egy szentnek és az Úrnak a párbeszédét hallgatta. Nem vette észre az idők múlását, nem érzett sem fáradtságot, sem álmodást — époly kevéssé, amint azt az Istenbe merült, elragadtatott imádkozó sem

érezte. Mindezt csupán egy más világban eltöltött arasznyi időnek érezte...

Majd hirtelen följött s észrevette, hogy végül mégis csak elaludt.

A hajnal már javában derengett a béke völgyében, a természet kitérte keblét a felkelő napnak. Orlando paripája gőzölgő orrlukakkal nyerített bele a reggeli hűvösségbe. Ez a hang ébresztette fel az alvót. Felegyenesedett, nyújtózkodott s megfordult.

Magára maradt! Ferenc már nem volt ott. Titokban, csendesen távozott a jó Isten szegénykéje, miután munkáját Orlandónál befejezte. Előzőleg még gondosan betakarta az alvót köpenyével, mely mellette hevert.

A sziklán pedig — ajándékképen a reggelihez — ott feküdt a koldustarisznyából előkerült maradék kenyér.

5.

Nem is a tegnapi bánatos ifjú lovag volt az, aki ma oly vidáman nyargalt a harmatos tavaszi reggelen! Scifi Orlandót mintha kicserélték volna az elmúlt huszonnégy óra alatt, Isten kegyelméből lelke valósággal újjászületett! S az, aki erre az új életre feltámasztotta, az assisibeli szegényke volt, kiről azelőtt olyan kicsinylően nyilatkozott.

— Nagyot néz majd a jó öreg Giuseppe s hogyan fog örülni, ha elmondom, mi történt velem! — gondolta Orlando. — De előbb hadd találgassa, mielőtt elmesélem a kalandomat! — tette hozzá vidáman s közben rájött, hogy ismét megtanult nevetni.

Azután újra komoly és ünnepélyes lett, mert

eszébe jutott mindaz a csodálatos dolog, amire tegnap méltónak találta. Most már az ő lelke is párbeszédbe kezdett az Úrral. Úgy beszélt Istennel, gyermekien egyszerű, bizalmas modorban, ahogyan Ferencről tanulta. Mily sokat kellett Teremtőjének megköszönnie, megnyit megigérnie, hogy a jó Isten szolgálatában való eddigi hanyagságát jóvátegye!

Mindamellettt állandóan a szeme előtt lebegett Isotta képe, de szívét nem gyötörte már a válás fájdalma, hanem boldog reménysugár hatotta át, hogy a leányt nemsokára a magáénak mondhatja. Vagy nem azt ígérte-e Ferenc, miután mélységes bölcsességével kitalálta rejtélyes viselkedése okát? Persze nem olyan könnyű dolog Isotta kegyeit megnyerni. Előbb mindenféle harcokban kell magát kitüntetnie, az Artus király asztaltársaságához tartozó lovagok módjára, kikről egykoron az ifjú Bernardone Francesco mesélt neki. Most azonban nem tűzokádó sárkányokkal s kétfejű óriásokkal kellett viaskodnia, mint a mesében, hanem a világ erőivel és saját szívének a gonosz kívánságaival, szenvedélyeivel. Valóban nem könnyű küzdelem, de vitéz lovaghoz méltó!

Orlando természettől fogva nagylelkű volt s vére felpezsdült, amint a jövő harcra gondolt. Szeme ragyogott, a termete kiegyenesedett. Nem is sejtette, hogy lelkesedésében mennyire hasonlít szent Mihály képéhez, mely az imázsámolya felett függött. Vonásaiban volt valami az arkangyal dicsőséges arckifejezéséből, mert a keserű embergyűlölet nyoma eltűnt onnan. Hogyan is gyűlölhette tovább tesvéreit most, amidőn Ferenc megtanította a szeretet énekére? Nem vagyunk-e egyformán gyermekei a Minden-

hatónak, akinek napja felsüt igazak és gonoszok felett?

— Ó, Uram és Istenem, engedd, hogy ma valamelyik testvéremmel igen sok jót tehessek a Te szent nevedért! — fohászkodott Orlando hálás szívvel.

Időközben a lovas eligazodott az úton s a pusztaságból megművelt tájakra jutott. Sarjadó vetések vidám zöldje köszöntötte itt az olajfák meglílt ezüstösszürke színével vegyesen. Virágzó baltáblák édes illata terjedt szét a levegőben, melyet betöltött a pacsirták ujjongó dalolása. Orlando ismét emberek közé került s ez a gondolat jóleső érzéssel töltötte el.

Megszólított néhány földmívest, akik ott dolgoztak, hogy megbizonyosodjék, vajjon a helyes úton jár-e. Az egyik közülök — mihelyt felismerte — örömkialtással futott feléje. Most aztán Orlando is ráismert. Rufino volt, Giuseppe sógora, ugyanaz, akinek elismerésképen kis tanyát ajándékozott.

Rufino azt sem tudta, hová legyen örömében, hogy jóltevőjét megláthatta. Élénk arcjátékkal tolmácsolta sajnálatát azon, hogy a nemzeti úr eltévedt, egyszersmind kifejező taglejtésekkel dicsérte a véletlent, mely a közelébe vezette s nem szűnt meg kéréseivel ostromolni, hogy látogatásával tisztelje meg. Házikója úgyszólván a közelben van s az uraság mindjárt meggyőződhetik róla, milyen rendben van ott minden, így hát nagylelkű ajándékát nem pazarolta holmi naplopóra. S mennyire örvendene felesége, a jó Vanna és a gyermekek, ha jóltevőjüket üdvözölhetnék és megkínálhatnák azzal, amit szerény háztartásuk nyújthat!

Orlando barátságosan elfogadta a meghívást.

Ez a derék ember úgy tűnt fel neki, mint valami intőjel életének új útján, amelyen ezentúl az emberiségnek, a jóságnak és az egyszerűségnek kell majd érvényesülnie.

— Jól van, meglátogatlak, kedves Rufino — ígérte. — Hanem előbb kis kerülőt kell ten-nem, szeretném meglátogatni azt a nyári lakot amott a hegy aljában. Hiszen tudod, az is az én birtokom s ha már ezen a vidéken járok, utána akarok nézni.

— Tudom, Messer! A kegyelmedé az a szép major, melyet Beppo gondoz — vetette közbe Rufino nagybuzgón s hozzá tette: — Beppo megbízható ember, mindent rendben talál kegyelmed!

— Magam is úgy hiszem! — mosolygott Orlando. Tudta, hogy ez az ember hűséges sáfárja volt. Mást akart tőle megtudni: azt tudniillik, hogy ennek a birtoknak a megszerzése körül minden rendjén volt-e? Mert valami derengett előtte, mintha gyermekkorában mindenféle szóbeszéd járta volna, amiből arra lehetett következtetni, hogy a vásárt legalább is nagy ridegséggel kötötték. Már pedig megígérte Ferencnek, hogy mindent visszatérít, ami jogtalanul jutott a birtokába!

Rufino a maga részéről nem bánta épen, hogy az uraság nem jött rögtön hozzá. Így legalább bejelenthetette odahaza s Vanna asszony előkészületeket tehetett. Így hát egyelőre búcsút vettek egymástól.

Orlando pedig épenséggel jókedvű volt, valami nótát fütyörészett és kényelmesen lovagolt célja felé. Nem sokkal Rufinótól való elválása után megérkezett a majorba, Beppót azonban nem találta otthon. Felesége közölte, hogy

néhány napra Assisibe ment rokonaihoz, az uraság mindenestre ott találja, ha visszatér a városba. Itt hát nem volt mit tennie.

Orlando most már Rufino tanyája felé vette útját. Eközben hosszú, keskeny mélyútba került, melynek durva, sziklás falait a magasban bokrok koszorúzták.

Lovát szabadjára eresztette s ügyet sem vetett arra a parasztemberre, aki elotte ballagott. Ez sem fordult hátra. Csak akkor pillantott fel, amidőn a lovas szorosan mellette elhaladt — és összerezzent.

A paraszt Cattani Niccolo volt álruhában! Orlando azonnal felismerte s önkéntelenül a kardja markolatához kapott.

Niccolo halálra rémült, mert amúgy gyáva természetű volt s látta, hogy annak a hatalmában van, akit meg akart ölni. Végső kétségbeesésében megkísérelte, hogy a mélyút meredek falát megmássza. A félelem megsokszorozta erejét s így sikerült a magasba jutnia, anélkül, hogy ellenfele kiáltásaira ügyelt avagy rémült zavarában azokat megértette volna. Midőn azonban már majdnem fent volt, a bozót, amelybe kapaszkodott, engedett s ő menthetetlenül visszagurult a mélységbe. Már útközben nagy erővel ütődött a kövekhez s végül tompa zuhanással terült el a sziklás talajon. Jajkiáltással szökött fel, de lábai felmondták a szolgálatot s visszaesett.

Orlando már leugrott lováról s ott állt felette, karddal a kezében s nyílt vonásaiban rejtelmes kifejezéssel. Ahogy végignézett ellenfelén, tekintetében nem volt semmi ellenségeskedés, semmi gyűlölség, inkább valami győzedelmes öröm.

Hanem Niccolo rossz lelkiismerete csupán a villogó kardot látta, a hideg acélt már a torkán érezte s elfuló hangon könyörgött:

— Krisztus szereimére, könyörüljön rajtam kegyelmed!... Ne bantson!... Így is elég nyomorultul vagyok!...

Oriando mosollyal felelt, de kardját továbbra is a kezében tartotta.

— Ne féljen semmit, Cattani Niccolo — szólt szelíden. — Nem akarok én semmi rosszat. Keresztényhez méltatlan dolog volna az, fegyveremet csak önvédelemre tartom a kezemben. Amár nem hihetem, hogy kegyelmed megegyeszer az életemre törne. Krisztus szerelméért szívesen megbocsátok mindent, amit ellenem vétett. Hanem elvárom, hogy kegyelmed is hasonlóképp cselekedjék!

Cattani nem hitt a fülének. Hiszen ez mégis csak Scifi Orlando, az a hirtelenharagú, az a lobogóvérű, az a bosszúálló ember, akinek anynyit vétett! S ez az ellenség most úgy áll előtte és úgy beszél vele, mint valami szent és mitsem akar tudni a visszatorlásról?! Valóban ő az... vagy nem ő az? ... De, ő az! Hanem mi okozta benne ezt a változást?

Kétség és titkos reménység között tekintett Niccolo hajdani ellenfelére s ekkor észrevette szemében azt a különös kifejezést.

— Igazán nem tör az életemre, kegyelmed?... Nem áll bosszút rajtam? — kérdezte habozva és bizonytalanul.

— Nem, nem, valóban nem! Látta, Niccolo, ha összeveljük a számadásunkat, akkor az egyik része az én terhemre esik. Gyermekkoromtól fogva sokszor bosszantottam, később sem viseltetem kegyelmed iránt valami jó szív-

vel s azon a szerencsétlen napon én hívtam ki párviadatra, én ingereltem s ezzel én keltettem fel az indulatát. Most hát spongyát rá és férjünk meg egymással, amint Isten országában testvérekhez illik... Nos, mit szól hozzá?

Niccolo néma volt a csodálkozástól. Csak a fejével bólintott s egy ideig meg sem moccan, mialatt Orlando feszült figyelemmel tekintett reá.

Cattani végre a parasztgunyája alatt az övéből elővette a törét s alázatos mozdulattal némán odanyújtotta egykori ellenségének.

Orlando megértette. Barátságosan visszautasította az odakinált fegyvert.

— Jól tudom, hogyan érti ezt kegyelmed, Niccolo, de ne fossa meg magát ettől a védelmi eszköztől! Ez a törvényem isza többet az én véretem. Efelől annyira biztos vagyok, hogy bizalmam jeléül a hüvelyébe taszítom kardomat s fegyvertelenül állok kegyelmed előtt!

Cattani Niccolo a lelke mélyéig megrendült. Nem lett volna forróvérű olasz, annak a népnek a fia, amely egy pillanat alatt átugorja az angyal és ördög összes ellentéteit, ha most szívből megindultan meg nem adja magát. Könynyekre fakadt és jobbját Orlando felé nyújtotta.

Ez elfogadta és szívesen megrázta.

— Így van helyesen és jól — szólt örömsugárzó tekintettel, eltelve az önmagán és ellenségén aratott győzelem érzetével. — Így tetszik ez a jó Istennek! Ettől a perctől kezdve legyen vége a gyűlölködésnek s temessük el a bosszúállást. Most már csak a törvény előtt kell kibékölnünk. Assisiben mindent elrendezek. S ha majd a városi hatóságok előtt megüljük a kiengezelődés ünnepét s örök békeséget eskü-

szünk egymásnak, akkor vége az egész viszálynak.

— Igen, igen — dadogta Niccolo, aki csak nehezen talált szavakat. — Igen... igen... de hogyan jutok én mindehhez? Micsoda átalakuláson ment át kegyelmed, hogy ilyen szeliddé és jóságossá lett?... Valóban nem érdemlem meg ezt a bánásmódot.

— Egyikünk sem érdemli meg Isten irgalmasságát s Ő mégis megkönyörül rajtunk. Azért türelemmel kell lennünk egymás iránt s hibáinkat kölcsönösen el kell néznünk... Azelőtt nem értettem ezt. De most láttam Ferenc testvért s az megtanított rá.

— Ah! Ferenc testvér... Akkor mindent értek — mormolta Niccolo s egyszerre világos lett előtte a dolog. — Igen, Ferenc testvér szent! Az Uristen áldja meg!

— Úgy bizony! S legyen háromszor áldott a mi Urunk és Mesterünk, legkegyelmesebb Megváltónk, mert az Ő lelke szól belőle! — kiáltott fel Orlando, miközben lehajolt a földön heverő Cattanihoz s óvatosan megtapogatta a tagjait. — Semmije sem tört össze kegyelmednek, csak az egyik lábát ficamította ki — jelentette ki a vizsgálat után. — Azonkívül meg alaposan felfszakgatta és összezúzta magát. Fogja a kendőmet s kösse be a homlokát, hiszen mély horzsolástól vérzik. Ezt a nagy zuhanásban észre sem vette. Minthogy pedig nem tud járni, most majd felsegítem a lovamra s elvezetem oda, ahol gondos ápolásban részesülhet. Mondja csak, hol a szállása?

Niccolón annyira erőt vett a megihatottság, hogy minden ellenkezés nélkül megtette azt, amit hajdani ellenfele kívánt. Bekötözte a fejét,

hanem a szállásra vonatkozólag csak szomorú vállvonogatással felelt.

— Hisz én átok alatt vagyok s bújdosom. Rokonaim nem akartak tovább rejtegetni. Akkor azt gondoltam, hogy ebben az álruhában majd elérem a határt, de útközben felismertek s csak nagynehezen menekültem meg. Azóta itt bolyongtam a hegyek között, többnyire a szabadban töltöttem az éjtszakát, sokszor naphosszat élelem híján voltam, a földművesek irgalmasága táplált... Kegyelmed fényesen megboszulta magát, Orlando! Örömtelen ember vagyok, se otthonom, se menedékem!

Scifi szánakozva tekintett az egykori ellenségére; elgyötört, fájdalmas külsője igazolta a szomorú elbeszélést. Szívből sajnálta szerencsétlenségében s elgondolkozva így szólt:

— Most láthatjuk, hová vezet az ellenségeskedés és a gyűlölet. Sok szenvedéstől megmenekedhetünk volna mind a ketten, ha korábban hallgattunk Isten szavára. Jómagam többhónapos betegeskedéssel és fájdalommal fizettem. Kegyelmed elveszítette otthonát és nyugalma... De ne beszéljünk többet róla... elmúlt, vége! Ami pedig a kegyelmed szállását illeti, nem tehetek egyebet, minthogy elviszem Bianchi Rufinóhoz, öreg Giuseppém sógorához. Itt lakik a közelben. Az tisztességes ember s nekem hálával tartozik. Ha megmondom, hogy kegyelmed barátom, szívesen befogadja...

— És ha felismer? — aggodalmaskodott Niccolo.

— Bajosan ismerheti fel kegyelmedet, mert hegyvidéki s csak nemrég költözött erre a tanyára. Ha pedig mégis úgy történnék, itt vagyok én és mindent elintézek. Higgye meg, Nic-

colo, a jó Isten, akinek a kegyelméből egymásra találtunk, a jövőben sem tagadja meg a segítségét tőlünk. Csak bízzék benne!

— Hiszen ha úgy tudnék bizakodni, mint kegyelmed! — sóhajtott befelé Niccolo, de nem mert ellentmondani.

Most már azon volt, hogy Orlando segítségével feljusson a paripára. A ló azonban egyáltalán nem akarta túrni. Dacosan prüszkölt, ágaskodott, rúgott-kapált. Végre Orlandónak jó ötlete támadt. Elővette azt a kenyérmaradékot, mely a szent lakomájáról a zsebében maradt s odanyujtotta a nyugtalankodó állatnak:

— Nézd, lovacskám, ezt Ferenc testvértől kaptam! Nesze, edd meg s engedelmeskedj szépen az ő kedvéért!

S lám, a szent neve megtette hatását. Gazdája szavaira fülét hegvezte a paripa, majd visszaneézett, mintha keresne valakit. Azután elvette a kenyérdarabkát s úgy állt ott, mint a kezes bárány, hadd üljön fel Niccolo s oly óvatosan lépkedett tova, mint valami jámbor málhahordó, mely drága terhet visz a hátán.

A két férfi elcsodálkozott s újból magasztalták a szentet, kinek neve még az okatlan állatokra is ekkora hatást tesz.

Niccolo útközben még elmondott egvet-mást hajszott, bujdosó életéből. Minden nyomorúsága mellett lelkiismeretfurdalás is gyötörte. Nem volt egészen romlott, csak kicsinyes, rosszakarátú és bosszúálló, mint mindazok, akiket az élet üldözött és háttérbe szorított.

— Elhiheti. Orlando, nem volt azóta nyugodt percem, hogv az első véres mámorom elpárolgott. A pokolba kívántam elhirtelenkedett tette-met s szívesen levágattam volna a jobbkezem,

csak meg nem történtté tehessem. Sokszor erőt vett rajtam a fájdalom s már önként akartam a törvény elé állani, mert úgy láttam, hogy ez az igazi bűnhődés s az egyetlen út a lelki békesség felé. De aztán nem volt elég bátorságom, nem tudtam szándékomat végrehajtani.

— Az olyan hősi cselekedet lett volna, amilyenre nem mindenki képes! — vigasztalta Orlando. — Kegyelmednek azért becsületére válik, hogy ez egyáltalán szándékában volt s a jó Isten ezt bizonyára tekintetbe vette és a kegyelmed javára tudta bel! S Ő most a vezeklésnek könnyebb útját jelölte ki!

Cattani némán bólintott, mert sebei erősen sajogni kezdtek. De magában még mindig csodálkozott Scifi változásán. Néha még a gyanu is megvillant agyában, hátha csak tettetés és csapda ez a jóságos viselkedés. Hanem ha azután a pillantása Orlando szemének derült, tiszta tekintetével találkozott, újra elszégyelte magát a gyanakodás miatt, aminthogy nagyon szégyelte azt a gúnydalt is, melyet egykor ellenfeléről szerzett.

Orlando fejében egészen más gondolatok váltakoztak. Bensősséggel dicsérte Istent s örvendett a kibékülésen, melynek fényében az egész világ kétszeresen szépnek tűnt fel előtte. Így azután jókedvűen ment az útján s kantáron vezette paripáját.

Nemsokára feltűnedeztek Rufino hajlékának hófehérre meszelt falai. A házban észrevették érkezésüket s már várták őket. Rufino vásárnapi kabátjában állt az ajtó előtt, mellette a felesége piros ingvállban és kék rokolyában. Körülöttük néhány fiú és leányka, akik kíváncsian lesték a vendéget.

A kis társaság nagy szemeket meresztett, mikor látták, hogy az uraság, mint valami irgalmas szamaritánus, sebesültet hoz a lován.

— Hát kegyelmed kit szedett össze, Messer? — kérdezte Rufino s vizsga pillantásokkal méregette a parasztruhás alakot.

— Útközben találtam a szerencsétlent! — válaszolt Orlando vidáman s kezét nyújtotta a házigazdának. — Nyomorultan feküdt a földön, a sziklafalról zuhant le. S így keresztényi kötelességem volt segítséget nyújtani neki... Hát nem úgy van, Vanna asszony?

A jó asszony időközben végignézett Niccolón és síralmas külseje megindította szívét.

— Bizony — kiáltott — gondozásra szorul szegény! Nézd csak, Rufino, hogy össze van törve. S vérzik is! Ó, de rosszul járt, segítenünk kell rajta! A vendégszobában fogjuk lefektetni, rögtön megvetem az ágát.

— Hm, hm! — morgott a férfi gyanakodva. — Hiszen igaz, hogy keresztényi kötelességünk a szerencsétleneken segíteni... De hát ismeri őt kegyelmed, Messer Orlando? Már sokan fogadtak ilyen módon ellenséget a házukba. Hányan vettek fel fagyott viperát, mely aztán hátlából a kezükbe harapott, mihelyt átmelegedett.

— Ne félj te ettől, Rufino! — nyugtatta meg Orlando. — Bizalmasan megsúgom, hogy ismerem ezt az embert s tudom, mi okból... no igen, hogy miért nem öltözködik a rangjához méltóan. Később, nyugodtan majd mindent elmondok. Egyelőre azonban sürgősen segítenünk kell. Kérlek, vedd pártfogásodba szegényt. Magam kezeskedem érte. S amit neki cselekszel, olybá veszem, mintha nekem tettétek volna.

A folytonos viszálykodások napjaiban nem

volt az feltűnő vagy ritka dolog, ha valaki álruhában iparkodott az ellenségei üldözése elől menekülni. Azért nem kellett semmi rossz fát tennie a tűzre, elég volt, ha az alulmaradt párt-hoz tartozott. Azért Rufino hirtelen megértéssel bólintott:

— Persze, ha a kegyelmed barátja, Messer Orlando, az már más. Akkor szívesen és kérdészködés nélkül a házamba fogadom ezt az idegent. Vannám résztvevő szíve amúgyis vágyik rá, hogy jót cselekedjék neki. Meg lesz velem elégedve kegyelmed!

— A jó Isten megfizet érte s jómagam sem fogom elfelejteni!

Erre a sebesültet, ki az egész idő alatt meg sem moccant, leemelték a nyeregből és bevitték a házba.

Nagy, tágas helyiségbe léptek, mely a család konyhája s egyben lakószobája volt. Oldalt, hatalmas füstköpeny alatt lobogott a nyitott tűzhely. A régiségtől megfeketedett mennyezetet nehéz, füstös gerendák tartották, melyeken szerszámok, kukoricacsövek és kis zsákocskákban különféle készletek függöttek. A keskeny ablakokon csak mérsékelt fény jutott be, mindössze a kitárt ajtón özönlött a teljes napfény a homályos helyiségbe.

A sebesültvivők terhükkel áthaladtak, Vanna nyomában, ki a konyhával szemben levő oldalon ajtót nyitott. Csinos szobácska volt ott, benne zizegő kukoricacsumával megtöltött ágy. A háziasszony még egyszer felrázta a derékaljat, tiszta lepedőt terített reá s azután Niccolót ráfektették. Rufino, aki értett az efféléhez, megvizsgálta a megsérült lábat, nagy gonddal újra visszaigazította és jó erős kötést tett rá.

Igéretéhez híven tartózkodott a vendégre vonatkozó minden célzástól avagy kérdéstől. Mikor azonban bekötözte, így szólt:

— No, én megteltem a magamét, most már a feleségem veszi gondjaiba, uram! Érezze magát jól minálunk . . . Hanem kegyelmed, Messer Orlando, most már jöjjön velem, pihenje ki magát az én hajlékomban s fogadja szívesen, amit kis házunk kegyelmednek nyújthat!

A kisebb gyermekek a konyhában már türelmetlenül várták a vendég megjelenését. Orlandót lovagi öltözetében valóságos csodalénynek nézték. Ez azután épen elegendő ok volt arra, hogy felnőtt nővérük, Maddalena, legnagyobb bosszúságára megfeledkezzenek kötelességeikről. A leányzó ott állt a tűzhelynél s anyja távollétében felügyelt a fazekakra és lábasokra, melyekből kellemes illatok áradtak szét. Tito és Taddeo dolga az lett volna, hogy a nyársat forgassák s a lecsöpögő zsírral újra megöntözzék a hízott pulykát, mely már majdnem tökéletesen megsült. A gyermekek azonban mindegyre hátratekintgettek, ahonnan Orlando belépését várták. S mikor végre megjelent, az ízes pecsenye kicsi híja, hogy oda nem égett. A fiúkat csupán édesapjuk szigorú tekintete tarthatta vissza a munkájuknál. Irígykedve nézték nyolcéves nénjüket, Margaritát, aki borral és kenyérrel kínálhatta meg a szép lovagot. Tonietta pedig, a legkisebbik, bizonytalan lábacskaival egyenesen Orlandóhoz tipegett és halk örömkriáltással átölelte térdét, míg a vendég barátságosan lehajolt hozzá és göndör fejcskáját megcirógatta.

Nem is csoda, ha a gyermekek megbámulták, mert ebben a füstös félhomályban túlvilági je-

lenséghez hasonlított, amint ott állott fehérrel és pirossal gazdagon átszőtt köntösében, melyet arannyal hímzett öv tartott össze. A bő, hasított ujjakból kilátszott a szűk alsó ujjas, melyet a csukló körül aranyzsinórzás díszített. Ez az ujjas, hasonlóan a testhezálló nadrághoz, ibolyaszínű volt. A sisakját, köpenyét és a bőrvértjét már letette a vendég. Most leoldotta a kardkötőt is és kényelmesen telepedett a padra a nagy tölgyfaasztal mellé.

De már ekkor a fiúkat nem lehetett féken tartani. Hangos örömrivalgással rohantak elő:

— Ott a kard... igazi lovag-kard!

Orlando nevetett.

— Megnézhetitek, de vigyázzatok, meg ne vágjátok vele az ujjatokat!

S ez igen helyénvaló figyelmeztetés volt, mert négy kis barna ököl már hozzálátott, hogy az éles pengét kihúzza hüvelyéből.

Rufinó kénytelen volt ismét közbelépni.

— Ne vegye rossz néven, uram, a gyermekek még sohse láttak effélét, azért vannak olyan lázban!... Takarodjatok rögtön a tűzhelyhez! — Ezzel néhány pillanatra elriasztotta a virgonc fiúkat.

Maddalena és Margarita közben bort és búzakenyeret tettek Orlando és apjuk elébe. A lovag olyan tisztelettudó udvariassággal mondott köszönetet a leánykáknak, mintha csak előkelő hölgyekkel állana szemben. Maddalena pirulva tért vissza dolgához, s amint a lobogó tűzfénvre reávetődött, piros szoknyájában és tarka ingvállában olyan volt, mint a tulipán. A kis Margarita állva maradt, odasímult az édesapjához s nagy, álmodozó szemekkel bámult a vendégre.

— Padre mio — suttogta Rufinó fülébe —

ez igazán Orlando uraság, vagy pedig szent Mihály, a hatalmas arkangyal?

Rufino hangosan felkacagott erre a gyermekes kérdésre.

— Gondolja csak, Messer, Margarita azt hiszi, hogy kegyelmed szent Mihály! — kiáltotta nevetve és megfontolás nélkül.

A rémülettől vérpirosan, arcát kis kezeibe temetve menekülni szeretett volna a megszegyentett gyermek, de Orlando elfogta.

— Nem, gyermekem, nem vagyok én angyal, csak egy nyomorúságos ember! — mondta a lehető legszelídebb hangon, mert Margarita szemébe nagy könnyecseppek gyűltek. — Az egyetlen közöm szent Mihállyal az, hogy a védőszentem és meg kell vallanom, igen sokat köszönhetek neki, amint majd később elmesélem. Egyelőre pedig, hogy tudjad, milyen Ő, fogadd ezt emlékül!

S levette aranyláncon függő érmét, melyen az arkangyal képe volt és Margarita nyakára tette, aki azt sem tudta, hányadán van s örömében és meglepetésében majd kővé meredt.

Ebben a pillanatban lépett ki Vanna asszony a kamrácskából, ahol Niccolo gondozásával elkészült. Épen jókor érkezett, hogy Toniettát kiszedje az asztal alól, ahol az apróság Orlando lába mellé telepedve, annak aranyos sarkantyúja kis kerek rózsáit kezdte pörgetni.

— Istenem, Rufino, hát nincs szemed? — pattogott a háziasszony. — Nem látod, mint alkalmatlankodnak a nemes uraságnak!... Pfüi, Tonietta, szégyeld magad!... És ti, fiúk, vigyázzatok hát arra a pecsenyére!... Dio, Madonna, mindjárt minden a fejetetejére áll, ha kiteszem a lábamat!

A jó asszony föl s alá sietett, odapillantott a tűzhelyre, megterítette az asztalt, Niccolónak egy tányér levest vitt, elriasztotta a gyermekeket, szóval ott volt mindenütt, az egész konyhát betöltötte szorgoskodásával, élénk beszédével és gazdasszonyi buzgalmával.

Orlando időközben — már amikor szóhoz jutott — mesélt nekik Amadeóról és Benvenuto-ról, két legidősebb fiukról, akik Assisiben nála szolgáltak. Dicsérte jó viselkedésüket, elmondta, milyen készségesek minden szolgálatra s a Scifipalotában milyen szépen kezére járnak Giuseppe bácsijuknak.

A szülők arca sugárzott az örömtől. Tito és Taddeo pedig titkos irigységükben nagyokat sóhajtoztak, ha boldog testvéreikre gondoltak, akik agarakkal és vadászsólymokkal foglalkoztak és uruk kíséretében végignézhették a lovagi játékokat és gyakorlatokat.

Végre elérkezett az étkezés ideje s Vanna asszony feltálalta remekműveit. Orlandónak valóban nem esett nehezére, a háziasszony főztjét megdicsérni.

Igazán csak tegnap történt volna, hogy abban a békés völgyben másik lakománál ült s a fülemilék énekét hallgatta? A fiatalembernek úgy tűnt fel, mintha évek multak volna el azóta, amióta mindezt átélte. Másrészt viszont úgy érezte, hogy az egész csak néhány perccel ezelőtt történt s a szent tisztacsengésű szavait még mindig hallja...

Miután az ebédet befejezték és az asztalt leszedték, Rufino azt tanácsolta vendégének, pihenjen egy keveset. Párnát helyezett számára a padra s az övével együtt kiméletesen visszavonult, hadd nyugodjék vendége zavartala-

nul. Csupán Margarita maradhatott odabenn. Meghagyták neki, hogy csendesen üljön a sutban, ügyeljen a letakart parázsra s kergesse el a legyeket az uraságról, ha azok nagyon toakodok lesznek.

A kicsike igen büszke volt erre a megtiszteltetésre s oly csendesen ült a kuckóban, mint valami kis egér. A félhomályban alig látszott belőle valami, csupán fekete szemei ragyogtak a sötétben s az ajándékba kapott érem aranyos fénye csillant meg, amint azt majd cirógatta, majd meg az ajkaihoz szorította.

Orlando pedig — mivel valóban fáradt volt — hamarosan elnyujtózott a padon és mélyen elaludt. A nagy csöndességben csak szabályos lélekzetvétele hallatszott s néhány szunyog zümmögése, melyek a mennyezet gerendái között röpködtek ide s tova. Miután a ház ajtaját betették, a napvilágot meglehetősen kirekesztették. Az alvót enyhe derengés környékezte, míg odakünn a nap tüze aranyos fénnel árasztotta el a hegyeket és völgyeket.

Egy ideig néma csend honolt. Végre Margarita fölemelkedett és lábujjhegyen odasettenkedett, mert úgy vette észre, hogy valami szemtelen légy ott szállong az uraság körül. Úgy bizony, ott volt! Epen az arca felett. A kicsike óvatosan elhessegette az alkalmatlankodó állatot, mely mindig újból visszatért. Emellett olyan áhitattal nézegette az alvót, mint ahogy a szentképeket szemléljük a templomban.

— Milyen szép! — suttogla, mint annak a népnek a gyermeke, amelynek a testi szépség iránt olyan különös érzéke van. S mielőtt meggon-dolta volna, mit cselekszik, leheletfinom csókot nyomott a napbarnította homlokra, épen ott,

ahol a sötét, göndör fürtök kezdődtek. Orlandó mosolygott mély álmában s megmozdult, mintha fel akarna ébredni. A kis gonosztevő a saját bűnétől megszeppenten menekült s úgy elbujt a tűzhely mellett, mint valami ijedt madárka...

Orlando ezalatt Isottáról álmodott. Ismét ott állt vele a Quintavallék kertjében, a zöldelő tavaszi ébredésben. Köröskörül virágdíszben pompáztak a fák, melyekről csillogó virágszirmok permelege hullott alá, mint valami fátyol, mely Isottát körüllebegte. S a hajadon így szólt hozzá édes-fájó hangon: „Most hát boldog vagy, Orlando s ezt a boldogságot én küzdöttem ki számodra. Az áldozat ugyan nagy, de nem bánkodom miatta. Irántad való nagy-nagy szeretetből teszem!” Így szólva felvett egy maréknyi hófehér szirmocskát s mint valami áldást, a fejére szórta. Át akarta ölelni s a keblére vonni, de akkor kisiklott a kezei közül.

Az álmának vége volt — felébredt.

Kutató pillantással tekintett körül, mire Margarita még jobban odasímult a sarokba. Orlando úgy vélte, hogy Isotta nem lehet messze tőle, hiszen a homlokán érezte a lány virágszirmok érintését. Nem is sejtette, hogy ártatlan gyermekajkak csókja volt az, ami felébresztette.

Csendes, boldog mosolygással nézett maga elé. De most nem volt rá ideje, hogy álmképeken merengjen, mert kénytelen volt a valósággal foglalkozni. Beszélnie kellett Rufinóval arról a sebesültről, akit a házába hozott.

Ez pedig nem volt olyan könnyű, mint ahogy Orlando eleinte gondolta. Az ebédnél ugyanis, amikor megsebesülése szóba került, a bizalmatlan parasztember akkora gyűlöletet tanúsított

Niccolo iránt, hogy Orlando a beteg vendégről az igazságot csak óvatosan merte vele közölni. De ennek mégis addig kellett megtörténnie, míg Orlando ott tartózkodott. Nem bízhatta a véletlenre a Niccolo személyét burkoló fátyol fellebbentését.

Ebben a pillanatban Vanna asszony óvatosan belopózott, hogy megnézzze, vajjon vendége jól aludt-e? A nyílt ajtón a napfénynek és a világosságnak egész özöne áradt be. Orlando barátságos köszöntéssel üdvözölte a háziasszonyt, a többieket is odaintette, úgy hogy hamarosan valamennyien újra körülötte voltak.

Most aztán a vendég elmesélte a figyelmesen hallgató kis társaságnak az elhagyatott völgyben átélt kalandját. Elmondta, milyen világfájdalmas szívvel, mennyire telve gyűlölettel, bosszúval és keserőséggel vonult volt ki Assisiből, hogyan találkozott a csendes pusztaságban Ferenc testvérrel s miként lett segítségé révén más emberré.

Tűzzel beszélt, tele szent elragadtatással. Hallgatói lélekzetet visszafojtva lesték szavait s szinte azt hitték, hogy valóban látják az elmondottakat. Látták a szentet, aki barátságot tart a vadon állataival, melyeket testvéreinek és hugocskáinak szólít. De azt is látták, amint Orlando szívében úgy olvas, mint valami nyitott könyvben s hallották, amint önmagáról beszélt, amint a fülemilék daloltak s amint végül éjtszaka szent párbeszédet folytatott a jó Istennel.

Amikor Orlando idáig jutott, letompította hangját. Önkéntelenül is halkán és tiszteletteljesen beszélt, akárcsak a templomban — s akik körülötte voltak, összekulcsolták a kezüket. S akkor nagy csendesség lőn. Olyan volt ez, mint

az Úrfelmutatás némasága. Orlando nagyot fohászzkodott a jó Istenhez, azután így folytatta:

— Most pedig, barátaim, miután hallottátok, mit éltem át s hogy az Úr az Ó szolgája, Ferenc útján üdvösségem forrásainak megismertetésére méltatott, bizonyára azt szeretnétek megkérdezni, hogyan szándékozom ezt a nagy kegyelmet megérdemelni. S valóban, felfoghatjátok-e azt az izzó kívánságomat, hogy jót cselekedjem s valamennyire vezekeljek mindazért, amit vétke könnyelműségemben elmulasztottam. A jó Isten szívemnek ezt a kívánságát csodálatos módon meghallgatta s alkalmat nyújtott arra, hogy épen annak az embernek segíthettem, aki részemről erre leginkább rászorult. Tudjátok, igen különösen áll vele a dolog...

Rufino összerázkódott, mintha csak kitalálta volna a valót. De Orlando a karjára tette jobb-ját, balkezevel pedig a falon függő nagy feszületre mutatott, melyet szerető kezek virággal díszítettek volt.

— Odanézz, Rufino! Nézzetek oda ti is, kedveseim! Lássátok, mint szenved a mi Üdvöztőnk a kereszten! Ellenségei megkorbácsolták, kigúnyolták, tövissel koronázták. Ecettel és epével itatták s kegyetlen kezekkel a keresztre szegezték. Most ezernyi fájdalom gyötri. Tanítványai elhagyták, eleped a szomjúságtól. minden tagja sajog. Szegény, fáradt fejét még a keresztfához sem támaszthatja, hogy egy kevéssé megpihentesse, mert koronájának szúrós tövisei nem engedik... S aki bűn nélkül volt, mindezt érettünk szenvedte...

Orlando megindultan elhallgatott. Össze kellett magát szednie, mielőtt a szótalán csöndességben továbbfolytatta:

— S ennyi fájdalom közepette az Üdvözítő minden szava megbocsátás és szeretet volt. „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek“, így beszélt hóhéraitól... Azért hát, barátaim, ha az Isten Fia, Ő, a bűntelen, így gondolkozott és így beszélt, hogy ítélfeltem volna én, szegény bűnös, keményen egy másik szegény bűnös felett, amidőn testben és lélekben megtörve, nyomorultan a földön heverve találtam. Most, hogy a jó Isten eddigi vétkeimet kegyesen megbocsájtotta, én talán szigorú számadást tegyek eltévedt testvéremmel, kinek a tettében részben magam is hibás vagyok? Nem volnék-e a leghálátlanabb a hálátlanok között, ha az Űristennek írántam tanusított irgalmasságát testvéremmel szemben irgalmatlansággal viszonzottam volna? Szemébe nézhetnék-e tisztességes embereknek — Ferenc testvérről nem is szólva —, ha a sok kegyelem ellenére is, amelyben részesültem, gyűlölséget és bosszúvágyat hordoznék szívemben?

Orlando kérdőleg nézett körül. A háziasszony és a kisleányok könnyeztek és némán bölintva helyeseltek. A fiúk komolyan és elfogódottan ültek ott s megilletődésüket mindenképen leplezni iparkodtak. Csupán Rufino tekintett sötéten maga elé, szemöldökét összeráncolta s ajkait szorosan egymáshoz szorította. Nyilvánvalóan küzdött benne a szelídség az indulattal s úgy látszott, hogy az utóbbi volt az erősebb.

De még mielőtt bárki is szólhatott volna, váratlan dolog történt.

Hirtelen kinyílt Niccolo szobácskájának az ajtaja, melyet csupán betámasztottak s a sebesült az ott talált botra támaszkodva nagynehe-

zen elővánszorgott. Nem is jutott messzire, a küszöbön lerogyott s térdenállva ottmaradt.

— Mindent hallottam, amit ez a nagylelkű férfiú elmondott és elmesélt — szólt, mialatt beesett orcáin könnyek peregtek alá s kezeit mintegy esküvésre emelte. — Mindent hallottam s ennyi nemességgel szemben nem akarok én sem hátramaradni. Nem akarok méltatlannak mutatkozni ennyi jóságos megbocsátásra. Igen, én vagyok Cattani Niccolo, én vagyok az a nyomorult, aki ezt itt meggyilkolta volna, ha az Úr jóságos keze meg nem akadályoz benne. És mert gonosztevő vagyok, átszolgáltatam magamat kegyelmednek, Bianchi Rufino, tegyen velem, amint jónak látja. Leköphet, megátkozhat, utasítson ki a házából s hagyja, hogy elpusztuljak a vadonban, nem gátolom meg benne! Megérdemeltem ezt a sorsot s kész vagyok gazságomért minden vezeklésre, Orlando jósága teljesen legyőzött...

Niccolo nem beszélhetett tovább, hirtelen gyengeség vett rajta erőt, úgy hogy teljességgel összeesett.

Orlando hirtelen fölemelkedett, odasietett hozzá és a karjaiba vette. A tekintete olyan volt, mint valami jóságos angyalé, midőn a bűnbánó lator fölé hajlik.

— Még mindig haragszol rá, Rufino? — kérdezte szelíden.

— Nem haragszom, Krisztus szent vérére, nem! — kiáltott a földműves s indulatosan felugrott. — Kegyelmetek legyőztek engem, kegyelmetek ketten, az ellenség épúgy, mint a jóbarát! Nem akarok én sem rosszabb lenni! Messer Cattani, aki úgy bánja a bűnét, mint kegyelmed, az megérdemli a szelídséget és a bo-

csánatot. Szeretettel üdvözlöm házamban s oly nyugodtan pihenhet nálam, mint az édesanyja ölében. Aki kegyelmedre támad, vagy bántani akarja, az engem támad meg! Megmondtam, amen!

S amint Rufino ekként megerősítette szavait, kezet nyújtott Cattaninak. Azután vigyázva felsegítette a padra s megkínálta borral.

— Tudtam én azt, hogy a jó Isten szavára fogsz hallgatni! — szólt Orlando s letörölte könnyeit.

Most aztán mindenki azon volt, hogy a kibékült ellenfeleknek valamiképen kedveskedjék. Egyideig mindenki egyszerre beszélt vagy kiáltott, míg a fiúk körültáncolták a konyhát s túláradó jókedvükben bukfenceket hánytak.

Végre kis szünet állott be s az érzelmi kitörések elnémultak. Csendben, bizalmasan ültek együtt s csak halkán beszélgettek, odavetett rövid szavakkal, mint amikor a lélek kipiheni a nagy események és izgalmak fáradságait.

A tárványított ajtón keresztül besütött az esti napsugár. Vanna asszony azt javasolta, hogy telepedjenek ki a ház elé, ahol az enyhe levegőt élvezhetik. Nemsokára valamennyien künn ültek a padon, a kapu előtt. Niccolót kivitték s most ott pihent azon a kényelmes ülésen, melyet gondozói készítettek számára. Aranyos-vörösen nyugodott le a nap a hegyek mögött, virágok és füvek fűszeres illata áradt szét a levegőben s az egész égboltozat valami átlátszó esti fényben ragyogott.

Orlandónak eszébe jutott, hogy tegnap épen ilyenkor adta elő Ferenc testvérnek az énekét. Hirtelen vágy fogta el szent barátja után.

— Bárcsak itt volna, hogy látná a művét! —

válaszolta Rufino egyik megjegyzésére, mely a szentre vonatkozott. — Ó, bárcsak itt volna, hogy köszönetet mondhatnánk neki, hiszen kibékülésünk az ő munkájának az eredménye!

Amint így szólt, az országút felől igen ismerős hang csendült meg, melyre a többiek is fölfigyeltek. Mert csak egy valaki tudott így dalolni s dala így szólt:

„Áldott légy, én édes, jó Uram,
Mindazokban, akik megbocsájtnak a Te szent nevedben,
S türelemmel hordják egymás terhét,
Boldogok, akiknek béke minden vágya...
Felséges Úr, övék a mennyek koronája.“

— Fráter Francescol! Egyetlen kiáltás hangzott minden szájból. Azután felugrottak s elébe siettek az alázatos embernek, aki lassan ballagott az úton felfelé.

Jóságosan tekintett a szent szeme a kisdéd csapatra. Megáldotta őket s barátságosan hallgatta, mi hogyan történt. Arra azonban nem lehetett rávenni, hogy velük maradjon s otthonukat meglátogassa.

— Ma még dolgom van Uram szőlőjében — mondá. — Itt már elkészült a munka... Csak arra ügyeljete, Orlando és Niccolo, ne tűrjete semmifélevadhajtást lelketek szőlőtővén. Mert az Úr szemében igen kedves dolog, ha látja, hogy testvérek békés egyetértésben élnek együtt.

— Ó, jó atyánk, hogy tudnánk rosszat cselekedni, sőt még csak gondolni is. Hisz' akkor igazán méltók volnánk a pokolra.

Ferenc bólintott s fájdalmas mosollyal, barátságosan így szólt:

— Jaj, fiam, az emberi szív igen dacos és könnyen csüggedő jószág. Nem juthatsz olyan könnyűszerrel a mennyországba. Előbb még

nem egy csatát kell vívni a világgal, a testtel és a sátánnal, amíg úgy beszélhetsz, ahogy az imént mondtad! De csak bátorság, jó Isten hegedőse! A korona megéri a harcot.

Most történt először, hogy Bianchi Rufino a jó Isten szegénykékét ily közről színről-színre láthatta. A belőle kiáradó sugár a szívébe talált. Az egyszerű, nehézkes ember szinte kapkodott érzelmeinek kifejezései után. S egyszerre csak durván s közvetlenül előtört kebléből:

— Ferenc testvér — lihegte felindultan — vigyázz magadra, hogy mindig olyan jó maradj, amilyennek valamennyien tartunk! Mert mi bízunk benned! Azért hát óva intelek, sohse legyen másképen, mint ahogy azt tőled elvárjuk!

Különös szavak voltak ezek. Rufino maga sem tudta, hogy jutott hozzájuk. A saját beszédétől elrémülten állt ott, míg az övéi csodálkozva néztek rá s Orlando már-már haragra gyulladt.

Hanem az a legalázatosabb férfiú, akihez a szavait intézte, ráismert a lélekre, amely azokat sugalmazta. Meghajolt Isten előtt, megilletődve térdre borult s minden tiltakozása ellenére is átölelte Rufino lábait.

— Áldott legyen a Mindenható ezért a tanításért! S neked is köszönöm, kedves testvérem! — szólt Ferenc mosolvogva. — Valóban igazad van. Minden erőmből rajta leszek, hogy jó ember váljék belőlem, aki legeslegutolsó az Őrsten szolgálói között. Isten fizessen meg annak, aki ilyen figyelmeztetéssel segít a jóra!

Fölkelt, búcsúzásként áldást intett s javasolt, miközben a kis közösség térdreborulva, halkan imádkozott. Senki sem mert megszó-

lalni, avagy a szentet visszatartani, megjelenése akkora tiszteletet parancsolt. Sokáig néztek utána, amíg csak szürke alakja el nem tűnt az alkonyatban. Azután némán tértek vissza a házba, mintha csak istentiszteletről jöttek volna.

•

Midőn az öreg Giuseppe később, ahogy Orlando visszatért Assisibe, urának kalandjairól értesült, a hű szolga csak rábólintott:

— Tudtam én azt, amikor a multkor elment hazulról, Messer, hogy belelovagol a szerencsébe. Most láthatja, milyen igazam volt!

6.

Ismét nagy lárma és csodálkozás kerekedett Assisiben. Nem elegendő, hogy Scifi Orlando mint az Isten szegénykéjének híve tért vissza kirándulásáról, hanem ami a legfőbb: Cattani Niccolóval kibékült; ez ugyancsak felizgatta a közvéleményt. Alig hittek a szemüknek, mikor a két halálos ellenség, miután Niccolót felmentették a vérvád alól, a városház előtt, a piac-téren a podesta és az összes nemesi nemzetségek jelenlétében átölelte egymást. Vele és Orlandoval egyetemben a Scifi- és Cattani-családok valamennyi tagja megesküdütt a békére. S a kiengesztelődést olyan ünnepséggel ülték meg, amelyet a városka viharedzett falai már régen láttak.

Ferenc testvér is résztvett rajta. Hogyan is eshetett volna meg mindez nélküle és hathatós szószólása nélkül! Beszéde hatalmas volt, ahogy a legfölségesebb Úr követe beszélhet. Fennen magasztalta a békeséget és mindenkit arra in-

tett, hogy cselekedjenek a mi végtelen szelídségű Megváltónkhoz hasonlóan, aki a kereszten haldokolva megbocsájtott ellenségeinek.

A körülállók sűrű könnyhullatással kísérték szavait. Leginkább a könnyen meginduló aszszonynép sírt. Ezek úgy cselekedtek — legalább is a szívük mélyén — mint a kis Margarita; kedvencüket, a csinos Orlandót, szent Mihály arkangyalhoz hasonlították, aki Niccolót, a gonosz sátánt, legyőzte.

Cattani sejtett egyetmást azokból az érzelmekből, amellyel az emberek irányában viselkedtek. A lelke mélyén ugyanis, mely a valódi Isten-szeretettel érintkezve kitágult, felszabadult s megtelt alázatossággal, feltámadt az a vágy, hogy nemes legyőzőjének nyilvánosan elégtételt szolgáltatson. Azért hát önként és minden kényszer nélkül beismerte az egész nép előtt, milyen gyalázatosan cselekedett. Bocsánatot kért Assisi polgáraitól, hogy nekik és gyermekeiknek olyan gonosz példát adott. Eközben mint valami szegény bűnös, térdreborult s csak akkor emelkedett fel, amikor Orlando felemelte s Ferenc testvér határozottan reáparancsolt.

Ismét nagy volt a csodálkozás. Niccolo, a gonosz, kicsinyes Niccolo, úgy megváltozott, hogy a tulajdon édesanyja sem ismert volna reál! Vajjon milyen csodás hatalomnak köszönhatték ezt? A varázsló bizony ott állt közöttük, bűvös vesszeje pedig az Isten szeretete volt, mellyel a kiaszott szívekből is pompás, illatos virágokat tudott fakasztani.

Az ünnepséget ekképen általános üdvírgás zárta be „Evviva Orlando Scifi! Evviva Niccolo Cattani! Evviva, evviva Frate Francescol“

Az utóbbi evvivának nem akart vége szakadni, míg csak észre nem vették, hogy az ünnepelt szép csendesen tovalopózott a tömegből — eltűnt, azt sem tudták, mikor s hová.

Orlando új élete persze ezután már nem telt ily rózsásan és kellemesen. Ugyanazok, akik először körülujjongták, csodálkozó képeket vágtak, mikor látták, hogy komolyan veszi Ferenc testvér követését. Az utolsó betűig megtartotta, amit a jó Isten szegénykéjének ígért s az nem csekély gonddal és munkával járt. Pontosan kikutatta, hogy öröklött jószágai honnan származnak s nem nyugodott, míg mindazt, ami véleménye szerint nem igaz úton került a birtokába, vissza nem adta a jogos tulajdonosának, vagy ha másképen nem lehetett, legalább teljes értékű kárpótlást nem nyújtott érte.

Saját földbirtokainak a felét szegénysorsú, becsületes parasztemberek között osztotta szét, hogy kisgazdaságokat rendezzenek be rajta. Így azután sok családot tett boldoggá, melyek este s reggel imádkoztak érte.

Assisi bölcsei mindezt nem sokra tartották. Különösen a nemesi családok sariai fintorgatták kivétel nélkül az orrukat az efféle eljárásra, mely kellemetlen intőjel volt lelkiismeretük számára. Mikor azután Orlando ünnepélyesen csatlakozott Ferenc harmadik rendiéhez és levette minden külső pompát, a terciáriusok szabályai szerint rendezte be életét: épenséggel semmit sem akartak róla tudni. Még a tulajdon rokonai is alig viszonzták a köszöntését, ha találkoztak vele. Azonban mindezzel keveset törődött. Lelkülete lehiggadt. Ugyanő, aki az-

előtt olyan hirtelen felfortyant, most nyugodt mosollyal eresztette el a füle mellett a csípős megjegyzéseket s vidáman, szívében a jó Istenbe vetett bizalommal járta élete útját.

Cattani Niccolóval most mintha testvérek lettek volna. Niccoló együtt lakott vele a Palazzo Scifiben, melyből mind eltűntek a pompás ruhákban henyélő naplopók. A cselédségből mindazok, akik rászánták magukat az új életre, megmaradhattak és résztvehettek abban a tevékeny szeretettől áthatott munkában, mely a házban újabban megindult. Orlando asztalánál étkezett és szép, széles nyoszolyáin aludt tizenkét szegény öregember, akik már nem bírták megkeresni mindennapi kenyerüket s kiket ő maga gondozott hozzátartozóival. Ezek a törekeny aggok fonnyadt kezükkel megáldották ifjú házigazdájukat, ki tisztelettel hajolt meg előttük s gyermeki hódolattal vette őket körül.

Az újonnan megtértek azonban más irányban is megtettek mindent, hogy Ferencnek és a kisebb testvéreknek segítségükre legyenek a szegények és szorongatottak szolgálatában. Assisi nemsokára két pártra szakadt: egyik oldalon az egyszerű nép állt, mely Orlandót valósággal bálványozta, a másikon az előkelők, akik boldognak mondták.

Hanem lassan-lassan megváltozott a nézetük, mikor észrevették, hogy az irgalmasság cselekedetei csupán egy részét teszik Orlando életének. Hiszen Ferenc testvér a jó Isten hegedősévé avatta! Azért gyakorta kirándult a környékbe s betért egy-egy kastélyba vagy várba, ahol épen ünnepség folyt. Egyszerű köntösben, melyről hiányzott minden külső dísz, feltűnés nélkül odalépett a gazdag ruhákban pompázó

vendégek közé. Kobozzal a kezében — vándor-dalosok módjára — a bámuló közönség előtt rákezdett valamelyik dalára.

De nem dalolt ám földi dolgokról, sem valami szívkirálynő szerelméről, hanem arról szólt az ének, ami nemes és magasztos érzés szívét betöltötte. Dalolt a jó Istenről s az Ő nagy szeretetéről, mellyel egyszülött Fiát adta Megváltónkul. Dalolt a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedéséről és megdicsőüléséről. S oly megindítóan csengett az éneke, hogy a világ hiúságaiba merült szíveket elfogta a sóvárgás valami jobb után, mint amit a világ adhat s hogy nem egy elvakult szem elől foszlott szét a köd.

Így esett azután, hogy Scifi Orlando énekes körutazásain valósággal előkészítette az utat a barátok prédikációi számára.

Az előkelőknek ez valami megfoghatatlan dolog volt. Mert azt eddig is eltűrték, ha valaki közülök egy szép asszony kedvéért felcsapott vándorénekesnek. De hogy nemes ember az Őristent válassza ki céljául s a Szegénység úrnőt magasztalja mint szíve hölgyét, az már igen nagy bökkenő volt a nemességükre gőgös hatalmasoknak. Ebben teljesen egyetértettek a gazdag polgárokkal is, kik rosszalólag csóválták a fejüket, ha ünnepeiken váratlanul felcsendült Orlando lantja s Isten dicséretét zengő hangja betöltötte a termeket.

De itt is, amott is az asszonyok a jó Isten hegedőse mellett döntöttek. A könnyelműebbek közülük sokkal kellemesebbnek találták, ha nem mindig másnak a dicséretét kell hallgatniok. Ezek több gyönyörűséget leltek a vallásos dalokban, már azért is, mert olyan csinos fiatal úr adta elő ezeket, aki az egyszerű köntös alatt is

daliásabb volt, mint nem egy aransujtásos, cobolyprémes ruhába öltözött hiú fickó, aki ott ült velük az asztalnál. A nemesebb lelkű aszszonyok pedig hálát adtak a jó Istennek, hogy végre olyan dal hangzik fel, amelyre szívükkel figyelmezhettek, s amelynek mélységes értelmét igen jól felfogták.

Sokan közülök annyira szívébe vették a halottakat, hogy elmentek San Damianoba, ahol Orlando rokona, Monna Scifi Chiara élt Istennek szentelt életet. Oda csatlakoztak hozzá és társnőihez, hogy szegénységben és szeretetben szolgáljanak az Úrnak. És áldva áldották azt a napot, amelyen Orlando éneke révén a kegyelem világossága feltámadt lelkükben.

Bár Orlando szíve mindezekben megváltozott, Isottához mégis hű maradt. Érzelmek csak megennyhültek és lecsitultak. Nem üzte-hajtotta már a nyughatatlan szenvedély s nem gyötörte a sértett büszkeség. Meggyőződött róla, hogy Franciscus fején találta a szöveget, amidőn világosságot árasztott Isotta különös viselkedésére. Tiszta, fenkölt lelkülete a férfiút is eszményi magasságban óhajtotta látni, akit szerelmével megajándékozni szándékozott. Orlando bízott benne, hogy ugyanaz a titkos szellemi erő, mely annak idején eltaszította Isottától, majd ismét visszavezeti hozzá, ha arra méltónak mutatkozik. Erre törekedett tehát minden erejéből.

Hanem az erények gyakorlásának meredek útja nem volt ám mindig olyan könnyű, mint ahogy azt megtérése első heteiben lelkesedéstől duzzadó szívvel elgondolta. Nem volt könnyű

nélkülöznie a megszokott kényelmet és sok mindenről lemondania, ami kedves és drága volt előtte. Gyakran, ha esténként övével hazatért a kórházból, ahol a kisebb testvéreknek segítségére voltak, sebeket kötözték, a betegeket mosdatták, ágyaikat tisztába tették, undok keléseket kentek be: ilyenkor bizony keserves volt elhaladnia szülővárosának kivilágított palotái mellett, ahol fiatalkori barátai játékkal s táncgal szórakoztak. Ha pedig az egyik vagy másik mámoros jókedvében kitekintett s kacagva felkiáltott: „Ihol a szent Orlandó!“, forró vére azonnal fellobbant és ökölbe szorult a keze. Azonban egy gondolat — ökle lehanyatlott s kezével barátságos köszöntést intett a gúnyolódó felé... Isotta!

S ha az elkényeztetett ifjú a szegény öregekkel letelepedett a kukoricakásához és a barna kenyérhez s vizet ivott melléje, bizony néhanapján kedve támadt valami jobb eledelre, pirosra sült hófehér húsu kappanpecsenyére... Akkor azonban eszébe jutott — Ferenc testvér! S elgondolta, hogyan evett az először a koldustálacskából, melybe mindenféle ételmaradékot össze-vissza dobáltak neki. S ekkor hálát adott a jó Istennek az egyszerű ebédért.

•

Ferenc testvér és Isotta — ez a két csillagzat kísérte Scifi Orlandót életének útjain s ezek vezették vissza újra meg újra a jó Istenhez, ha lelki sivárság és kísértések gyötörték.

Isottát csak egyetlenegyszer látta viszont. Röviddel azután történt, hogy kibékült Niccolóval és a Cattaniakkal. Kora reggel találkozott vele a templomba menet. Midőn messziről meg-

pillantotta, feltűnt, mennyire sápadt. De mikor közelebb jött és megismerte, élénk pirosság ömlött el az arcán, olyan volt, mint a kicsattanó rózsa. Orlando mélyen és tiszteletteljesen meghajolt előtte, a hölgy illedelmes, gyöngé fejbólintással viszonzta köszöntését. Azonban egyikük sem szólt semmit, némán haladtak el egymás mellett. Mégis titokban mind a ketten igen boldogok voltak, erről azonban nem szóltak senkinek sem.

A szentmise után Isotta még hosszasan imádkozott a Szűzanya képe előtt, majd meg szent Mihály arkangyal oltáránál. Orlando pedig dalolva haladt át a város kapuján, hogy újabb énekes körútra induljon s teljes szívéből magasztalta az Urat, arra kérve Őt, hogy Isottához mielőbb méltónak találtsassék.

A leányzó azonban azóta mintha eltűnt volna. A város utcáin nem látták többet. Az emberek úgy tudták, hogy ámbár már a szerencsétlen háztűznéző óta betegeskedett, állapota most súlyosbodott s ezért üdülésre ismét vidékre küldték. Arról is beszéltek, hogy ez az Isten büntetése azért, mert Isotta a derék Orlando urasággal olyan csunyán elbánt s most megkapta a száraz betegséget, amit meg is érdemlett. Azt persze már elfeledték a jó emberek, hogy Niccolónak Orlandóról írt gúnydalát épen ők fújták a legbuzgóbban mindenféle hangnemben.

Immár egy esztendő telt el azóta, hogy Orlando a béke völgyében Ferenc testvérrel találkozott. Forró nyár köszöntött be városba, faluba egyaránt. Teljes pompájukban feseltek a rózsák, érett a sárguló kalász s a gyümölcsök édességgel töltekeztek.

Scifi egyik este fáradtan, porosan tért haza a vándorlásból. Mostanság mindenfelé gyalogosan járt. Jó paripáját odaajándékozta egy szegény papnak, kinek báránykái gondozásában sokszor és hosszú utakat kellett megtennie. A lovacska most már az Úr szolgáját hordozta s nem ritkán magát a Urat is, ha beteghez vitték a szent útieledelt. Egykori gazdája pedig alázattal telve, gyalogosan rótt a poros országutakat.

Orlando szeretett ekként vándorolni. Rábukkant így sok mindenre, amin elsíklott a tekintete, ha lóháton száguldott tova. Nem egyszer akadt egyszerű útilársra, kivel oly jól esett okos szót váltania. Összekeverült sok olyan emberrel, akiknek ügyes-bajos dolgaikban segítségükre lehetett. Kis gyermekeket kísért el s védelmezte őket a harapós kutyák ellen. Öreg anyóáknak segített a terhüket cipelni. S ha most hallotta az emberek hálás köszönetét s barátságos arcukba tekinthetett, sehogysem tudta felfogni, hogyan szalaszthatott el azelőtt annyi boldogságot.

Ma már későre járt az idő, mire haza érkezett. A város kapuját régen bezárták, mikor kopogtatott rajta. Az őr pedig csak hosszas rábeszélésre szánta rá magát, hogy a késői vándort beeressze. Legszívesebben künn hagyta volna a bolondot, aki minden vagyonát a szegényekre pocsékolja s vándorkomédiás módjára kószál a vidéken, ahelyett hogy — mint az ilyen előkelő ház sarjadékához illenék — a rangjabeliekkel ünnepi díszben lovagi tornákra és vídám lakomákra járna.

Mivel azonban Orlando mégis Scifi volt, a morgós férfiú nem merészelte elutasítani. Ki-

nyitotta a csikorgó kaput s azzal mentegetőzött, hogy nem ismerte meg mindjárt, ki áll odakünn.

— Annyi csöcselék és vándornépség barangol most szerteszét, nem lehetünk elég óvatosak! — mormogott a kapu őre.

Orlando mosolygott magában, anélkül, hogy szóba elegyedett volna. „Milyen másképen beszélt volna ez az őr s milyen szolgálatkészen hajlongott volna, ha mint régen, ragyogó páncélban, büszke paripán nyargaltam volna ide!” Az ilyen tapasztalatok mindennapos élményei közé tartoztak. Azért nem sokat törődött a dologgal és sietve a háza felé lépkedett a kihalt, kongó utcákon, melyek lépteinek zaját különösen visszhangozták. Az őr azonban gúnyosan tekintett utána, mutatóujjával sokatmondó mozdulattal bökött a homloka felé: „Pazzo!” (bolond) — dörmögte a bajusza alatt.

Odahaza minden Orlandóra várt. Az öregek ugyan már pihenőre tértek, de Niccolo testvéri köszöntéssel sietett elébe. A nagy, közös ebédlőteremben a mennyezetről lecsüngő abroncsban lámpák égtek. Giuseppe gondoskodott róla, hogy forrón szeretett ura ma valami jobb falatot kapjon, ne csak polentát és vizet. A hosszú vándorlás után egy kis erősítőre volt szüksége. Azért sonka került az asztalra jó fehér cipóval. Mellette kis kosárban friss füge kínálkozott s a serlegben sötétpiros bor illatozott.

— Nagyon elkényeztetsz ám, Giuseppe! — kacagott Orlando, miközben derekasan neki látott.

Az öreg azonban úgy vélte:

— Figliolo mio, hisz' ezt megszolgáltad kegyelmed!

Vacsora után Niccolo és Orlando egy darabig még együtt ültek meghitt beszélgetésbe merülten. A kibékülés óta a két ifjú lassankint rájött, hogy szellemiekben mindegyiküknek van a másiktól kapni valója. Miután természetük különböző volt, kiegészítették egymást. Ami az egyikből hiányzott, például Niccolónál Orlando nagylelkűsége, azt Cattani bőven pótolta többrendbeli tudományos dolog ismeretével, melyekben meg a fiatal lovag maradt tájékozatlan.

Beszédközben szóba került Isotta. Niccolo mindeddig szorgosan kerülte ezt a tárgyat, nehogy barátjának fájdalmat okozzon vele. Ma azonban Orlando maga kezdett róla beszélni, hiszen a szíve telve volt reménységgel, hogy a leányka szerelmét előbb-utóbb mégis csak ki fogja küzdeni.

Ekkor Niccolo kellő tapintattal és óvatosan ráterelte a szót azokra a mende-mondákra, melyek Isotta egészségi állapotáról a városban keringtek. Nem szólt a legrosszabbról, csak épen megjegyezte, hogy sokat szenved s talán jótékony hatással volna reá, ha Orlando változatlan szerelméről értesülne. Mert bizonyára csak az utána való vágyódás kínozza s az elutasítás miatt való bánat. Ő — már mint Niccolo — már régen szolt volna, de addig nem volt hozzá bátorsága, míg Orlando érzelmeiről meg nem bizonyosodott. Most hát előadta, miként vélekedik a dologról.

Nagy volt Orlando meglepetése és ijedelme. Amit az egész város tudott, arról neki senki sem mert beszélni. Súlyos bonyodalmakkal találta magát szemben, amelyekből nem látott kivezető utat. Hogy Isottát csak úgy egyszerűen felke-

resse, azt a történetek után nem tehette. És ki tudná neki megmondani, vajjon az emberek vélekedése helyes-e? Isotta gyengélkedését valami egyéb is okozhatta.

Töprengve ült ott, míg végül eszébe jutott a csalhatatlan csodaszer s felkiáltott:

— Itt Ferenc atyámnak kell segítenie! Tőle kérek majd tanácsot!

Szavai visszhangja még el sem oszlott a tágas terem csendjében, midőn lenn a kapunál teljes erővel megrázták az érckopogtatót. Valaki bebo-csáttatást kért ebben a késői órában.

Giuseppe, aki az ifjú uraktól tiszteletteljes távolságban üldögélt s magában csendesen imádkozott, rózsafüzérjét az asztalra vetette és kisietett.

Odakünn halk szóváltás — s úgy látszott, hogy néhányan beléptek a kapun. Az öreg szolga azután visszatért, de arcán szokatlan zavar tükröződött.

— Messer Orlando — súgta szája mellé emelt keze mellett — egy asszonyság van odakünn, aki mindenáron négyszemközt akar kegyelmeddel beszélni.

— Egy asszony? Még most este? ... Mit akarhat? Talán alamizsnát kér?

— Nem, Messer, csak beszélni óhajt kegyelmeddel. Valami kívánsága van, amiről csak kegyelmednek szabad tudnia.

— Hm, hm ... Fiatal az a nő? — Orlando attól félt, hogy törbe akarják csalni, amint azt már több ízben megkísérelték.

Niccolo még nem rendelkezett annyi önuralommal, hogy hamiskás mosolyát visszafojthatta volna.

— Fiatal? ... Dehogy, uram! Fiatalnak egy-

általán nem fiatal! Sőt öreg, egészen öreg. S a kívánsága igen súlyos dolog lehet, mert zokog keservesen s kéri, hogy a jó Isten szerelmére kegyeskedjék meghallgatni!

Az ifjú még habozott egy pillanatig. Azzal tisztában volt, hogy Giuseppe többet tud, mint amennyit elmondott. De mivel tökéletesen megbízott benne s mert az idegen a jó Isten szerelmére kérte, elhatározta, hogy maga elé bocsátja. Elindult tehát abba a terembe, ahol a késői vendég várakozott.

A függőlámpás fényében előkelő idős hölgy állott, kinek láttára az ifjú házigazda önkéntelenül összerезzent:

— Donna Filoména, kegyelmed az? ... — kiáltott s szíve vadul dobogni kezdett. — Mi hozta ide kegyelmedet ebben a szokatlan órában?! Remélhetőleg nem valami szerencsétlenség oka a bánatának?

A megszólított a zokogástól nem tudott felelni. Majd hirtelen könyörgésre kulcsolt kezekkel térdreborult Orlando előtt:

— Messer Orlando, ne vegye zokon, hogy erre a merész lépésre szántam magam! Egy életről van szó!

Orlando arcát előntötte a szégyen pirossága s fel akarta emelni:

— Az Istenért, nagyasszonyom ... ne térdeljen előttem! — dadogta.

De a hölgy ellenkezett:

— Nem kelek fel addig, míg meg nem ígéri, hogy nyugodtan és harag nélkül meghallgatja a kérésemet! — könyörgött.

Az ifjú hevesen felelte:

— Igen, megígérem! — csakhogy vendégét ebből a megalázó helyzetéből megszabadítsa.

Filomena asszony erre felemelkedett és az odatolt székbe roskadt.

— Akkor hát szabadon beszélhetek. — Letörölte a könnyeit. — Tudom már, hogy türelmesen meghallgat. Hiszen annyi függ ettől.

— Beszéljen hát, Donna Filomena! Csak beszéljen nyugodtan, figyelemmel hallgatom!

Mindebből láthatta Orlando, hogy valami rendkívüli ok kényszeríthette az öreg hölgyet ide. Hirtelen balsejtelem markolt a szívébe, mert észébejutott, amit Niccolo az imént mondott.

— Beszéljen kérem, hallgatom! — ismételte.

A látogató azonban még habozott. Láthatólag küzdött a bátortalansággal, mely ajkait zárva tartotta.

Az ifjú kitalálta ennek okát és segítségére sietett.

— Talán Donna Isottáról van valami mondanivalója? — kérdezte nyugodt, mindennapos hangon, mintha egészen természetes dolog volna, hogy a leányzóról beszélgessenek. Nem akarta az édesanyát zavarba hozni.

A hölgy megkönnyebbülten lélegzett fel és bólintott.

— Igen, drága gyermekem miatt jöttem kegyelmedhez!... Az én szegény gyermekem miatt, aki annyit gyötrődik azért, amiben egészen nem is hibás!

— Tudom jól — felelte bátorítólag Orlando. -- Isotta mitsem tehetett arról, hogy nekem olyan nagy fájdalmat okozott. Hiszen ő maga is szenvedett akkor, talán még inkább, mint én. Ma már tudom, hogy az okozott fájdalom a legnagyobb szerencsém volt, mert azáltal zökken-tem a helyes kerékvágásba... De még ennél is többet tudok. Isottát már akkor az Isten lelke

kormányozta és pusztán eszköze volt az isteni kegyelemnek, mely Ferenc testvérhez vezetett, hogy megváltoztassam eddigi haszontalan életemet.

Mint valami erősítő bort, úgy itta magába Donna Filoména ezeket a szavakat. Sírástól elhomálvosult szemeiben fény csillant meg.

— Ó, ha így gondolkozik kegyelmed, Messer Orlando akkor talán nem is neheztel édes gyermekemre?

— Hogyan neheztelnék, Madonna? Isotta ma is, mint azelőtt, vezércsillaga életemnek s remélem, hogy egykoron el is nyerem őt. Eddigelé azonban nem mertem a szemei elé kerülni, mert méltatlannak éreztem magamat hozzá!

— Hála Istennek! Akkor még minden jóra fordulhat! — Isotta édesanyja megragadta Orlando kezét és gyengén megszorítva fogva tartotta.

— Hadd hallja tehát, kegyelmed! Elsőbben meg kell mondanom, hogy leányomat mintha kicserélték volna attól a pillanattól kezdve, amelyben kegyelmed új életéről értesült. Azelőtt, majd egy esztendőn keresztül, csupa komor búbanat vagy kényszeredett vidámság volt az a leány. Bizony igen nehéz volt vele helyzetünk. Mihelvt azonban kegyelmed Ferenc testvér nyomain kezdett haladni, valami szelíd, állandó öröm töltötte el, mely egészen megváltoztatta s bennünk feltámadt a reménység, hogy most már túl vagunk a bajon. Olvan áldáson tett-vett házunkban, mondhatnám, valóságos napja volt öregségünknek; bájos jelenléte örömmel töltött el bennünket és csendes boldogságunkban nem vettük észre, hogy egészsége mindegyre rosszabbodott. Némely baját csu-

pán múlt gyöngeségnek tulajdonítottuk s azt hittük, hogy erősítő orvosságokkal segíthetünk rajta. Több ízben elküldtük Isottát dajkájához, a hegyekbe, az élesebb levegőre erősödni... Ó, mi balgák! S én, az édesanyja, oly rövidlátó voltam. Azért nehezedik most reánk figyelmetlenségünk miatt az Úr keze, Messer Orlando... Isotta állapota egyre rosszabbodott. Egyre jobban lepusztult. S ha most sem érkezik segítség, akkor Isotta elveszett!... Már halálán van.

A bánatos édesanya elhallgatott, az újra fel-törő zokogás elfojtotta hangját.

Orlando úgy megijedt, hogy még a szíve verése is elállott.

— Mit mond kegyelmed, nagyasszonyom? — kérdezte remegő ajakkal. — Isten őrizzen Isotta halálától!

— Pedig talán mégis... hacsak az a szer nem segít! Az orvosok már lemondtak róla. De még van egy reménységem. S azért jöttem kegyelmedhez, most, éjtszakának idején, mert megtudtam azt, amit Isotta eddig eltitkolt. Most, mikor már menthetetlennek hiszi magát, bevallotta, hogy kegyelmedért hal meg...

Donna Filoména hirtelen elhallgatott, mert az ifjú szenvedéllal telve felugrott és váratlanul megragadta a karját:

— Ne mondja! Ó, ne mondja el!... Az nem lehet!... annak nem szabad megtörténnie, hogy Isotta a magamfajta nyomorultért elveszítse drága életét! Ez borzasztó volna!

De azután uralkodott magán:

— Bocsánat! — könnyörgött — bocsássa meg erős kitörésemet. Isotta iránt való szerelmem az oka.

Donna Filoména fájdalmasan mosolygott:

— Szívesen megbocsájtok, mert látom, hogy Isottát még mindig szereti. És azt hiszem, ez menti meg őt, a Mindenható talán nem szégyení meg reményemben... Férjemmel ketten megfogadtuk, hogy naponta tíz szegényt fogunk ellátni, ha a jó Isten megtartja gyermekünket. Hanem ehhez kegyelmedre van szükségünk, Messer Orlando. El kell jönnie, betegágyánál kell őt szerelméről meggyőznie. Rá kell vennie, hogy ragadja ki magát a halálos fáradtságból és kimerültségből. Akkor talán megmenthetjük ezt a pusztuló életet. Nem láttuk-e már százszor, hogy akiket titkolt szerelmi bánat emésztett, meggyógyultak, ha szerelmesük szíve feléjük fordult?... Ó, Messer Orlando, jöjjön velem és mentse meg gyermekemet! Ma még megetheti! Holnap talán már késő lesz!

Orlando máris lekapta a falról köpenyegét s odakiáltott Giuseppének, hogy fáklyával kísérje. Alig hallotta már Donna Filoména utolsó szavait, annyira sietett. Az ajtóhoz sietett, de a hölgy visszatartotta.

— Még egyet, fiam! Isotta nem tudja, hogy idejöttem. Nem is szabad sejtenie, hogy kegyelmed az én hívásomra jött el. Igen óvatosan kell a dologhoz látnunk!

— Menjünk csak hozzá! Majd nagyon vigyázzok! Ne késlekedjünk már... el, csak el!

A forróvérű ifjú hevesen magával vonszolta az idős hölgyet — ki, a csendes, éjsötét utcára. A kapu előtt ott állt Quintavalleék szolgája és Giuseppe fáklyával a kezükben. Azután elindultak olyan sietséggel, hogy Filoména asszony bizonyára elbotlik, ha Orlando erős karjával nem tartja és támogatja.

7.

Scifi Orlando újra ott állt azon a küszöbön, melyről megfogadta, hogy soha többet át nem lépi. S most mégis keresztüllépett rajta. Igen, ő... avagy nem is ő az, aki akkor úgy dühöngött és annyira felindult vérig sértett önérzetében? Nem ismert önmagára. Halvány sejtelve támadt arról, hogy új embert öltött magára, Isten szent lelke szerint valót.

A ház úrnője is hasonlóképen gondolkozhatott, mert midőn beléptek, úgy tekintett Orlandóra, mint valami új ismerősre. S aztán így szólt:

— Ugyan megváltozott kegyelmed, Messer Orlando, amióta utoljára láttam!

— Isotta azért rám fog ismerni, vagyis helyesebben meg fog ismerni! — válaszolta Scifi telve bizalommal.

— Magam is úgy hiszem! Most jobban fog neki tetszeni, mint annakidején, sokkal érettebb és férfiasabb az arca. S az egyszerű köntös sokkal jobban illik kegyelmednek, mint az arannyal hímzett ruhák, melyeket akkor viselt. Most valamiképen Ferenc testvérhez hasonlít... magam sem tudom, miért, de hasonlít hozzá.

Orlando szerény, elhárító mozdulattal tiltakozott. Azután elfelejtett minden egyebet s csak jövetele céljára gondolt. Közben áthaladtak a tornácon, felmentek a hatalmas ívben kanvarodó kőlépcsőn s már egy terem ajtaja előtt voltak.

Donna Filoména ajkára tette az ujját. Halványan lépett be kísérőjével, aki egy intésére megállt az ajtófüggöny árnyékában.

Orlando innen áttekinthette az egész helyisé-

get, mely meglehetősen nagy volt s a boltíves mennyezetről abroncs csüngött alá, melyben hat szövétnek égett. Ezeknek a fénye enyhe világosságot árasztott a szobában. A falak mentén értékes bútordarabok állottak. A kitárt ablakokon beáradt a kertek nyári lehellete, mely az ezüstös füstölőből finom felhőcske gyanánt fel szálló füst illatával keveredett.

De Orlando minderre nem figyelt. Nem látott egyebet, csak a betegágyat, melynek halványkék selyemfüggönyeit visszahajtották. A nyo szolya előtt Messer Benedetto, Isotta édesatyja virrasztott aggodalmasan. Az ágy lábánál két szolgáló állott minden intésre készen. Ők is arra a csendes alakra irányozták tekintetüket, mely viharletörte liliomként nyugodott a hófehér párnákon.

Isotta lehunvta szemeit. De szemhéjjai olyan átlátszókká váltak, hogy a finom hártyán át ütött a szemgolyók mélységes sötétje. Szőke haja mint valami aranyszálakból szőtt palást terült el feje körül s hosszan a kék selvemtakarón, mely testét fedte. Fehér ruhája alig emelkedett és sülvedt a keble felett. Márványszobornak vélte volna az ember, oly halvány volt az arca, oly mozdulatlan a két keskeny keze, melyek jobbról és balról a takarón pihentek. Valami csillogott az egvik kezében. Orlando megismerte azt a gvöngyfűzért.

Maidnem elárulta magát, de Donna Filoména szigorú intése visszatartotta.

Az édesanya most odalépett az ágvhoz. Közeledtére Messer Benedetto felfekintett és észrevette az ifjút az aító árnyékában. Aikai némán mozogtak. Látni lehetett, hogy csendesen azt susogta „Hála Istennek!“ Azután felállt, halkan

Orlandóhoz ment s keményen megszorította a kezét. Egyetlen szót sem váltottak, csupán a szemük találkozott s az minden szónál hangsúlyosabban beszélt. Hiszen gondolataikban egyek voltak: Isotta és újra Isotta!

Az édesanya leült a megüresedett székre. Lábai már nem bírták tovább.

— Isotta, gyermekem! — suttogta, miközben szeretettel hajolt a beteg fölé — hogy érzed magad? Meleged van-e nagyon? Legyezzenek egy keveset?

S midőn választ nem kapott, kezét rátette halovány jobbára, melyben a gyöngvöket tartotta. De érintésére sem mozdult, azért aggódva tette hozzá:

— Nem hallod, fiam?

Most megmozdultak a sápadt ajkak s leheletszerűen hangzott a felelet:

— Hallom, édesanyám!

— Adhatok valamit? Nem kívánsz egy kis frissítőt?

— Nem kérek semmit! Egészen jól vagyok!

Lehúnyv szempilláit azonban csak nem nyitotta fel. Orlando visszaemlékezett arra a napra, amikor ott ült mellette a virágzó fák alatt és szintén oly makacsul sütötte le a szemét.

Odakünn egy fülemile kezdett énekelni — a másik felelt neki a távolból. Oly bájos, elbűvölő volt a dal a fülledt, csendes éjtszakában. Így daloltak a béke völgyében is — Orlando újra oda kénzelte magát. Azután úgy tűnt fel neki, mintha Isotta is odatartoznék, sőt mintha lélekben akkor is mellette állott volna, mikor egvűtt muzsikáltak Ferenc testvérrel és a csalogányokkal.

Benső ösztönzésre önkéntelenül levette a lantot, mely a falon függött s halkán, lágyan kísérni kezdte a madarak énekét. Valóságos szellem-muzsika volt ez, a magasabb szférák zenéje.

Isotta a bűbájos hangok felé fordította a fejét.

— Talán a kedves angyalkák jöttek el, hogy köszöntsenek? — kérdezte nehezen, mintha aludnék.

Orlando mindegyre hangosabban kezdett játszani s lassankint áttért azokra a dallamokra, amelveket régebben Isottának szerzett. Ezzel azonban elrontotta a dolgát, mert a leányzó összerezsent, mintha megijedt volna s felnyitotta a szemét.

— Nem... ezt ne!... ezt ne!... — lihegte, maga elé tartva két kezét.

A zene elhallgatott.

A beteg körülnézett, hogy felfedezze a hangok szerzőjét, de nem láthatta meg, mert Orlando az ágy függőnye mögé húzódott.

— Édesanvám — könnyörgött Isotta — hintsen szenteltvizet és imádkozzék! A gonosz megkísért, hogy visszatartson! De nekem nem szabad itt maradnom! Ó, űzze el őt!

— S miért lenne a gonosz lélek az, aki eljátszotta azt a dalt? — kérdezte Filoména, gondosan leszárítva gyermekének vereitéken homlokát. — Miért énen a gonosz lélek lenne az?

— Igen, ő az! Vissza akar rántani az életbe, hogy megsemmisítse áldozatomat! Pedig be kell fejeznem... Hiszen tudia, mire gondolok...

— Nem értem egészen, gyermekem — felelt az okos hölgy. Azt akarta, hogy Orlando saíát füleivel hallja mindazt, ami annyira rá vonat-

kozott. Azért hozzátette: — Nem értettelek meg teljesen. Mondd el még egyszer, gyermekem!

S intett az egyik szolgálnak. A leány fűszeres borral telt csészét tartott oda Isottának. A beteg ivott egy keveset s aztán erősebb hangon mondta:

— Elmondom még egyszer... de csak édesanyámnak egyedül.

Az atya és a szolgák elhagyták a termet. Orlando most hát meghallhatta reitekében, mi ment végbe Isotta szemérmesen félénk, szerelmes lelkében.

Midőn kérője oly indulatosan odahagyta, eleinte csak a benső meghasonlását siratta, gyászolta. De azután világosság támadt benne, rájött, mi hiányzik Orlandóban s mit kell számára áldozatok árán kivívnia...

— Hallottam Ferenc testvér és Bernardo bátyám beszédeit. Megtudtam, mi az, ami az embernek egyedül szükséges s észrevettem, hogy ez a legvégső, legfenségesebb valami nincs meg Orlandóban. Azért idegenkedtem tőle, bár nagyon szerettem, azért kételkedtem benne és boldogságunkban. Amint erre így rájöttem, nem habozhattam. Segítségére kellett lennem, hogy a helyes utat megtalálja, hiszen az volt a hivatásom. Ne kérdezze, édesanyám, honnan tudom; elég, hogy tudom! Orlando nem veszhetett el a világ forgatagában, annál sokkal értékesebb a lelke...

A beteget hirtelen gyengeség lepte meg. Édesanyja úrra odanyújtotta az erősítő italt. Isotta pedig folytatta:

— Így azután az életemet ajánlottam fel a jó Istennek Orlando lelke üdvösségéért. Arra kértem a Mindenhatót, hadd halhassak meg, csak

Orlando térjen jó útra. Sokáig tartott, míg észrevettem, hogy az Úr elfogadta áldozatomat! Soká, igen soká! Ah, ha tudná, mily nehéz volt nekem ez az esztendő! Bocsásson meg, ha ebben az időben gyakran kedvetlen és bánatos voltam!... Niccolo ekkor követte el gonosz tettét. Nagyon féltem, hogy Orlando meghal, mielőtt még megtalálta volna a helyes utat. Ó, mennyit szenvedtem, imádkoztam és könyörögtem, hány-szor újíttam meg áldozatomat mint ünnepélyes fogadást az Ur színe előtt a templomban! Végre meghallgatásra találtam! Amikor értesültem róla, hogy Orlando is követi Francesco testvért, igen boldog voltam. Most már biztos kezekben tudtam a drága férfiút s nyugodtan fejezhettem be áldozatomat. Minden erőmből azon voltam, hogy azt a kis időt, amit még itt töltök, lehetőleg kellemessé tegyem kegyelme-teknek. Bár sajnáltam is édes szüleimet, ha a fájdalomra gondoltam, amelyet halálom okozni fog, másrészt azt gondoltam, úgyis hamarosan újra viszontlátjuk egymást az örökkévalóságban — s így megnyugodtam... Valahányszor elfogott a gyengeség, úgy vettem, mint újabb jelét annak, hogy kérésémet meghallgatta az Úr... Orlando lelkét hát megmentettem... a mennyországban majd viszontlátjuk egymást és örökké együtt leszünk!

Idáig jutott Isotta — gyakori megszakításokkal s ilyenkor édesanyja mindig újra megittatta egy kevés borral.

Orlando megrendült. Nem bírta már a rejtekhelyen, megfelejtkezve minden elővigyázatosságról, előjött s a benső izgalomtól remegve oda-lépett az ágyhoz.

— Isotta... ó, Isotta! — suttozta. Többet

nem tudott mondani. Ebbe az egy szoba foglalt össze mindent.

A leányka azonban felsikoltott és arcát édesanyja keblére rejtette:

— Távozz, kísértő, ki még az ő alakját is felveszed! Ne gátolj meg abban, hogy áldozatomat bevégezzem! Istenem, egek Ura, oltalmazz. Ne engedd, hogy fogadalmam kárba vesszen!

— Gyermekem, drága gyermekem! — könnyörgött reszketve Filoména. — Miket beszélsz? Hiszen az Úr már elfogadta áldozatodat. A jó Isten látta elhatározásodat és kegyesen fogadta engedelmességedet s most úgy tesz veled is, mint Ábrahámval, akinek az áldozatát szintén nem engedte végbeviinni... Nem csálóka rémkép ez itt, hanem Orlando a valóságban, testestől-lelkestől! Nézz csak reá, itt áll előtted és arra kér, hogy az ő kedvéért maradj közöttünk!

— Igen, Isotta, édesanyád jól beszélt! — vágott közbe Orlando. Térdreborult az ágy előtt s megfogta az ellenkező leányka kezét. — Nézz ide! Valóban én vagyok az... én, aki mindenkor szeretettel emlékeztem meg rólad s rajta voltam, hogy szerelmedre méltó lehessen! Csak épen féltem hamarabb idejönni, bármennyire is húzott a szívem errefelé. Ma azonban el kellett jönnöm, mert itt akarsz bennünket hagyni mérhetetlen gyászban, az égbe akarsz távozni tőlünk — hisz' igaz, oda tartozol, nem a mi nyomorúságos földünkre... Dehát Isotta, nem tudod, hogy nekünk, szegény embereknek, angyalra van szükségünk, aki lépteinket irányítja és az égbe vezéreljen? Nem akarsz az őrző-angyalom lenni s a lelkemért még többet tenni, mint meghalni? Éljen a lelkemért, Isotta, szükség-

gem van rád! Élj érettem! Szerelmesem, jöjj az én hajlékomba! Edesanyám termeit úgy hagytam számodra, amint voltak. O, sugározd be azokat jelenléted napjával! Jöjj hozzám és tedd fel élted koronáját! Együttesen követjük majd Ferenc testvér tanítását, kettesben tesszünk majd jót a felebarátainkkal s kéz a kézben kapaszkodunk fel az élet meredek útján. Mily hideg és pusztá volna számomra a föld nélküled, isottal Eddigi életemnek te voltál vezércsillag! Könyörülj rajtam s ne hagyd magamra!

Míg az ifjú ekként könyörögve kérlete menyasszonyát, a leány mozdulatlanul feküdt, mint egy meglapulva a szóáradat alatt. Az életnek semmi jelet sem adta, úgy hogy szinte kétséges volt, vajjon kimerültségében egyáltalán megértette-e, amit Orlando mondott.

Pedig úgy kellett lennie, mert mikor az ifjú a belső felindulástól elhallgatott, azt suttogta:

— Ne tartóztassatok! Tartozom vele a jó Istennek, mennem kell!

— De nem! De nem!

S Orlando újra beszélni kezdett az életről, míg csak halvány mosolygás nem futott át az arcán s meg nem engedte, hogy óvatosan fel-emelje, mikor édesanya ismét odajött az erősítővel telt kehellyel. Ezen nekibátorodva, gyengéd csókot lehelt szőke hajára. Isotta szégyenlősen rejtette el az arcát az ifjú vállára.

— Pedig oly szép dolog meghalni! Már hallok az énekét azoknak, akik értem jönnek!

Orlando most látta, hogy a leány milyen mély-séges elhatározással készült elő a halálra s ezért már nincs is akarata az élethez. Az elmúlás egyetlen gondolatának élve, igen messzire sík-

lott immár a sötét pályán s kitárultak előtte az örökkévalóság kapuszárnyai, úgy hogy saját erejéből nem tudott visszatérni. Szörnyű félelem vett rajta erőt.

— Isotta... hallgass reám: akkor is elmenél tőlünk, ha Ferenc testvér azt parancsolná, hogy élj? — kérdezte szenvedélyesen.

Halvány pirosság ömlött el sápadt orcáin:

— Ferenc testvér? ... Igen, ha ő azt mondja, akkor élnem kell... hiszen szívesen élnék én... csakhog...

— Akkor hát idehozom! Hadd mondja meg neked ő, amit nekem nem akartál elhinni!

Az ifjú az ajtó felé sietett.

Donna Filoména utána futott.

— Magam is azt hiszem, fiam, hogy helyesen cselekszik ezzel. De tudja-e, hol tartózkodik ilyenkor a mi szentünk?

— Lent van Portiunculában! Épen láttam, mikor a kápolna felé ment. S ha nincs ott, megkeresem! S idehozom, bármennyit kellene is utána járnom... Csak egyet még, szerelmesem! — fordult ismét az ágy felé, ahonnan Isotta kerekrenyílt szemmel nézett utána, mint az alvó, aki semmiképen sem tud végképen felébredni. — Igérd meg, hogy nem követed azokat a sötét hírnököket, akik hívogatnak, míg el nem hoztam Ferenc testvért!

— Megigérem! — bólintott a beteg s visszaroskadt párnáira, melyekről félig felemelkedett.

— Jól van, gyermekem! Aludjál egyet, amíg Orlando visszatér! — kérte az édesanyja.

Az ifjú csak úgy repült kifelé, miközben majdnem feldöntötte Messer Benedettót, aki épen benyitott az ajtón. Mikor a ház ura megtudta, miről van szó, Orlandót legalább a város-

kapuig mindenáron el akarta kísértetni embe-
reivel — sőt még azon túl is, ha szükséges.

A jó Isten hegedőse azonban tiltakozott:

— Ismer engem odakünn mindenki! Ezt a komoly utat magamban akarom megtenni. Egy-magam az Úristennel a csendes éjtszakában!

Úgy is történt. A kapuőr alig tudott hová lenni a nagy alázatosságtól, amidőn Quintavalle uraság emberei kísérőjükkal megérkeztek. Minden nehézség nélkül kiengedte Orlandót — ámbár utólag a markába nevetett és azt mondta, hogy a bolondság ragadós!

Orlando sietve lépkedett a Portiunculához vezető úton. Különböző gondolatok küzdöttek a lelkében és viaskodtak az elsőbbségért. Istenbe vetett bizalom, szent Ferencben való reménység és aggódó kétségek hajszolták egymást. Míg nem végre félelmében felkiáltott a zsoldárossal:

„Benned van, Uram, reményünk,
Ne hagyj soha szégyent érnünk...”

Ez aztán megvigasztalta és erőt adott neki.

Már Portiuncula közelében járt. És ime, az útszéli feszület előtt a sötétben észrevett valakit, aki kiterjesztett karokkal imádkozik. S a jól ismert hang mélységes áhitattal ismételte e szavakat: „Én Istenem és mindenem!”

— Ferenc testvér!

Orlando odavetette magát az Isten szegénykéje lába elé s valóságos szóáradattal dadogta el küldetése célját.

— Most rögtön velem kell jönnöd s Isottát meggyógyítanod! Egyesegyedül te teheted meg!

— Ezzel fejezte be a beszédet.

Ferenc ezalatt meg sem moccant. Először ugyan kissé összerezsent, amikor tanítványa az

éjtszakai elragadtatott elmélkedésből oly hirtelen visszarántotta a valóságba. Akkor azonban nyugodtan megállott és egy szóval sem szakította félbe a felizgatott fiatalember beszédjét.

Az éjtszaka csillagos volt, de a hold nem világított. Az imádkozó szent alakja sötéten meredt bele a bizonytalan esthomályba. Nyugalman volt valami, ami Orlandót félelemmel töltötte el s azért újból felkiáltott:

— Vissza kell adnod Isottát az életnek! Kell, érted, Atyám? Nélküle nem tudok a földön élni! Nélküle képtelen vagyok téged követni!...

— Kell? ... Nem tudok? ... — visszhangzott a sötétből komolyan, majdnem szigorúan. — Orlando, hát csak egy asszony szerelméért követted az Urat? — s nem engem, az Ő szolgáját?!

— Nem, nem, igazán nem... csakhogy... Atyám, Ferenc, bocsáss meg... de nem is tudom, mit beszélek!...

— Azt látom. De vigyázz, fiam, mert nehéz kísértésben vagy! Én, nyomorult bűnös, semmit sem tehetek meg abból, amit kívánsz. Ha az Úrnak úgy tetszik, visszahívja jegyesedet az életbe, de ha magához akarja venni, abba is bele kell nyugodnod!

— Ó, Atyám, mily kegyetlen vagy! Ilyen súlyosan nem büntethet az Úr világi életemben elkövetett hibáimért!

— Isten nem büntet téged, csupán azt cselekszi, ami javadra szolgál!

— Hát azt kívánod, hogy meghaljon? — kérdezte az ifjú már-már haragosan.

De Ferenc csak türelmesen mosolygott.

— Balga gyermek! — felelte szelíden. — Épen úgy kívánom, hogy a leányzó életben marad-

jon, akárcsak te, mert töletek sokat remélek. Olyan házaspárrá kell lennetek, amilyen a Kána-beli volt, akik az élet vizébe az isteni kegyelem borát töltötték... De ki vagyok én és mi az én kívánságom?... Az a jó nekem, amit az Isten akar!

Orlando a kezeit tördelte.

— Igen nehéz ez nekem... Nem tudok Isotáról lemondani!

Egy kéz emelkedett fel és a feszületre mutatott:

— Mit mondott az, aki itten függ, midőn az Olajfák-hegyén erőt vett rajta a halálfélelem?
— S hangja mélyen a szívbe hatolt.

Az ifjú leborult a kereszt elé, átkarolta annak lábát s zokogva dadogta:

— Könvörülj rajtam, Uram, mert igen gyöngé vagyok... Taníts meg, Uram, hogy úgy imádkozzam, mint Te!...

Ferenc testvér szelíden a vállára tette a kezét.

— Jól van, fiam! Már eljutottál annyira, amennyire tőled tellett!... Most aztán jöjj s a mi Urunk Istenünk adja ránk szent áldását.

*

Felkelt a nap. Első sugarai ráestek arra a nyoszolyára, amelyen Quintavalle Isotta pihent.

A leányzó felébredt üdítő álmából s tisztára-vált szemekkel tekintett körül.

Ekkor lépett be Ferenc testvér, a jó Isten szegénykéje s odament az ágyhoz, ahova Orlando és a szülők remegve követték.

Úgy jött oda, mint Ura és Mestere Jairus leányához — s így szólt:

Jézus Krisztus nevében mondom neked, leányzó, kelj fel!

Isotta felemelkedett s hófehér ruhájában úgy állt ott, mint valami menyasszony.

Orlando gyengéden és vigyázva átkarolta, hogy szerelmese az ő karjában induljon el az új életbe.

8.

Orlando és Isotta esküvője újabb kiadós alkalmat adott Assisi lakosainak a megszólásra, a dícséretre és magasztalásra. Mindenekelőtt pedig a csodálkozásra, mert egészen más volt, mint a főrangú lakodalmak egyébként lenni szoktak. Az assisibeli nemesek fintorgatták is az orrukat az effajta „kolduslakodalom“ miatt és kijelentették, hogy nem méltó egy Scifihez, aki Quintavalle-leányt vesz házustársul.

Az ifjú pár azonban nem sokat törődött az emberek szóbeszédével, hanem örült a különös vendégseregnek, mely az ünnepi lakomára hivatalos volt. A város minden szegénye és inséget szenvedő lakója a hosszú asztaloknál ült, hogy élvezzék a sok jót, amit nemes vendéglátóik elébük tálaltak. Orlando egyszerű könnyösében folyton ott járt közöttük, biztatta őket, hogy csak lássanak hozzá s ezenkívül mindenkit megajándékozott.

A bájos Isotta, aki visszanyert szépségében kétszeresen szép volt, maga köré gyűjtötte mind a szegény gyermekeket, megetette őket s oly jóságosan elcsevegett velük, hogy az apróságok nagybuzgón kiáltozták: „Evviva Madonna Isotta!“ s elevenességükben úgy ugráltak körülötte, mint valami játéklabdák.

Az előkelőek szemében mindenesetre furcsán hatott ez a lakodalom, mert már készülődtek az ünnepekre és pazar lakomákra. A jó Isten

szemében azonban szép és értékes volt ez a vendégség — s épenúgy alázatos szolgájának, Ferencnek szemében is.

Isten szegénykéje is eljött, segédkezett a kiosztásnál és a felszolgálásnál s tiszta örömeiben csendesen énekelgetett magában. „Kisebb testvérei“ is hivatalosak voltak. Mesterük parancsa szerint együtt örvendeztek az örvendezőkkel s hálás szívvel elfogadták, amit elébük adtak. Mert hiszen nem valami válogatott inyencfalatok kerültek az asztalra, hanem egyszerű, ízletes ételek, egyszerű embernek valók, olyan fogások, amelyekért hálát adhatunk a jó Istennek anélkül, hogy torkosságba keverednénk. Még Ferenc is elfogadott egy kevés kenyeret és bort Orlando kezéből, amint mosolyogva mondta: „hogya meg ne szomorítsam a fiamat, ha már olyan udvariasan meghívott!“

Messer Benedetto és Madonna Filoména szorosán egymáshoz símulva ültek és kissé csodálkozva szemlélték a szokatlan sürgölődést, kissé zavarban voltak a szokatlan társaságban, de szívüket csendes öröm töltötte el, midőn gyermekük boldogságát látták. Mindennel megelégedtek és mindenbe beleegyeztek, amit Isotta és Orlando jónak láttak.

Jelen volt Cattani Niccolo is, de már a „kisebb testvérek“ csuhájában. Hozzájuk csatlakozott, hogy szegénységben, engedelmisségben és tisztaságban vezekeljen korábbi életének hibáiért. Hamarosan megszerette mindenki, mert megtérése őszinte volt s alázatossága meghódította a szíveket.

Most már Rufino is őszinte barátsággal viseltetett iránta, Bianchi Rufino, aki egész családjával ott ülhetett a jegyespár asztalánál. A jó em-

ber arca sugárzott az örömtől. A fiúk alig tudtak erőt venni magukon, hogy bukfencet ne vessenek — édesanyjuk szigorú tekintete csak nehezen tartotta féken őket.

Vanna asszony leányaival úgy virított, mint valami tulipánbokréta, erre az alkalomra a leg-tarkább s legjobb ruháikat öltötték magukra. Margarita büszkén viselte az aranyos szent Mihály-érmet, melyet Orlandótól kapott ajándékba. A kisleány eleinte bizalmatlan, vizsga tekintettel méregette végig Isottát, mert azt gondolta, hogy a szép lovaghoz képest senki sem elég csinos. Vizsgálódásának az eredménye azonban kedvező volt Isottára. Ki is jelentette az édesanyjának, hogyha Messer Orlando szent Mihályhoz hasonlít, akkor a fiatal úrnő meg épen olyan, mint az ő védőszentje, Santa Margarita. Ezzel azután Isottát is kegyelmébe fogadta.

A nagy ünnepi öröm közepette Orlando magához vonta ifjú hitvesét:

— Most hát mégis csak magadra vettéd azt a láncot, amelytől egykor annyira féltél! — ingerkedett vele.

Mosolyogva felelte Isotta:

— Most már nincs terhemre!

— Ez sem?

Keze a gyöngyfüzérrel játszadozott, melyet a fiatal asszony egyetlen ékességül viselt.

— Ez sem! Hiszen csak ma viselem. Ezután a Madonnáé lesz, neki ajánlottam fel. Hanem ennek a gyöngysornak, amely oly szorosan egybefonódott a sorsunkkal s amely velem volt annyi szenvedésben és nyomorúságban, ezen az ünnepnapon is rajtam kellett lennie.

— S nem is akarsz már meghalni? — kérdezte Orlando gyöngéden.

— Nem, nem, édes férjem uram — hacsak a szívem meg nem reped az örömtől!

— A boldogságba még nem halt bele senki! — mosolygott elégedetten az ifjú férj.

Így hát beteljesült Scifi Orlando szíve vágya s magáénak mondhatta Isottát. A fiatal asszony úgy kivirult a nagy boldogságban, mint valami rózsza, mely soká állott az árnyékban s most a napfényben kitarthatja szirmait. Férjének valóban olyan élettársa Jett, amilyennek Ferenc testvér gondolta és óhajtott. A házastársak minden erejükből azon iparkodtak, hogy szeretelben szolgáljanak Istennek és felebarátaiknak.

A jó Isten hegedőse kétszeres örömmel indult vándorútjára, amióta tudta, hogy odahaza szerető, gondos feleség várja. Eddig oly sivár ott-hona most valóságos paradicsomnak tetszett, mert Isotta csendes-vidám lénye uralkodott benne.

A zavaros időkben sokszor nem mehetett el Orlando hazulról. Otthon kellett maradnia s készen állania, hogy hazáját — ha kell — karddal védelmezze meg az ellenséges támadások ellen. Ilyenkor, ha nem fáradozott a felebaráti szeretet szolgálatában, odaült az írópulpitus-hoz s finoman metszett tollal irogatta dalait a vörösön vonalzott pergamenlapokra. Többek kérésére cselekedett így, nehogy az énekek veszendőbe menjenek, ha szerzőjük már nem dalhat többé.

Az idők folyamán a jó Isten szép fiucskával áldotta meg házasságukat, kit Ferenc névre kereszteltek. Erre bájos kisleányka következett, nagyszüleinek a szemefénye, kik nem tudtak

eléggé hálát adni az Úrnak, amiért késő öreg-ségükben ennyi boldogsággal árasztotta el őket.

Így suhantak tova az évek...

9.

Az 1224. esztendőnek egyik csodálatosan derült napján Scifi Orlando odafordult hitveséhez és így szólt:

— Isotta, de régen nem láttuk már Ferenc testvért. Hiszen már hetek óta az Alvernia hegyén tartózkodik! Most meg azt hallottam, hogy visszatér, még ma visszatér! Menjünk elébe gyermekeinkkel, hogy köszöntsük s hogy áldjon meg bennünket.

Isotta nagyon megörült, felöltöztette a gyermekeket s köpenyt vett magára. Hamarosan künt volt az egész család, ott, ahol az országút észak felől kanyarodik be. Meglehetősen késő délután volt, de a napsugarak olyan aranyos fénnel ömlöttek el a tájon, amint az csak Umbriában szokott történni. A köröskörül fekvő hegyek csodás ragyogásban pihentek. A pacsirták a késői órákban is vígan daloltak és csattogtak a levegőégben. Napsugárba és madárdalba merült minden, az egész természetből ünnepi öröm áradt szerteszét.

Az út hosszában sok ember helyezkedett el, mert az örvendetes újság hamarosan szájról-szájra járt: „Ferenc testvér visszatér hozzánk az Alvernia hegyéről!”

Hanem valami ünnepélyes tartózkodás vett erőt az embereken. Halk szóval tárgyalták azt a csodálatos hírt, amely a visszatérőt megelőzte:

— Hallottátok? — kérdezték egymást, — Ferenc testvér a jó Isten kegyelméből hasonlóvá lett a mi Urunkhoz és Üdvözítőnkhez! Testén

viseli Krisztus szent sebeit!... Mily nagy csodája ez a Mindenhatónak!

A mozgás és suttogás egyre fokozódott, míg nem hatalmas kiáltásba ment át:

— Már jön! már jön!

De a lárma, amilyen gyorsan támadt, époly hirtelen elült. Minden legkisebb zaj elhallgatott, mintha elvágták volna, úgy hogy Orlando és Isotta, akik nem igen tudták, mit tartsanak a csodálatos hír felől, még lélekzeni is alig mertek.

Az aranyos napsütésben, melynek fénye lassankint egyre közelebb sülyedt a látóhatárhoz, hitvány számaron igénytelen emberke közeledett. Leone testvér kantáron vezette az állatot. Komolyan, ünnepélyesen, lehajtott fejjel lépkedett a barát s bármily figyelmesen vezette is a szamarat, nem emelte fel tekintetét. Mintha csak a legfölségesebb Oltáriszentség előtt haladna.

A nyeregben Ferenc testvér ült mozdulatlanul. Ez volna Francesco, akit mindenki ismer? Ez az átszellemült, kimagasló alak volna a kopott, jelentéktelen Isten-szegénykéje? Akinek a lelke most csupán a szeméből beszélt, ez volna az, aki mindenüvé napsugaras derűt, örömet és jókedvet árasztott?

Mintha megnőtt volna, amint mereven ott ült a nyeregben, magasabb volt, mint máskor; szemét lehúnyta, a fejét kissé fölfelé fordította, mintha csak csukott szempillái ellenére is valami leírhatatlanul fönséges dolog szemléletébe merült volna el, mely azután elhatalmasodott minden érzékén.

Kezei a magas nyeregkápán pihentek, a sebhelyeket a nézők nem láthatták. De nem is volt

szükség külső jelekre. Egész megjelenése arról tanúskodott, hogy hallatlan változáson ment át. Úgy látszott, mintha valami mennyei szent ke-
net áradt volna el rajta. A lelke mintha égi gyö-
nyörűségek között lebegne és csupán csak a
teste időznék a földön. Mégis, minden fönsége
mellett is alázatos volt! Oly kevés büszkeség
látszott rajta! Mintha csak mindegyre megaláz-
kodnék, mert érzi, hogy felmagasztaltatik. Lel-
kében együtt mondta a „Domine non sum dig-
nus“-szal a „Magnificat“-ot.

Amint keresztlülhaladt, észre sem vette a tö-
meget, mely áhítatosan térdre ereszkedett előtte.
Némán, magábamerülten vorult tova a szent
férfiú. S nem volt senki, aki megszólítani vagy
zavarni merte volna.

Ruhája megérintette Orlandót és Isoltát. De
elragadtatásában őket sem ismerte meg. Nem is
kívánták ezt, csupán letérdeltek néma tisztelet-
tel. Gyermekeik azonban, mikor látták, hogy
szüleik mennyire elmerültek az áhítatban, össze-
kulcsolták kezüket és félig hangosan imába
kezdték, mitsem sejtve arról, milyen nagy do-
log megy itt végbe. A nép halkán mormolva fe-
lett, mint a levelek zúgása. Így szótték körül
imádságaikkal a hűséges, egyszerű lelkek a jó
Isten szegénykéjének hazatérését.

Mikor tovalépkedett szamarán, az emberek
még sokáig utána néztek, amíg csak láthatták.
Midőn pedig az aranyos napfényben fürdő
messzeség már elnyelte és magába szívta alak-
ját, felállottak térdeplő helyzetükből s úgy néz-
tek egymásra, mintha álomból ébredtek volna
fel. Azt sem tudták, vajjon valami természet-
feletti jelenséget láttak-e, avagy valóság volt-e
az, amit az imént átéltek.

Scifi Orlando nyerte vissza elsőnek a szavát.

— Testvéreim és nővéreim! — szólt ünnepélyes hangon. — Valósággal és igazán megtudtuk a nagy eseményt. Láttuk a mi szentünket, amint az Úr apostolaihoz hasonlóan, lejött az ő Táborhegyéről, az Alverniáról, ahol az Úr színeváltozását látta. A Mindenhatóval találkozott odafenn! Mondjunk ezért hálát és dicséretet az ő nevében! Csodálatos kegyelemmel árasztotta el az Úr az ő szolgáját, azért dicsértessék mindörökké! Bizony, bizony, Ferenc testvér szemtől-szembe látta a jó Istent!

Az egész nép áhitatosan meghajolt és megismételte a jó Isten hegedősenek szavait:

— Valóban, Ferenc testvér látta az Urat!
